

Sørensen, Ninna Nyberg; Marie, Ida; Vammen, Savio; Kleist, Nauja

Research Report

Mellem bistand og selvhjælp: Nye perspektiver på diasporagrupper engagement i dansk udviklingsbistand

DIIS Report, No. 2018:05

Provided in Cooperation with:

Danish Institute for International Studies (DIIS), Copenhagen

Suggested Citation: Sørensen, Ninna Nyberg; Marie, Ida; Vammen, Savio; Kleist, Nauja (2018) : Mellem bistand og selvhjælp: Nye perspektiver på diasporagrupper engagement i dansk udviklingsbistand, DIIS Report, No. 2018:05, ISBN 978-87-7605-923-1, Danish Institute for International Studies (DIIS), Copenhagen

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/197623>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

MELLEM BISTAND OG SELVHJÆLP

Nye perspektiver på diasporagrupperes engagement
i dansk udviklingsbistand

Indhold

Forord	5
Resumé	6
Introduktion	9
Afghansk, somalisk og filippinsk migrationshistorie	21
Diasporastøttemuligheder i Danmark	41
Diasporainddragelse i de traditionelle danske civilsamfundsorganisationer	53
Diasporaforeninger i Danmark og deres transnationale civile engagement i det globale syd	63
Udblik til tysk og svensk bistand til diasporaengagement i udvikling	99
Konklusion og fremadrettede anbefalinger	111
Noter	118
Referencer	122

Denne report er skrevet af seniorforsker Ninna Nyberg Sørensen, forsker Ida Marie Savio Vammen og seniorforsker Nauja Kleist og udgivet af DIIS.

DIIS · Dansk Institut for Internationale Studier
Østbanegade 117
2100 København
Tlf: +45 32 69 87 87
E-mail: diis@diis.dk
www.diis.dk

Layout: Lone Ravnkilde
Trykt i Danmark af Eurographic

ISBN 978-87-7605-922-4 (print)
ISBN 978-87-7605-923-1 (pdf)

DIIS publikationer kan downloades gratis eller bestilles fra www.diis.dk

© København 2018, forfatterne og DIIS

FORORD

Med denne rapport tilføjer DIIS endnu et bidrag til instituttets mangeårige arbejde med forholdet mellem migration og udvikling. Rapporten fokuserer specifikt på tre diasporagrupper bosat i Danmark, nemlig afghanere, somaliere og filippinere samt deres foreninger og engagement i udviklings- og/eller humanitære aktiviteter rettet mod deres oprindelseslande. Rapporten inddrager også de samarbejder, der er etableret med det officielle danske udviklingssystem både gennem Udenrigsministeriet og de større danske NGO'er.

Vi vil gerne rette en stor tak til de diasporaforeninger, der velvilligt har stillet deres viden og erfaringsgrundlag til rådighed. Disse erfaringer danner hovedgrundlaget for rapporten. Vi takker også de danske NGO'er, der har afsat tid til at være i dialog med os om rapportens hovedspørgsmål. En særlig tak går til Dansk Flygtningehjælps Diasporaprograms projektleder Mingo Heiduk og projektkoordinator Martin Wolf Andersen, der begge har stillet op til adskillige samtaler og e-mailforespørgsler, givet os adgang til programmateriale og lov til at deltage i programmets arrangementer. En anden særlig tak går til journalist og historiker Nina Trige Andersen og antropolog Karina Dalgas, der har delt deres kontakter i det filippinske migrantmiljø i Danmark med os. Tusind tak til alle.

Rapporten er skrevet af Ninna Nyberg Sørensen, Ida Marie Savio Vammen og Nauja Kleist med væsentlige bidrag til statistisk analyse og tabeller fra studentermedhjælper Karl Møller. Dataindsamling og analysearbejde er finansieret af Jørgen Harboe; analysens indhold og konklusioner er alene de tre forfatteres.

RESUMÉ

Organiserede flygtninge- og migrantgrupper i Danmark har igennem en årrække bidraget væsentligt til deres oprindelseslandes udvikling, ligesom de har ydet forskellige former for humanitær bistand til områder præget af konflikt eller naturkatastrofer. Rapporten stiller skarpt på tre gruppers aktiviteter målrettet oprindelseslande, der alle viser et stort engagement.

Afghanske, somaliske og filippinske flygtninge, migranter og efterkommere har, trods forskellige migrationshistorier, alle et aktivt og bredt favnende foreningsliv. Rapporten beskriver gruppernes etablering i Danmark, deres foreningsaktiviteter samt arten og omfanget af gruppernes engagement, herunder karakteren af samarbejdet med det officielle bistands- og nødhjælpsmiljø.

Diasporaforeninger i Danmark kan finde støtte til deres udviklings- og nødhjælpsaktiviteter i forskellige puljer og programmer. Det drejer sig om Civilsamfundspuljen, der siden 2008 blandt andet har støttet somaliske – og i mindre grad – afghanske og filippinske projekter; Genbrug til Syd (GTS), der siden 2013 har støttet omkring 350 containerforsendelser fra Danmark til 40 forskellige udviklingslande, herunder Afghanistan, Somalia og Filippinerne, og Dansk Flygtningehjælps Diasporaprogram, der siden 2010 har haft specifikt fokus på at styrke den afghanske og somaliske diasporas rolle som udviklingsaktører. Hertil kommer to nyere nødhjælpsinitiativer, Danish Emergency Relief Fund (DERF) og Diaspora Emergency Action & Coordination (DEMAC).

Andre danske NGO'er har i forskellig grad eksperimenteret med konkrete diasporasamarbejder, nogle gange på eget initiativ, andre gange i respons til henvendelser fra specifikke grupper. Men det er generelt meget få organisationer, der har et eksplicit diasporafokus. Flere har enkeltstående erfaringer med konkrete diasporasamarbejder, som ikke af den grund er institutionaliserede, mens færre bevidst inddrager diasporarepræsentanter som ressourcepersoner i organisationens arbejde. Rapporten identificerer et kontinuum af diasporatilgange – spændende fra ingen over en mere instrumentel til en reel inddragelse – og peger på et uudnyttet potentiale i at inddrage diasporaviden i koblinger af det nationale og internationale arbejde. Samtidig viser rapporten, at skønt Danmark har en veldefineret diasporapolitik, kan denne – med baggrund i de relativt begrænsede midler allokeret til formålet – kritiseres for at være for smal eller uambitiøs.

Diasporaforeningernes transnationale civile engagement varierer i omfang, varighed og fokusområder. Projektorienterede diasporainsatser handler hovedsageligt om uddannelse, sundhedsfremme, skabelse af bæredygtige livsgrundlag, rettigheder og nødhjælp. De er ofte, men ikke udelukkende, rettet mod de lokalområder, medlemmerne af de enkelte foreninger kommer fra. Der er dog en tydelig tendens til, at nyere foreninger, hvis medlemmer primært består af efterkommere eller yngre diasporaaktører, bevidst søger en bredere national forankring – og måske ovenikøbet at arbejde på tværs af nationalt tilhørsforhold.

Modsat traditionelle udviklings- og humanitære indsatser – der ofte opererer med separate bureaukratiske strukturer og pengekasser – følger diasporaaktørernes transnationale engagement ikke nødvendigvis disse skillelinjer. Det er ikke ualmindeligt, at foreningerne er involveret i udviklingsaktiviteter samtidig med et humanitært engagement, og ofte trækker foreningerne på de samme lokale og transnationale netværk, der kan mobiliseres og udvides i forhold til aktiviteterne karakter, omfang og varighed. Diasporaforeningerne har derfor en unik erfaring med hensyn til at bygge bro mellem det humanitære og det udviklingsrettede arbejde – en brobygning, de mere traditionelle aktører kan drage fordel af i fremtidige samarbejder.

Rapporten sammenligner diasporastøtteprogrammer i Danmark med erfaringer fra lignende programmer i Tyskland og Sverige og påpeger på den baggrund flere områder, hvor diasporaarbejdet kan styrkes. Ud over anerkendelse af diasporaforeningernes mangfoldighed bør den tætte forbindelse mellem diasporaengagement og integration anerkendes. Aktiviteter, der går på tværs af disse formål, vil med fordel kunne støttes økonomisk.

INTRODUKTION

Migranter har gennem århundreder været med til at præge udviklingen i Danmark. Det gælder eksempelvis de hollandske indvandrere, der fra det 15. århundrede opdyrkede Amager og var med til at forsyne københavnere med kartofler og grøntsager; de jødiske indvandrere, hvis finansielle og kulturelle kapital bidrog til at opbygge landet efter svenskekrigene (1657-1660); polakkerne, der i slutningen af 1800-tallet holdt roeproduktionen på Lolland i gang; og tyrkerne, jugoslaverne og pakistanerne, der fra slutningen af 1960'erne forsynede de danske industri-virksomheder med efterspurgt arbejdskraft. Nogle flygtede fra fattigdom og forfølgelse, andre kom i udgangspunktet som sæson- eller senere gæstearbejdere, men mange slog sig ned og blev langsomt en del af det danske samfund.¹

Organiserede flygtninge- og migrantgrupper har gennem de sidste 15 år tiltrukket sig de traditionelle donoreres opmærksomhed som finansierings- og samarbejdspartnere.

De tidlige indvandreres historie ligner på mange måder de cirka 300.000 danskeres (eller næsten hver tiende af landets daværende befolkning), der migrerede til Amerika i perioden fra 1850 til 1920 i frustration over fattigdom og manglende muligheder for social opstigning i datidens danske samfund.² Et andet, men ofte overset, fællestræk mellem den historiske indvandring til Danmark og dansk udvandring er, at migrationen ikke alene har været grundet i et ønske om at forbedre egne livsmuligheder, men også har spillet en væsentlig rolle for den økonomiske, sociale, politiske og kulturelle udvikling af oprindelseslandene. Dengang, som nu, sendte migranter nemlig ikke alene penge hjem til dem, der blev tilbage. Idéer til nye måder at leve sammen, producere og organisere samfundet på blev også diskuteret i nyoprettede foreninger – og senere udvekslet på tværs af kontinenter.

Historisk indvandring og dansk udvandring italesættes sjældent i forhold til migrationspolitiske debatter, hvis tidshorisont ofte begrænser sig til her og nu. Det gælder også den aktuelle opmærksomhed på migranter og flygtninge i den offentlige debat. Mens forskellige udfordringer i forhold til arbejdsmarkedsdeltagelse, offentlige ydelser og (manglende) integration fylder godt i mediebildet,³ diskuteres de muligheder, migration potentielt kan bidrage til at skabe, i langt mindre grad. Ensidig debat er altid problematisk, ikke mindst da mange flygtninge og migranter bidrager både til det danske samfund og deres oprindelseslandes udvikling. Bidragene omfatter forskellige aktiviteter af transnational eller multilokal karakter,

herunder individuelle og kollektive pengeoverførsler til familiemedlemmer og lokalsamfund (de såkaldte remitter), men også mere kollektivt organiserede udviklings- og nødhjælpsaktiviteter. Disse kollektive aktiviteter er i fokus i nærværende rapport.

Organiserede flygtninge- og migrantgrupper har gennem de sidste 15 år da også tiltrukket sig de traditionelle donoreres opmærksomhed som finansierings- og samarbejdspartnere i forbindelse med diverse aktiviteter. Forskellige forsøg på at forstå og forbedre praksis inden for først udviklingssamarbejdet, og senest også det humanitære arbejde, har samtidig vendt forskere, praktikere og politiske beslutningstageres blik mod den voksende gruppe af forskelligartede aktører, der bidrager til dette arbejde, herunder migranter og flygtninge.

Ifølge økonomerne i Verdensbanken udgør remitter til udviklingslande mere end tre gange så meget som den officielle udviklingsbistand. Disse pengestrømme ser endvidere ud til at være mere stabile end andre former for eksterne kapitalbevægelser, herunder udviklingsbistand og nødhjælp,⁴ og når nogle gange mennesker i nød, hvor den humanitære bistand stopper, aldrig kom eller ikke kan nå hen på grund af konflikt.

Migration indgår i forskellig grad som et integreret element i Danmarks udviklingssamarbejde – i såvel det bilaterale arbejde, hvor de grundlæggende årsager til migration delvist adresseres i relevante landeprogrammer og civil-samfundsstøtten til strategiske NGO-partnere, som i det multilaterale arbejde, herunder Den Europæiske Udviklingsfond, Den Europæiske Investeringsplan, EU's Trustfond for Afrika og EU-migrationspartnerskaber med relevante udviklingslande. Nogle – men stadig relativt få – danske NGO'er er ligeledes begyndt at kigge på diasporagrupper som mulige – og ofte helt essentielle – samarbejdspartnere.

RAPPORTENS HOVEDSPØRGSMÅL

DIIS har gennem perioden 2002-2018 set nærmere på forholdet mellem migration, udvikling og humanitær bistand, især effekten af migranter og flygtninges individuelle og kollektive bidrag til såvel udvikling som nødhjælp i forskellige lande i især Afrika og Latinamerika. Nærværende rapport tager udgangspunkt i dette længerevarende engagement.⁵

Rapportens hovedspørgsmål centrerer sig om, hvordan – og i hvilket omfang – organiserede migrant- og flygtningegrupper i Danmark engagerer sig i udviklings- og nødhjælpsaktiviteter; hvad der motiverer deres engagement; hvad aktiviteterne består i; omfanget og karakteren af samarbejder mellem migranter/flygtninge og officielle bistands- og nødhjælpsaktiviteter; og endelig, hvilke resultater der er opnået. Formålet er at fortælle en anden historie end den, der aktuelt fylder mest i den offentlige debat, nemlig "den gode historie" om de mange små og større projekter indvandrere og flygtninge i Danmark stabler på benene på frivillig basis og på baggrund af deres transnationale netværk. Samtidig undersøger rapporten muligheden for fremadrettet at inddrage mennesker med flygtninge- og migrantbaggrund mere – og bedre – i dansk udviklingssamarbejde.

Som med andre processer er diasporaengagement og aktiviteter hverken entydigt positivt eller entydigt negativt. Det er heller ikke statisk, men ændrer sig i takt med muligheder og begrænsninger i den historiske og politiske kontekst. Rapporten identificerer derfor forskellige gruppers migrationshistorie i det danske samfund, ændringer i deres foreningsaktiviteter over tid og søger derudover at identificere forskellige knaster eller forhindringer for gruppernes aktiviteter, både internt i det diasporiske foreningsliv og i samarbejdet med eksisterende udviklings- og nødhjælpsaktører. Ud over fragmentering inden for grupperne og mere traditionelle forhindringer af organisatorisk art ser vi også på, i hvilket omfang og hvordan de danske NGO'er har blik for diasporaaktørers potentialer. Endelig søger vi at afdække, hvorvidt det aktuelle politiske fokus på udsendelse af afviste asylansøgere og samarbejde med oprindelseslande om tilbagetagelse influerer på diaspora-gruppernes engagement. Vi relaterer begge områder til internationale erfaringer.

NATIONAL AFGRÆNSNING

Lidt over en halv million af Danmarks befolkning er født i et andet land end Danmark. Per 1. april 2018 udgjorde indvandrere og flygtninge 10,3 % af befolkningen. Af dem kom cirka to femtedele (eller 250.764) fra andre vestlige lande og cirka tre femtedele (eller 346.154) fra ikke-vestlige lande.⁶ Tabel 1 nedenfor viser, hvor de 25 største indvandrergrupper i Danmark kommer fra. Tallene omfatter både arbejdsmigranter og flygtninge samt familiesammenførte indvandrere.

Som det fremgår af tabel 1, er de somaliske, afghanske og filippinske flygtninge, migranter og efterkommere i Danmark ikke blandt de største indvandrer-grupper i Danmark. Når rapporten alligevel fokuserer på netop disse grupper, skyldes det

Tabel 1: De 25 største indvandrergrupper i Danmark pr. 2. kvartal, 2018

Nr. Oprindelsesland	Indvandrere			Efterkommere			I alt		
	I alt	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder
1 Tyrkiet	32.980	17.167	15.813	30.507	15.558	14.949	63.487	32.725	30.762
2 Polen	40.692	21.640	19.052	6.403	3.339	3.064	47.095	24.979	22.116
3 Syrien	35.652	19.981	15.671	5.819	3.001	2.818	41.471	22.982	18.489
4 Tyskland	29.781	14.307	15.474	3.635	1.804	1.831	33.416	16.111	17.305
5 Irak	21.710	11.888	9.822	10.946	5.681	5.265	32.656	17.569	15.087
6 Rumænien	26.920	15.491	11.429	3.099	1.633	1.466	30.019	17.124	12.895
7 Libanon	12.843	6.935	5.908	13.982	7.216	6.766	26.825	14.151	12.674
8 Pakistan	14.266	7.551	6.715	11.079	5.630	5.449	25.345	13.181	12.164
9 Bosnien-Hercegovina	17.017	8.456	8.561	6.121	3.195	2.926	23.138	11.651	11.487
10 Somalia	11.780	6.166	5.614	9.482	4.775	4.707	21.262	10.941	10.321
11 Iran	16.828	9.726	7.102	4.269	2.222	2.047	21.097	11.948	9.149
12 Afghanistan	13.564	7.533	6.031	5.084	2.588	2.496	18.648	10.121	8.527
13 Norge	15.732	5.613	10.119	1.599	793	806	17.331	6.406	10.925
14 Storbritannien	14.949	9.676	5.273	1.576	786	790	16.525	10.462	6.063
15 Sverige	14.221	5.575	8.646	2.144	1.079	1.065	16.365	6.654	9.711
16 Vietnam	9.485	4.244	5.241	5.977	3.135	2.842	15.462	7.379	8.083
17 Jugoslavien	8.918	4.389	4.529	5.940	3.008	2.932	14.858	7.397	7.461
18 Litauen	12.681	6.674	6.007	1.591	790	801	14.272	7.464	6.808
19 Kina	11.765	4.788	6.977	2.330	1.176	1.154	14.095	5.964	8.131
20 Indien	11.010	6.403	4.607	2.040	1.106	934	13.050	7.509	5.541
21 Thailand	11.672	1.668	10.004	953	463	490	12.625	2.131	10.494
22 Filippinerne	11.107	1.492	9.615	1.341	688	653	12.448	2.180	10.268
23 Ukraine	10.248	5.013	5.235	1.896	968	928	12.144	5.981	6.163
24 Sri Lanka	6.959	3.460	3.499	4.866	2.446	2.420	11.825	5.906	5.919
25 Marokko	5.766	2.900	2.866	5.613	2.893	2.720	11.379	5.793	5.586

Kilde: Danmarks Statistik

flere forhold. Dels er både Afghanistan og Somalia vigtige samarbejdslande for dansk udviklings- og humanitær bistand, mens somaliere og afghanere også udgør en relativ stor del af de flygtninge, der er kommet til Danmark. Endelig er et særligt dansk diasporaprogram finansieret af Danida og administreret af Dansk Flygtningehjælp målrettet netop disse to nationaliteter. Omvendt udmærker filippinske migranter i Danmark sig ved primært at være kommet til Danmark som arbejdsmigranter, at bevæge sig under radaren i den offentlige debat (i al fald når det ikke lige gælder au pair-spørgsmålet) og samtidig have et aktivt foreningsliv og være engageret i såvel udviklings- som nødhjælpsaktiviteter i Filippinerne. Som det fremgår af kapitel 2, adskiller de tre gruppers migrationshistorie sig med hensyn til ankomsttidspunkt og forskellige demografiske faktorer. Hvorvidt det influerer på afghanske, somaliske og filippinske udviklings- og nødhjælpsaktiviteter rettet mod oprindelseslandene og interaktioner med det øvrige danske civilsamfund, er blandt de forhold, rapporten undersøger.

GRUPPER OG DEFINITIONER

Rapportens analyse af migranter og flygtninges udviklings- og nødhjælpsaktiviteter omfatter dels en historisk opsummering af hidtidige erfaringer og dels en afdækning af igangværende aktiviteter. I afdækningen af det afghanske og somaliske foreningslandskab bygger rapporten delvist på tidligere DIIS-undersøgelser. Det filippinske foreningslandskab er beskrevet på baggrund af andres analyser og dialog med centrale aktører i dette landskab. Vi har interviewet, i nogle tilfælde geninterviewet, omkring 30 repræsentanter for foreninger, jævnt fordelt mellem de tre nationale grupper. Vi har talt med dem om foreningernes formål, historie og medlemsbase, aktiviteter og støttemuligheder, projektf finansiering og samarbejder med Udenrigsministeriet, det danske NGO-miljø og andre donorer. Endelig har vi spurgt til organisatoriske udfordringer og betydningen af det migrationspolitiske debatklima i Danmark. Foreningernes oplysningsmateriale (både papir og webbaseret) er også konsulteret. Afdækningen er på ingen måde udtømmende – der er langt flere foreninger, end dem vi har haft mulighed for at konsultere – men er eksemplarisk i den forstand, at de skitserer bredden i foreningsform, formål og aktiviteter.

Vi har også været i dialog med det danske udviklings- og nødhjælpsmiljø. Vi har stillet skarpt på tre støttemuligheder: CISU, der støtter civilsamfundsorganisationers arbejde gennem rådgivning, kurser og projektf finansiering; Dansk Flygtningehjælps Diasporaprogram, der støtter afghanske og somaliske diasporaorganisationer med

kapacitetsopbygning og "matching funds"; og Genbrug til Syd, der bistår danske og diasporabaserede foreningers arbejde med at skabe udvikling blandt verdens fattigste ved at indsamle, renovere, pakke og sende brugt udstyr til partnere i syd. Vi har spurgt ind til betydningen af ændringer i Danmarks strategiske prioriteringer, ikke mindst samtænkningen mellem udviklingspolitikken og fremtidens migrationsudfordringer, ligesom vi har undersøgt, i hvilket omfang danske NGO'er uden et specifikt diasporafokus inddrager migrationsaspektet eller migranter og flygtninge i deres arbejde. Vi har talt med tre puljeadministrerende og ti andre NGO'er.

Flere, men ikke alle, migrant- og flygtningeforeninger omtaler sig selv som "diasporaorganisationer". Ligeledes bruges betegnelsen "diasporastøtte" af Udenrigsministeriet og flere, men ikke alle, civilsamfundsorganisationer. Et par ord om diasporabegrebet og diasporisk engagement er derfor på sin plads.

Diasporabegrebet vandt indpas i udviklingsmiljøet kort efter årtusindeskiftet.⁷ Ti år senere blev begrebet også almindeligt anvendt i det humanitære nødhjælps- og genopbygningsarbejde.⁸ Akademiske forsøg på at definere, hvad en diaspora er, har siden resulteret i adskillige typologier med forskellige forslag til klassificering af migrant- og flygtningegrupper. Flere studier har samtidig påpeget, hvordan diasporabegrebet ofte betegner en særlig position, snarere end en neutral identitetskategori.⁹

I denne rapport definerer vi diasporaer som bestående af mennesker med migrant- eller flygtningebaggrund, der er spredt over to eller flere lande, mellem hvilke forskellige forbindelser og relationer udvikles og udveksles. Diasporagrupper kan have en stærk orientering mod et tidligere oprindelsesland (eller et område inden for et oprindelsesland) baseret på en fælles erindring om flugt eller migration, der ofte manifesteres i et ønske om at bidrage til oprindelseslandet/områdets videre udvikling. Faktiske aktiviteter udspringer ligeledes ofte af et civilt engagement forankret i flere lokaliteter – herunder lokalsamfund, specifikke lande eller transnationale, verdensomspændende sociale netværk – der bygger på andet og mere end national identitet.¹⁰

En kritisk tilgang til diasporabegrebet vil påpege, at dominerende diasporaopfattelser fremhæver det at have "opnået noget" uden for oprindelseslandet – at være drevet af iværksætterånd, at have etableret transnationale netværk og foreninger og at demonstrere geografisk såvel som social mobilitet – over andre erfaringer såsom marginalisering. Dominerende diasporatilgange overser derfor ofte andre væsentlige

erfaringer, såsom konflikter, intern eksklusion og fragmentering på basis af forskelle i ideologi, klasse, køn, lokal forankring i et særligt område i oprindelseslandet og årsag til og tidspunkt for migration.¹¹ I stedet for at tale om diasporaer som fasttømrede nationale grupper – faktisk eksisterende etnokulturelle grupper – søger rapporten at indkredse diasporiske platforme, projekter, påstande, udtryksformer og praksisser.¹² Med dette udgangspunkt håber vi at illustrere mangfoldigheden i forskellige typer af engagement, uden at overse forskelligheder, uoverensstemmelser og modsætninger inden for det der ellers kunne forudsættes at være homogene og statiske indvandrergrupper.

Udviklings- og nødhjælpsorganisationer er ikke alene om at have øje for diasporaforeningernes potentiale og engagement. Regeringer i såvel sender- som destinationslande rækker også i stigende omfang ud til migrant- og flygtningegrupper i udlandet, ofte gennem deciderede diasporapolitikker.

Blandt udviklings- og nødhjælpsaktører refererer diasporaengagement dels til migrant- og flygtningegrupperns egen involvering i oprindelseslandenes forhold, dels til måder hvorpå udviklings- og nødhjælpspolitikker og -programmer kan søge at mobilisere og støtte diasporaens sociale og finansielle kapital for særlige formål. Nogle aktører forstår diasporaers rolle funktionelt, for eksempel i forhold til en særlig form for bistand diasporaen kan yde, eller måder hvorpå diasporaen kan facilitere et statsligt eller civilsamfundsaseret udviklingssamarbejde. Andre aktører ser spillet med diasporaaktiviteter mere dynamisk og som en frugtbar, gensidig læringsproces.¹³ Diasporaforeningerne lægger selv vægt på den gensidige læringsproces, men de synes også nogle gange, at læringen forudsættes at være baseret på envejskommunikation – fra "det danske establishment" til "det diasporiske kaos", der skal tæmmes og trænes i ansøgnings- og afrapporteringsprocedurer for at passe ind.

Udviklings- og nødhjælpsorganisationer er ikke alene om at have øje for diasporaforeningernes potentiale og engagement. Regeringer i såvel sender- som destinationslande rækker også i stigende omfang ud til migrant- og flygtningegrupper i udlandet, ofte gennem deciderede diasporapolitikker. I begge tilfælde er det vigtigt at være opmærksom på, at relationer mellem stater og migrantgrupper sjældent er neutrale, da begge ofte har særlige politiske dagsordener. Historiske uoverensstemmelser med oprindelseslandets regering, etniske, religiøse og nationale

identiteter, kommercielle og politiske interesser eller særlige familie- og lokalsamfundstilhørsforhold kan influere en given diasporaforenings dagsorden. Det er ikke i sig selv et problem. En ukritisk promovning af diasporaengagement kan imidlertid få uønskede konsekvenser for bistands- og nødhjælpsorganisationers arbejde, både i forhold til opretholdelse af humanitære principper om upartiskhed og "do no harm",¹⁴ og i forhold til at pålægge foreningerne ansvaret for et engagement, man med rette kunne spørge om, netop ikke var det, de søgte at forlade. Hvorfor, migranter og flygtninge skulle være mere ansvarlige for at rette op på deres regerings dårlige forvaltning og verdens ulighed end andre, forbliver et åbent spørgsmål. At mange alligevel forsøger, er et faktum. Vores analyse af diasporaforeninger som udviklings- og nødhjælpsaktører søger at afdække sådanne dilemmaer, og hvordan de tackles i konkrete aktiviteter og samarbejder.

Blandt de tre flygtninge- og migrantgrupper omfattet af undersøgelsen er det kun somalierne, der definerer sig selv som diaspora og deres foreningsarbejde som diasporaaktivitet. Såvel afghanere som filippinere ser i højere grad deres foreningsaktiviteter som værende forankrede i to eller flere samfund – Danmark og oprindelseslandene. Deres aktiviteter er derfor måske i højere grad udtryk for det transnationale civile engagement beskrevet ovenfor. Ikke mindst blandt den yngre generation af efterkommere.

OM METODEN

Det empiriske grundlag for rapporten bygger på læsning af statusrapporter, hjemme- og Facebook-sider, oplysningsfoldere og anden litteratur om emnet samt dialogiske interview. Interviewene har haft to dele: en mere struktureret del baseret på en interviewguide og en mere åben og dialogbaseret del, med vægt på foreningernes egne opfattelser af feltet. De har generelt varet mellem en og to timer. Hovedparten af disse samtaler er optaget og efterfølgende udskrevet. Vi har anvendt samme fremgangsmåde i forhold til de traditionelle danske NGO'er, både dem der administrerer diaspora- eller andre civilsamfundspuljer, og dem der ikke gør, men her har samtalerne generelt været kortere og er i et par tilfælde foregået per telefon. En anden del af det kvalitative arbejde har bestået i at deltage i forskellige aktiviteter, herunder en todages ansøgningsworkshop i Dansk Flygtningehjælps Diaspora Project Support Fund (DiPS) og et informationsmøde om Danish Emergency Relief Fund (DERF) under CISU. Endelig har vi deltaget i FILCOMs årlige nationaldagsarrangement.

Vi har også konsulteret statistisk materiale og i nogle tilfælde lavet vores egne beregninger. Den statistiske analyse har i første omgang identificeret de foreninger, der har modtaget støtte til humanitært eller udviklingsrettet arbejde i de tre lande, rapporten beskæftiger sig med. Fire kilder er benyttet. Den første er Genbrug til Syd, hvis bevillingsmodtagere er tilgængelige på organisationens hjemmeside og udgør første del af datagrundlaget. Den anden kilde er DiPS, hvor vi har brugt bevillingslisterne for 2010-12 og 2013-15, der er tilgængelige på organisationens hjemmeside, mens oplysninger om bevillinger for 2016 og 2017 er skaffet gennem korrespondance med organisationen. Den tredje datakilde er bevillinger fra CISU, hvorfra der i en længere årrække er uddelt midler til udviklingsarbejde gennem forskellige puljer. Denne analyse begrænses tidsmæssigt fra 2008 og frem, og CISUs oversigt over bevillinger er benyttet til at finde alle projekter i de relevante lande fra 1. januar 2008 til 30. juni 2018. Den fjerde kilde er ligeledes baseret på CISU. Her er tale om organisationens medlemsliste bestående af cirka 270 organisationer.

Andet skridt i analysearbejdet har bestået i at kategorisere de identificerede organisationer og foreninger efter graden af diasporadeltagelse. De primære kilder har her været en åben søgning på Google, som i visse tilfælde har ført til officielle hjemmesider, information fra virksomheds- og adresseregistre (såsom Proff, Krak og De Gule Sider) samt sociale medier som Facebook og LinkedIn. Til bestemmelse af organisationernes grad af diasporadeltagelse har deres bestyrelser udgjort dataindsamlingens primære fokus. Når information om denne ikke har været tilgængelig, er en mere kvalitativ vurdering foretaget af centrale personer i organisationen – for eksempel i udtalelser til medier eller lignende. Vi benytter deskriptiv statistik baseret på dette materiale til at danne et overbliksbillede som supplement til den mere kvalitative analyse.

MOTIVATION OG SUCCESHHISTORIER

Med rapporten ønsker vi at bidrage til debatten om, hvordan migranter og flygtninge engagerer sig i det danske udviklings- og nødhjælpsarbejde, men, som nævnt, også til at skabe flere positive billeder af flygtninge og migranter i den danske offentlighed. Få succeshistorier bliver til noget uden at møde udfordringer undervejs. Det gælder også diasporaforeningernes arbejde. Vi fokuserer derfor både på knaster og succeser. Samtidig afhænger succes af øjnene, der ser. Rapporten søger derfor at

være sensitiv i forhold til hvem, der definerer kriterierne for succesfuldt samarbejde: os eller dem; de gamle garvede med ét sæt udviklingsforestillinger, eller de unge nye med andre forestillinger om, hvad der karakteriserer individuel og samfundsmæssig udvikling økonomisk og menneskeligt – og i sidste ende måske netop er der, deres engagement tager sit udgangspunkt.

Få succeshistorier bliver til noget uden at møde udfordringer undervejs. Det gælder også diasporaforeningernes arbejde.

RAPPORTENS OPBYGNING

Rapporten består ud over denne introduktion af 6 kapitler. I kapitel 2 ser vi nærmere på den afghanske, somaliske og filippinske migrationshistorie, såvel globalt som i forhold til Danmark. Kapitlet berører migranter og flygtninges individuelle pengeoverførsler (de såkaldte remitter), men lægger størst vægt på foreningslandskaber og diasporisk engagement blandt de mere eller mindre organiserede diasporaforeninger. I kapitel 3 vender vi blikket mod de støtte- og samarbejdsmuligheder, diasporaforeninger i Danmark umiddelbart har adgang til. Det drejer sig om Civilsamfundspuljen, Genbrug til Syd og Diasporaprogrammet samt de nye humanitære nødhjælpspuljer Danish Emergency Relief Fund (DERF) og Diaspora Emergency Action & Coordination (DEMAC), der alle administreres og/eller implementeres af tre større danske civilsamfundsorganisationer. Kapitel 4 ser nærmere på, hvorvidt og hvordan det øvrige danske udviklings- og nødhjælpslandskab indtænker og inddrager diasporaaktører i deres arbejde. Hvordan, diasporaforeningerne benytter sig af og samarbejder med de forskellige initiativer, er hovedtemaet for kapitel 5. Kapitlet giver derudover forskellige eksempler på konkrete projekter rettet mod oprindelseslandene. Kapitel 6 retter blikket mod internationale erfaringer og diasporastøtteordninger. Kapitlet stiller skarpt på Tyskland og Sverige – to lande, der begge har inkluderet migration og udvikling i deres udviklingspolitik, om end på forskellig måde. Disse danner sammen med de danske erfaringer beskrevet i kapitel 3-5 baggrund for det konkluderende kapitel 7, hvor vi også kaster forskellige idéer til det fremtidige samarbejde mellem etablerede og diasporiske udviklings- og humanitære aktører på banen.

A young girl in a dark, patterned dress is walking away from the camera down a narrow, dusty alleyway. She is carrying a large, bulky bundle of fabric or clothing on her head, which is secured with a dark, patterned cloth. The bundle is wrapped in a light-colored fabric with pink and orange patterns. The alleyway is flanked by rough, grey walls, and the ground is uneven and dusty. In the background, there are some indistinct structures and a doorway.

**AFGHANSK, SOMALISK OG FILIPPINSK
MIGRATIONSHISTORIE**

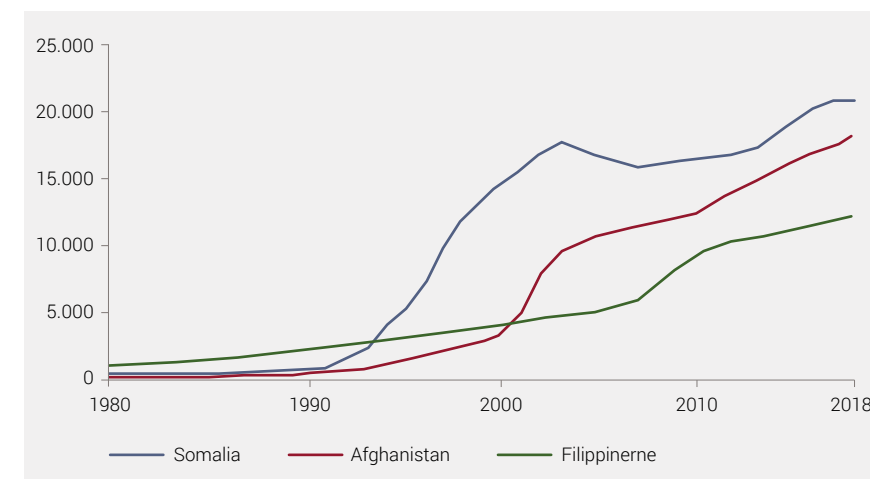
For at forstå diasporagrupperes civile engagement er det nødvendigt at kende gruppernes migrationshistorie, for eksempel om den er grundet i flugt eller fattigdom, eller – som i det filippinske eksempel – en national udviklingsstrategi. Det er også relevant at sætte gruppernes konkrete udviklings- og nødhjælpsaktiviteter i relation til deres integration i det danske samfund. I kapitel 2 ser vi nærmere på den afghanske, somaliske og filippinske migrationshistorie globalt og i Danmark. Vi ser også på udviklingen i det somaliske, afghanske og filippinske foreningslandskab i Danmark og stiller skarpt på forskelligheden i foreningernes baggrund, størrelse og medlemsbase, grad af professionalisering og engagement i oprindelseslandene, forskelle som blandt andet – men ikke alene – hænger sammen med de tre gruppers ankomsttidspunkt og videre historie i det danske samfund.

I 2015 sendte migranter og flygtninge mere end 441 milliarder USD hjem til deres familier og lokalsamfund i fattige og konfliktramte lande – tre gange så meget som verdens samlede officielle udviklingsbistand.

Filippinerne befandt sig i 2013 blandt de 20 lande i verden med størst årlig udvandring, Afghanistan på 8. pladsen. Blandt verdens mest flygtningeproducerende lande lå Afghanistan i 2014 på 3. pladsen, Somalia på 4. pladsen.¹⁵ Relativt set er det meget få, der opholder sig i Danmark. Flest flygtninge befinder sig i udviklingslandene. Den mindre del, der opholder sig i vores del af verden, yder til gengæld et væsentligt bidrag til deres oprindelseslandes økonomiske og sociale udvikling. I 2015 sendte migranter og flygtninge mere end 441 milliarder USD hjem til deres familier og lokalsamfund i fattige og konfliktramte lande – tre gange så meget som verdens samlede officielle udviklingsbistand. Ud over de individuelle pengeoverførsler bidrog organiserede migrant- og flygtningediasporaer også til det humanitære arbejde, gennem mere eller mindre selvorganiserede indsamlinger eller deciderede projekt-aktiviteter i samarbejde med etablerede bistands- og nødhjælpsorganisationer. Det gælder også de afghanske, somaliske og filippinske migranter og flygtninge, der er bosat i Danmark.

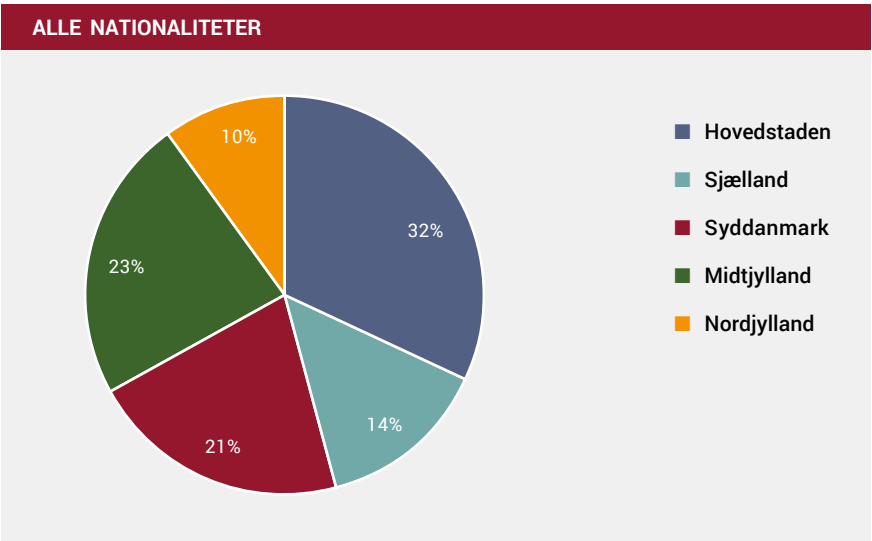
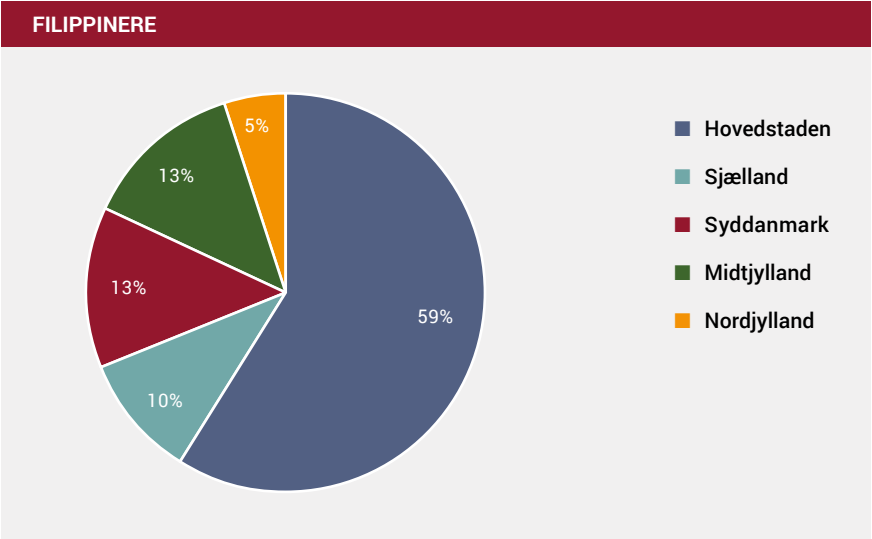
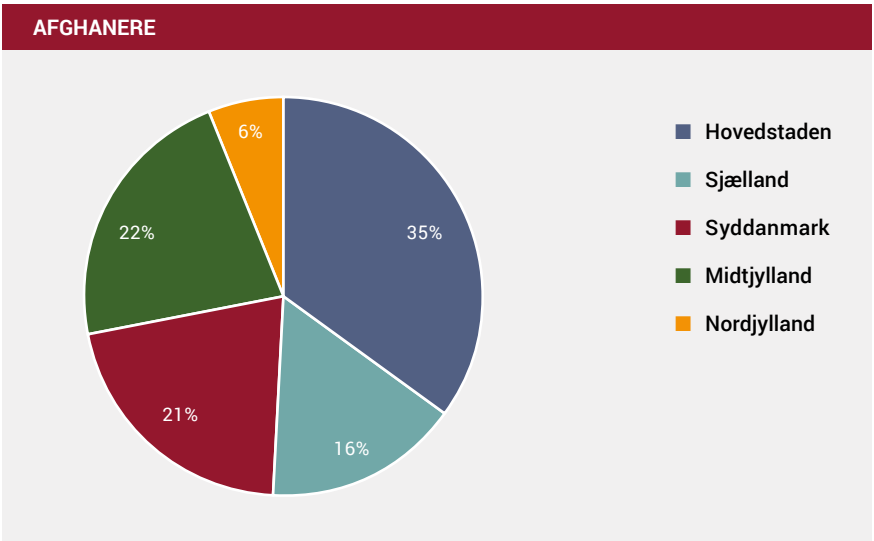
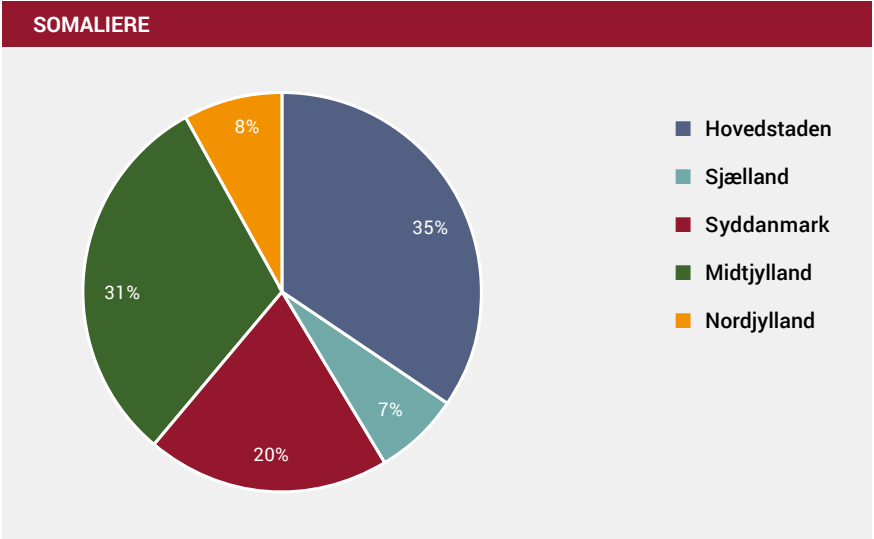
Som det fremgår af Figur 1 nedenfor, var filippinerne allerede i begyndelsen af 1980'erne etablerede i Danmark, mens somalierne begyndte at komme i begyndelsen af 1990'erne, og afghanerne i større tal først begyndte at søge mod Danmark efter årtusindeskiftet.

Figur 1: Somaliske, afghanske og filippinske indvandrere og efterkommere (samlet) i Danmark (1980-2018)

Vi antager i udgangspunktet, at geografisk koncentration eller spredning kan have betydning for de tre gruppers foreningsaktiviteter. Det handler ikke bare om integration, men mindst ligeså meget om muligheden for at mødes med hinanden og med "forenings-Danmark". Hvis vi zoomer ind på den geografiske fordeling, kan vi se, at somaliske indvandrere er forholdsvis jævnt fordelt i Danmark. Dog er en overraskende stor andel bosat i Region Midtjylland, mens færre – end i befolkningen generelt – er bosat i Region Sjælland. At Region Midtjylland skiller sig ud, skyldes næsten udelukkende en stor koncentration af somaliere i Aarhus Kommune.

Figur 2: Andel af udvalgte grupper af indvandrere og efterkommere bosat i de danske regioner (2. kvartal 2018)

Kilde: Beregninger baseret på Danmark Statistik. Data fra tabellen "FOLK1C: folketal den 1. i kvartalet efter område, køn, alder (5-års intervaller), herkomst og oprindelsesland" [tilgået d. 11. juni 2018].

Afghanske indvandrere er ligeledes forholdsvist repræsentativt fordelt mellem de danske regioner. Den mest bemærkelsesværdige afvigelse er en underrepræsentation i Region Nordjylland. Omvendt er filippinerne ikke jævnt fordelt i Danmark. En meget stor andel – seks ud af ti – er nemlig bosat i Region Hovedstaden. Filippinerne adskiller sig derudover ved i højere grad end de to andre grupper at gifte sig med etniske danskere. Det gælder særligt de filippinske kvinder. Heri adskiller de sig fra somalierne og afghanerne, der hovedsageligt gifter sig med partnere af samme nationalitet.

AFGHANSK MIGRATIONSHISTORIE

Afghanistans historie er kendetegnet af mange års konflikt og krig, dels med baggrund i interne magtkampe, dels grundet skiftende geopolitiske styrkeforhold mellem stormagter, der har anvendt Afghanistan som en brik i indbyrdes konflikter. Landets nyere konflikthistorie tog sin begyndelse i 1970'erne, hvor marxistiske og islamiske bevægelser, med modsatrettede dagsordener, voksede i styrke. I 1978 etablerede Folkets Demokratiske Parti (PDPA) ved et kup et kommunistisk styre i landet. Forfølgelse og fængslinger af politiske og religiøse modstandere førte – sammen med den sovjetiske invasion i 1979 – til store flygtningebevægelser ud af landet, primært bestående af den veluddannede og vestligt orienterede elite, højtstående (tidligere) embedsmænd og veletablerede forretningsfolk. Større flygtningebevægelser fulgte de interne kampe i kølvandet på Sovjetunionens tilbagetrækning i 1989 og kulminerede i 1992, hvor PDPA-regeringen tabte til mujahedinerne. Nu flygtede mennesker, der havde arbejdet for eller formodedes at have støttet den kommunistiske regering. Den tredje større flygtningebevægelse begyndte under Taliban-styret (1996-2001) og den efterfølgende Enduring Freedom operation mod Taliban og al-Qaeda efter angrebene på USA 11. september 2001.¹⁶

De mange års væbnede konflikt har fordrevet millioner af afghanere, såvel internt som ud af Afghanistan. Verdensbanken anslår, at over 5 millioner afghanere aktuelt befinder sig uden for Afghanistan, herunder godt 1,5 millioner og lidt under 2,3 millioner i henholdsvis Pakistan og Iran, og knapt en halv million i Saudi-Arabien. Tyskland huser aktuelt over 250.000 afghanske flygtninge, USA knapt 100.000, mens Storbritannien, Canada, Australien, Tyrkiet og Østrig alle har større afghanske indvandrergrupper. Skønt mange afghanere bliver i de lande, de har fået asyl,

vurderer FN, at mindst 5,7 millioner flygtninge er vendt hjem siden 2002, og at en stor del af dem ikke kan betegnes som reintegrerede i det afghanske samfund, da de fortsat har behov for humanitær støtte. Det gælder også de cirka 600.000 afghanere, der aktuelt formodes at være internt fordrevne.

Remitter

Det anslås, at en tredjedel afghanske hushold modtager remitter fra diasporaen, dels via uformelle Hawala-systemer,¹⁷ dels gennem private pengeoverførselsforretninger som MoneyGram og Western Union. Verdensbanken anslår, at den afghanske diaspora overførte 410 millioner USD i 2017, mod 387 millioner USD i 2016, 301 millioner USD i 2015 og 342 millioner USD i 2010. Disse remitter udgør cirka 30 % af Afghanistans BNP og er uden tvivl væsentlige for millioner af menneskers overlevelse. Ud over de individuelle remitter investerer den afghanske diaspora også i forskellige sektorer som telekommunikation, banker, luftfart og byggesektoren.¹⁸ I tilgift til private investeringer bidrager den afghanske diaspora til såvel udviklings- som nødhjælpsaktiviteter i landet. Det uddyber vi yderligere i kapitel 5.

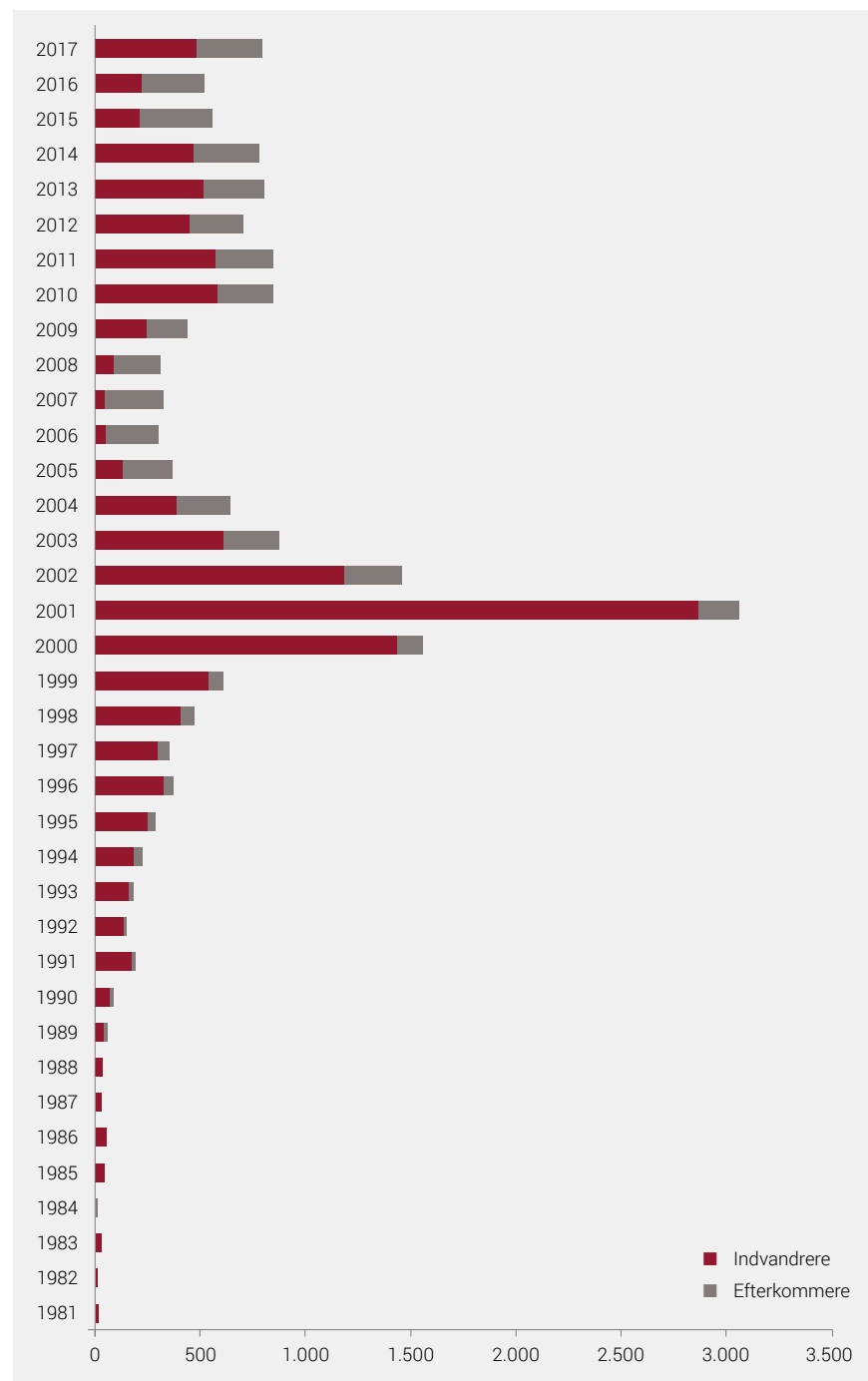

En tredjedel afghanske hushold modtager remitter fra diasporaen.

Afghanere og deres foreningsliv i Danmark

Afghanske flygtninge begyndte i mindre tal at komme til Danmark i slutningen af 1980'erne og i større tal i perioden 2000-2002. Der bor i dag 18.648 afghanere i Danmark, hovedparten indvandrere (godt 13.500), resten efterkommere, og med hensyn til kønsbalancen er der cirka 20 % flere mænd end kvinder. For mindre end 10 år siden blev godt halvdelen af de afghanske asylansøgere anerkendt som flygtninge i Danmark. På trods af FN's vurdering af sikkerhedssituationen i landet som forværret og særdeles ustabil – og at knapt 10 millioner mennesker i landet stadig har brug for humanitær bistand – er anerkendelsesprocenten af afghanske asylansøgere faldet fra 26 % i 2016 til 16 % i 2017.

Figur 3: Årlig udvikling i afghanske indvandrere og efterkommere i Danmark (1981-2017)

Kilde: Danmarks Statistik

Modsat somalierne, der har været genstand for adskillige diasporaorienterede studier, er det afghanske foreningsliv i Danmark underbelyst i forskningen. På baggrund af en DIIS-undersøgelse fra 2015¹⁹ og interview foretaget i forbindelse med nærværende rapport kan vi se, at det først er fra begyndelsen af 00'erne, at afghanerne har organiseret sig i løse netværk og foreninger rundt omkring i hele landet. Medlemmer i de forskellige foreninger har ofte enten fælles etnisk eller klanmæssigt tilhørsforhold, klasse og/eller politiske overbevisninger. De fleste aktive foreninger har fokus på at afholde kulturelle og religiøse arrangementer, at støtte hinanden med at finde rundt i det nye liv i Danmark og derudover at formidle afghansk kultur til den danske offentlighed. Den afghanske kulturforening Tolana opstod eksempelvis i 2000 i København som et samlingssted for afghanere i Danmark. Foreningen afholder forskellige fritids- og kulturelle aktiviteter, laver modersmålsundervisning i pashto og rådgiver nytilkomne afghanere om integration.²⁰

I den førnævnte DIIS-undersøgelse blev i alt 40 afghanske foreninger identificeret i Danmark. I forbindelse med nærværende undersøgelse har vi identificeret 15 afghanske foreninger, der i perioden 2008-2018 har fået støtte til forskellige tiltag i Afghanistan. Flere af de interviewede foreninger fremhæver, at det først var i deres møde med DiPS programmet, at de blev præsenteret for diasporabetegnelsen og idéen om, at de som minoritet kunne være en vigtig udviklingsaktør i deres oprindelsesland. Med deres mere eksplicite fokus på udviklingsindsatser ser disse foreninger sig selv som forholdsvis atypiske i forhold til det bredere landskab af afghanske foreninger i Danmark. Men i realiteten er kun få afghanske foreninger orienteret udelukkende mod indsatser i deres oprindelsesland. Af de foreninger, vi har været i kontakt med, drejer det sig om to. Resten blander integrations- og udviklingsaktiviteter i foreningernes daglige arbejde.

Foreningerne er alle meget forskellige, men har dog det til fælles at hovedparten af deres medlemmer er afghanere. Foreningernes medlemstal spænder fra 5 til 460, men som i andre diasporagrupper er det en lille gruppe ildsjæle, der i praksis står for at udvikle og drive foreningernes humanitære arbejde og udviklingsprojekter i Afghanistan.

Blandt de foreninger, vi har været i kontakt med, blev fire stiftet af unge, veluddannede afghanere i Danmark, mens to af foreningerne er deciderede fagorganisationer for henholdsvis afghanske farmaceuter og afghanske jurister i Danmark. Flere af foreningerne betegner sig som landsdækkende og har mindre lokalafdelinger rundt om i landet, som for eksempel den afghanske ungdomsorganisation Afghan Youth

Association Denmark (AYAD), der blev stiftet i 2009 i Vejle, og i dag har tre lokalafdelinger i København, Aarhus og Kolding. Det samme gælder From Street to School, der støtter afghanske gadebørns skolegang.

Flere foreninger med en hovedvægt af yngre medlemmer fremhæver, at de i modsætning til den ældre generation af afghanere i Danmark ønsker en bred forankring på tværs af politiske og etniske skillelinjer, som de ikke alene opfatter som sensitive, men også potentielt ødelæggende for foreningens udvikling. De ønsker med andre ord at komme den fragmentering, som krig og konflikt har skabt i både Afghanistan og diasporaen, til livs.

Danmarks engagement i Afghanistan

Den danske Afghanistan-strategi har siden 2001 været baseret på fire søjler: politisk dialog, sikkerhed, udviklingssamarbejde og humanitær bistand. Disse er særligt udmøntet i forhold til genopbygning, stabilisering og støtte til reintegration af tilbagevendte flygtninge og internt fordrevne. I den nyeste landestrategi er der derudover fokus på Afghanistans modtagelse af afviste afghanske statsborgere udsendt fra Danmark²¹ og forebyggelse af migration. Ud over et stabiliseringsprogram suppleres landestrategien af et nærområdeinitiativ med fokus på støtte til tilbagevendte flygtninge og internt fordrevne samt humanitær bistand, inklusive Dansk Flygtningehjælps Diasporaprogram. Afghanske diasporagrupper omtales ikke i strategien.

SOMALISK MIGRATIONSHISTORIE

Somalier har en lang migrationshistorie på Afrikas Horn og i resten af verdenen. Gennem pastoralisme og handel, som sømænd og soldater i de koloniale flåder og hære og fra 1950'erne som studerende og arbejdsmigranter i især Mellemøsten, Vesten og indtil 1978 i Østblokken. Grundet diktatur og politisk uro blev somalisk migration i stigende grad præget af flygtninge fra 1970'erne og udvandring af den uddannede elite fra 1980'erne. Væbnet modstand mod regimet og voldsom gengældelse ledte til altomfattende borgerkrig i 1991, hvor staten brød sammen, og millioner af mennesker flygtede internt i Somalia og til nabolandene Kenya og Etiopien. Kampe mellem militser og krigsherrer, hungersnød, den mislykkede Operation No Hope intervention i 1994 og efterfølgende isolation fra det internationale samfund har – sammen med fremmarchen af den ekstremistiske bevægelse al-Shabaab fra midten 2000 – bidraget til at fastholde Somalia som en af verdens fattigste og mest fejlslagne stater.

Det antages, at 1,5 millioner mennesker døde som følge af borgerkrigen mellem 1991 og 2011.²² Verdensbanken anslår, at 1,5 millioner somaliere tager del i blandede migrationsbevægelser på Afrikas Horn, mange som flygtninge, atter andre er internt fordrevne.²³ Over en million somaliere lever i dag uden for Afrikas Horn, særligt i Nordamerika og Europa – ud af en befolkning på anslået 15 millioner. I Europa er flest somaliere og efterkommere bosat i Storbritannien og de skandinaviske lande. Det er dog værd at huske, at lande som Kenya, Etiopien, Yemen, Libyen og Djibouti huser langt flere somaliere end vestlige lande. Mere end 20 år efter de første somaliere flygtede fra borgerkrig, fødes 3. generation flygtninge i lejre uden for deres oprindelsesland.

Etableringen af en føderal regering i Mogadishu i 2012 har ledt til forsigtig optimisme om Somalias fremtid. Skønt store dele af Somalia fortsat er præget af konflikt, voldelig ekstremisme og humanitære katastrofer, er den politiske situation mere stabil i Somaliland og i nogen grad i Puntland. I modsætning til Puntland anser Somaliland – som erklærede sig selvstændigt i 1992, men ikke er internationalt anerkendt – sig ikke som en del af den somaliske føderale stat.

Remitter

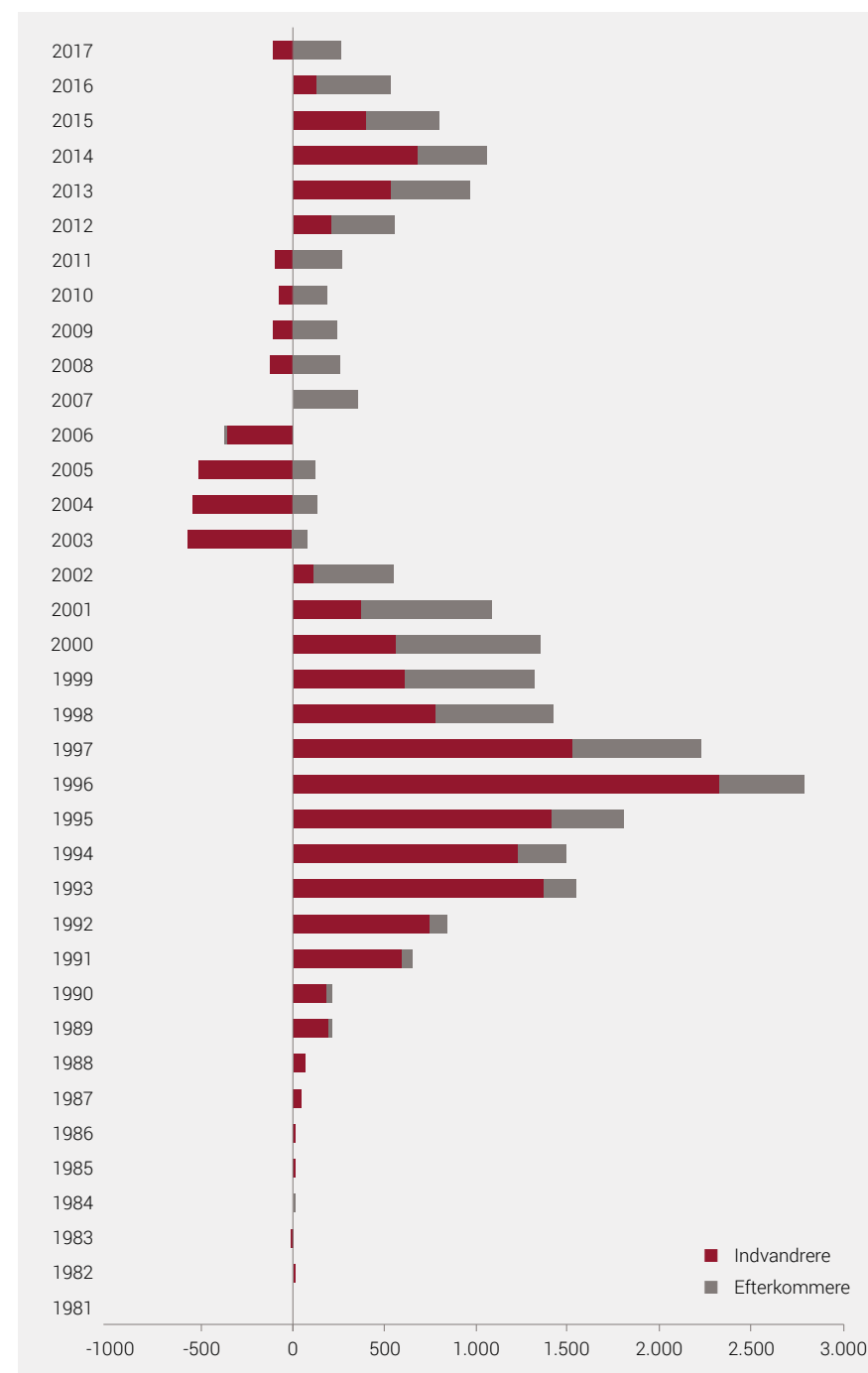
Der findes ikke officiel statistik over remitter til Somalia, men Verdensbanken anslår, at diasporaen sendte henholdsvis 1,3 milliarder USD (24 % af BNP) og 1,4 milliarder USD (21 % af BNP) til landet i 2014 og 2015. Somaliske diasporagrupper er afgørende for lokalbefolkningens overlevelse i Somalia og generelt på Afrikas Horn. Op mod 40 % urbane hushold i Somalia er afhængige af remitter. 80 % private investeringer i landet formodes også at komme fra diasporaen.

Ud over de individuelle pengeoverførsler til familiemedlemmer, organiserer somaliske diasporagrupper kollektive udviklingsprojekter og yder akut nødhjælp i tilfælde af tørke, oversvømmelser, terroranslag eller andre krisesituationer.

Somalier og deres foreningsliv i Danmark

Somalier i Danmark er ankommet fra 1960'erne – og i særdeleshed fra midten af 1990'erne – som følge af borgerkrigen. Der bor i dag godt 21.000 personer med somalisk baggrund i Danmark, fordelt mellem 11.780 indvandrere og 9.482 efterkommere, og en stort set lige kønsfordeling. Til sammenligning bor der 95.000

Figur 4: Årlig udvikling i somaliske indvandrere og efterkommere i Danmark (1981-2017)

Kilde: Danmarks Statistik

personer med somalisk baggrund i Sverige.²⁴ Begge lande er præget af et rigt somalisk foreningsliv med flere hundrede foreninger, hvoraf en stor del er aktive i udvikling og nødhjælpsspørgsmål i Somalia. Vi giver eksempler på dansk-somalisk engagement i Somalia i kapitel 5.

Somalierne i Danmark har fra starten haft et aktivt foreningsliv. I slutningen af 1980'erne opstod de første foreninger, men det var især fra midt 1990'erne, at foreningslandskabet tog fart, da en større gruppe flygtninge fra borgerkrigen kom hertil og blev bosat rundt om i hele landet. Langt de fleste foreninger havde kulturelle og religiøse formål, der skulle sikre, at den nye gruppe flygtninge havde en lokal moské, og steder hvor børn og unge kunne modtage undervisning.²⁵ Fra starten har der også været foreninger, hvis formål handlede om at afhjælpe den voldsomme humanitære krise foranlediget af borgerkrigen – både ved at facilitere pengeoverførsler og støtte udviklingsprojekter og nødhjælpsindsatser. Disse foreninger var – som i dag – ofte knyttet til et specifikt område og/eller en specifik klan i Somalia.²⁶ Et eksempel var den Somaliske Resursegruppe, der bestod af veluddannede mænd og kvinder fra Somalia, som indgik et samarbejde med Red Barnet og Dansk Flygtningehjælp. Gruppen var senere med til at etablere det Somaliske Fællesråd – en paraplyorganisation for 18 organisationer, hvis formål var at tale med en fælles stemme i den danske debat, der dengang, som nu, ofte var meget kritisk over for den nye gruppe indvandrere (ibid.). I praksis har det i dette og senere tilfælde vist sig at være svært at skabe en fælles front, da foreningslandskabet er præget af mange forskellige agendaer, sociopolitiske interesser og konflikter²⁷.

Hvis vi kigger på udviklingen frem til i dag, identificerede en kortlægning fra 2015 80 somaliske foreninger i Danmark.²⁸ I nærværende undersøgelse har vi ved hjælp af bevillingslister fra Dansk Flygtningehjælps DiPS-program, Genbrug til Syd samt CISU kunnet identificere 50 somaliske foreninger, der i perioden 2008-2018 har fået støtte til forskellige tiltag i syd. Derudover har vi snakket med yderligere tre nystartede foreninger, der også arbejder med at skabe forandring i syd, men som endnu ikke har modtaget støtte. Der er en stor diversitet blandt de 10 foreninger, vi har interviewet. De varierer for eksempel meget i forhold til fokusområder og størrelse. Udover deres arbejde i Somalia er et fællestræk blandt dem en overvægt af medlemmer fra samme lokalområde, et medlemstal spændende fra 5 til 83 medlemmer, men ofte med en større, løst tilknyttet interessegruppe. Et andet fællestræk er, at det oftest er en lille gruppe ildsjæle, der i praksis tager initiativ til udviklingsaktiviteterne og sikrer, at projektansøgninger og indsamlinger kommer i hus.

Fem ud af de ti foreninger havde udelukkende fokus på aktiviteter i Somalia, mens de resterende også havde aktiviteter som lektiecafeer og støttetiltag rettet mod somaliske kvinder i deres lokalområde. Af disse havde fire ud af fem en klar overvægt af kvindelige medlemmer (to betegnede sig som egentlige kvindeforeninger). Når foreningerne skal karakterisere det bredere foreningslandskab, betoner de, at der er mange somaliske foreninger i hele landet, hvis hovedfokus er på aktiviteter i Danmark. Oftest sportsaktiviteter, sundhed, sociale og religiøse events samt integrationsfremmende tiltag som lektiecafeer og støtte til sårbare somaliske familier lokalt. Eksempelvis afholder Somalisk Sundhedsforbund (SSF)²⁹ – der er en frivillig landsdækkende organisation dannet af somaliere med sundhedsfaglig baggrund i 2012 – sundhedsdage i flere af de større byer i Danmark. Derudover fremhæver flere af de foreninger, vi har talt med, nyere tiltag som De Blå Stjerner, der består af en gruppe unge danskere med somalisk baggrund i Aarhus, samt Facebook-kampagnen Somalisk Berigelse,³⁰ der aktivt prøver at nuancere offentlighedens ofte negative billede af somaliere i Danmark gennem debat og modbilleder.³¹ Som i den filippinske sammenhæng spiller religiøse organisationer også en vigtig rolle både i at støtte folk i Danmark samt i at indsamle penge til humanitære formål i Somalia. Der er større somaliske moskéer i København, Slagelse, Aarhus, Aalborg, Kolding, Esbjerg og Odense. Samt flere små moskéer i hele landet.

Danmarks engagement i Somalia

Danmarks partnerskab med Somalia går tilbage til 1990'erne og afspejler, som i det afghanske tilfælde, et sammenfald med modtagelsen af et større antal asylansøgere. Den seneste Somalia-strategi³² er centreret omkring fire søjler: statsopbygning, sikkerhed, fattigdomsreduktion og økonomisk vækst samt forbedrede levevilkår for befolkningen. Spørgsmål om forebyggelse af migration, reintegration af tilbagevendte og tvangsudsendte somaliere er centrale i strategien. Den somaliske diasporagruppe i Danmark og deres udviklingsengagement, særligt remitter, beskrives dog også, ligesom strategien nævner forskellige ministeriers og styrelser dialog med diasporagrupper samt Dansk Flygtningehjælps Diasporaprogram og CISU. Endelig fremhæver strategien diasporaens rolle i forhold til økonomisk vækst og udviklingen af den private sektor, såvel som tilbagevendte somalieres ressourcer nævnes som en potentiel udviklingsfaktor.

FILIPPINSK MIGRATIONSHISTORIE

Filippinerne har i mere end 100 år suppleret internationale arbejdsmarkeder med arbejdskraft. Siden 1970'erne har Filippinerne aktivt promoveret migration som et middel mod høj befolkningstilvækst, høje arbejdsløsheds- og underbeskæftigelsesprocenter og lave lønninger. Den nationale udviklingsmodel har således i mere end 35 år været baseret på eksport af både veluddannet (eksempelvis læger, sygeplejersker og ingeniører) og ufaglært arbejdskraft til blandt andet den globale omsorgsindustri (hushjælp, børne- og ældrepleje og au pair). Statslig statistik anslår, at filippinske statsborgere arbejder i mindst 193 lande og udgør 25 % af verdens søfolk. Omkring 11 millioner filippinere befinder sig aktuelt i udlandet, heriblandt mere end 5 millioner emigranter (blandt hvilke flere flygtede under Marcos-regimet 1965-1986),³³ 4,2 millioner arbejdsmigranter på tidsbegrænsede kontrakter og mindst 1,1 million irregulære migranter. På globalt plan er 60 % af de filippinske migranter kvinder.

Filippinerne har i mere end 100 år suppleret internationale arbejdsmarkeder med arbejdskraft.

USA indtager en klar førsteplads som destination, med næsten 2 millioner filippinske migranter bosat der. Derefter kommer Saudi-Arabien og De Forenede Arabiske Emirater med godt en halv million filippinske migranter i hvert land. Canada, Malaysia, Australien og Japan er andre store destinationer. I Europa er Storbritannien, Spanien og Tyskland hoveddestinationer. Der bor cirka dobbelt så mange filippinere i Norge som i Danmark.

Remitter

I 2014 var Filippinerne et af de lande i verden, der modtog flest pengeoverførsler fra deres oversøiske migrantarbejdere. Helt præcist lå Filippinerne på 3. pladsen (efter Kina og Indien) med 29,7 milliarder USD, der siden er steget støt hvert år (til 29,8 milliarder i 2015, 31,1 i 2016 og 32,8 i 2017). Filippinske migranter bidrager aktuelt med over 10 procent af landets BNP, en procentdel der har svinget mellem 9 % og 14 % fra 1990 til 2016.³⁴ Migranternes pengeoverførsler oversteg i 2012 officiel udviklingsbistand med 40 % og direkte udenlandske investeringer med 1.500 %.³⁵ Oveni de private pengeoverførsler til familiemedlemmer har filippinske migrantforeninger bidraget betragteligt til at afhjælpe følgerne af de gentagne naturkatastrofer, der har ramt landet. Det skete blandt andet efter jordskælvet i

det centrale Visayas i oktober 2013 og tyfonen Haiyan, der tre uger senere krævede mere end 6.000 menneskeliv og vaskede hele byer og landområder væk. Her indsamlede den USA-baserede filippinske paraplyorganisation NAFCON cirka 1.040.000 USD i katastrofehjælp fra migranter bosat i mere end 30 lande.³⁶

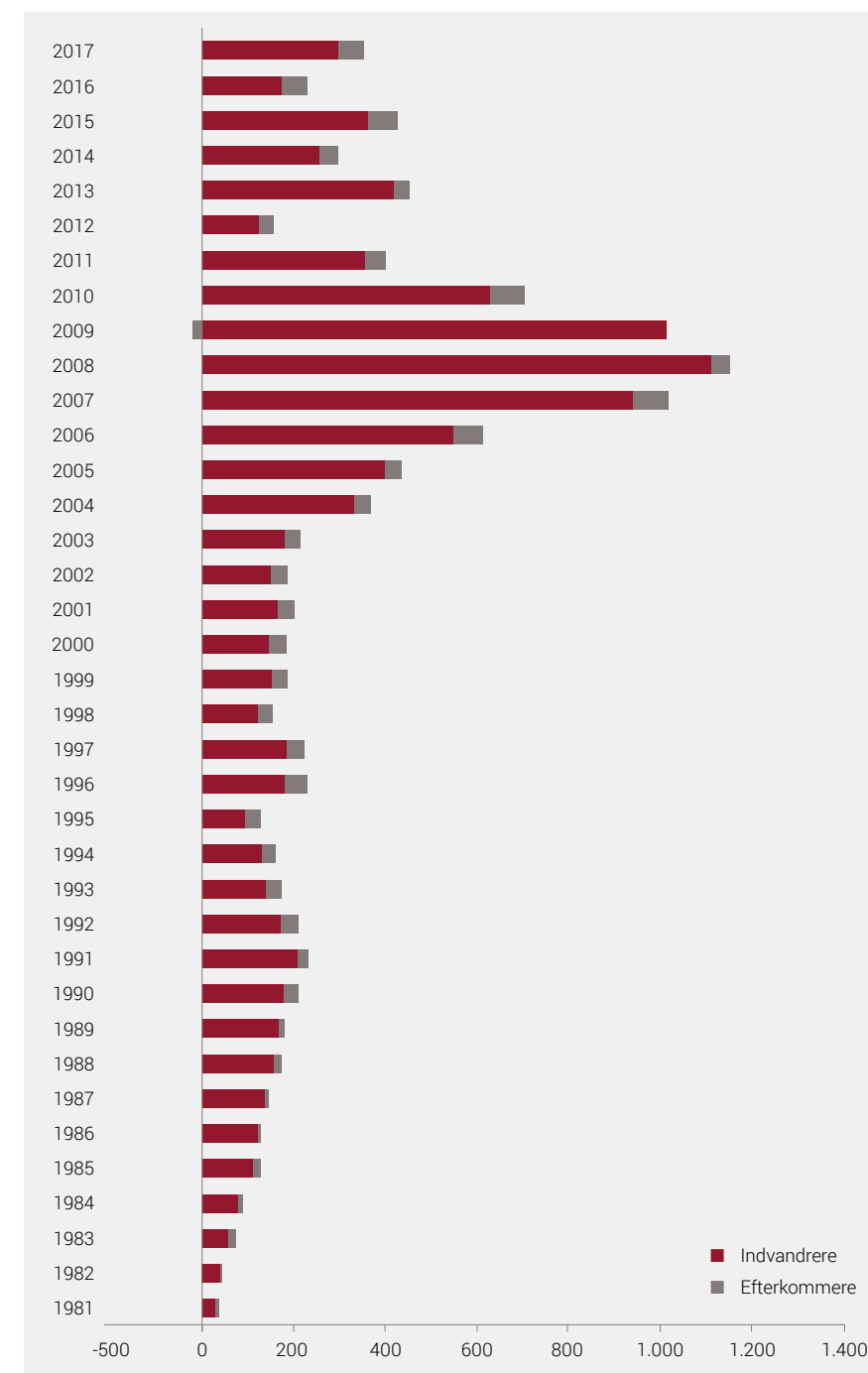
Filippinere og deres foreningsliv i Danmark

Nogle hundreder filippinere kom til Danmark i perioden 1960 til 1973. Den eneste større gruppe ankom kort før indvandrerstoppet i 1973 og var blandt andet rekrutteret til at arbejde som stuepiger på det nyåbnede Hotel Scandinavia i København.³⁷ Siden da er antallet af filippinere i Danmark vokset til 12.448, heraf 11.107 indvandrere og 1.341 efterkommere. Modsat de afghanske og somaliske indvandrere er den overvejende del (cirka 82 %) af de filippinske indvandrere i Danmark kvinder. Helt tilbage i 1970'erne har filippinere organiseret sig, både i rent filippinske og filippinsk-danske venskabsforeninger. Disse foreninger er med forskellig intensitet engageret i udviklings- og nødhjælpsaktiviteter rettet mod forskellige sektorer og regioner i Filippinerne. Eksempler på forskellige aktiviteter beskrives i kapitel 5.

Der eksisterer adskillige filippinske foreninger i Danmark – nogle gamle, nogle nye, nogle med mange år på bagen, mens andre er opstået, når tidligere foreninger har lukket ned. The Filipino Association of Denmark (FAD) er den ældste stadig eksisterende forening, stiftet i 1970. Fra at være en rådgivende forening for nytillkomne, er foreningens medlemmer i dag mere orienteret mod sociale arrangementer. En anden af de gamle foreninger, Bayanihan Filipino-Danish Center, har gennemgået samme udvikling. En filippinsk kvindeforening, Pinay Exclusive, har været et socialt mødested for filippinske kvinder uden for København.

Andre større eksisterende organisationer omfatter Babaylan-Danmark, der blev oprettet i 1997 som en del af det Europæiske Babaylan-netværk af filippinske kvinder (etableret i 1992), og siden da har arbejdet på adskillige fronter, herunder arbejds- og kønsorienterede rettigheder. En anden forening, BUKLOD, begyndte i 2009 at rådgive filippinske migranter om det danske samfund og assistere omkring pludseligt opståede konflikter og problemer (bl.a. via en telefonisk hotline). BUKLOD, der i 2009 begyndte at rådgive filippinske migranter om det danske samfund og assistere ved pludseligt opståede konflikter og problemer (blandt andet via en telefonisk hotline). Filippinsk-Dansk Forening (FDF) er organiseret omkring interkulturel forståelse mellem danskere og filippinere bosat i Danmark. En søsterorganisation i Syddanmark (FDFS) er lukket, men foreningen er stadig aktiv i København. Filippinsk-Dansk Gruppe, Filippinsk-Dansk Integrationsforening og

Figur 5: Årlig udvikling i filippinske indvandrere og efterkommere i Danmark (1981-2017)

Kilde: Danmarks Statistik

Filipino Danish Center har lignende formål. Ingen af disse foreninger har et erklæret udviklings- eller nødhjælpsformål, men de arrangerer indsamlinger efter behov. Enkeltmedlemmer har etableret mindre filantropiske projekter, for eksempel vedrørende skoler, sundhed, gadebørn, rehabilitering af tidligere fængslede eller kvinders rettigheder.

En mindre velgørenhedsforening, Rose Care, støtter eksempelvis grunduddannelse af fattige Mangyan minoritetsbørn i Mindoro, og Bricks of Happiness støtter gadebørns udvikling gennem leg med indsamlede Legoklodser. En tredje modalitet anvendes af foreningen Kalahi, hvis primære formål er rekreativt, men hvor medlemmerne alligevel har samlet penge ind og sendt direkte til en skole i Filippinerne. Endelig er der aktiviteter, der udfylder et væsentlig behov i det danske samfund, eksempelvis besøg hos gamle ensomme filippinere på plejehjem i Københavnsområdet.

Foreninger med et mere direkte udviklingssigte består ofte enten af en blanding af filippinske og danske medlemmer. People Uniting and Generating Aid for Development (PUGAD) laver deciderede udviklingsprojekter til fordel for småfiskere (dette projekt beskrives nærmere i kapitel 5). Et andet større projekt, Stairway Denmark, er en dansk søsterorganisation til Stairway Foundation, der driver et rehabiliteringscenter på Mindanao for gadebørn. Organisationens danske medlemsbase på 500 består primært af etniske danskere, men har også filippinske medlemmer og en filippinsk repræsentant i bestyrelsen.

Endelig er der adskillige religiøse grupper, både evangeliske og katolske, der støtter de filippinske migrantsamfund og forestår indsamlinger i Danmark og fordeling af midler i Filippinerne.

Mange af de større foreninger mødes i paraplyorganisationen FILCOM, der er den officielle kontaktorganisation for den Filippinske ambassade i Oslo og Generalkonsulatet i Gentofte. FILCOM har i samarbejde med disse foreninger igennem de senere år organiseret et årligt uafhængighedsdagsarrangement med mad, drikke, kunstneriske optrædener og taler. I 2018 blev arrangementet afholdt 9. juni på Skottegårdsskolen i Kastrup, hvor både Filipino Christian Church Community (FCCC – en sammenslutning af forskellige frikirker), medlemmer af de katolske kirkesamfund på Nørrebro og Amager og flere af både de rekreative, sociale og udviklingsorienterede foreninger deltog. På underholdningsprogrammet vakte såvel FCCC's folkløstiske ungdomsdansere som en operasyngende dragqueen stor begejstring.

De filippinske foreningsrepræsentanter, vi har været i dialog med om rapporten, omtaler næsten alle foreningslandskabet som bredt og aktivt, men også fragmenteret på basis af politisk og religiøst tilhørsforhold, alder og lokal forankring i et særligt område i oprindelseslandet. Sidstnævnte giver af og til anledning til negative rygter om kun at rette aktiviteter mod "sine egne".

Men de taler også om knaster i det danske samfund og i migrationspolitikken. Irregulære migranter tør ikke længere henvende sig til åbne rådgivningscentre af frygt for udvisning. Au-pairerne må ikke lave frivilligt arbejde i deres fritid. Foreningernes bevægelse fra mere politiske til rekreative formål er derfor ikke alene en naturlig følge af, at mange filippinere har været længe i Danmark, er dansk gift og er blevet ældre. Rekreativt engagement kan ikke opfattes som at lave "frivilligt arbejde", andre aktiviteter kan.

Dansk engagement i Filippinerne

Filippinerne spiller en stigende politisk og økonomisk rolle i Sydøstasien, har i mange år haft solide vækstrater og opfattes som sådan som et "andenbølgeland". Det danske engagement i Filippinerne er derfor ikke et officielt udviklingssamarbejde, men snarere baseret på kommercielle bånd og muligheder for danske virksomheder. En række danske NGO'er er dog engageret i landet.

DIASPORASTØTTEMULIGHEDER I DANMARK

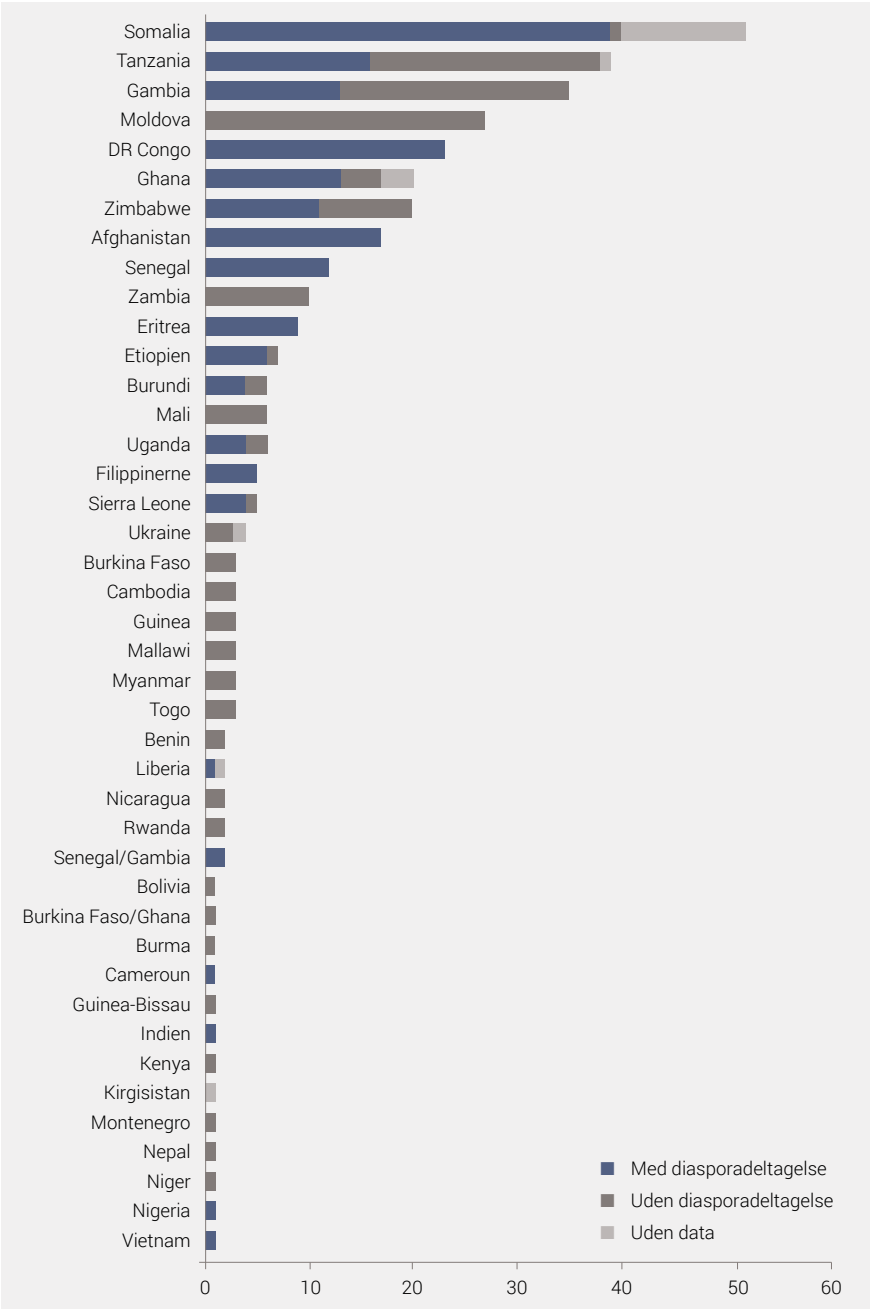
Diasporaforeninger i Danmark kan finde støtte til deres udviklings- og nødhjælpsaktiviteter i et mindre antal puljer og programmer, herunder Genbrug til Syd (GTS), der aktuelt administreres af Dansk Missionsråds Udviklingsafdeling, Civilsamfunds-puljen og Den Danske Nødhjælpspulje (DERF), som begge administreres af Civilsamfund i Udvikling (CISU) og Diasporaprogrammet (DiPS), der administreres af Dansk Flygtningehjælp. Kun DiPS er særligt målrettet diasporaforeninger – og er endvidere begrænset til afghanske og somaliske diasporaforeninger – mens diasporaforeninger med forskellige nationale tilhørsforhold konkurrerer med andre danske foreninger om adgang til midlerne i de øvrige puljer. Alle puljer og programmer er finansieret af Udenrigsministeriet. I det følgende ser vi nærmere på de forskellige midler, graden af diasporadeltagelse og omfanget af aktiviteterne.

GENBRUG TIL SYD

GTS har siden 1975 ydet støtte til forsendelser af doneret brugt udstyr til udviklingslande – eksempelvis skolemøbler, hospitalssenge og kørestole samt mere avanceret udstyr som ultralydsscannere, computere og traktorer. Puljen var tidligere administreret af Mellemfolkeligt Samvirke, men overgik i 2013 til Dansk Missionsråd. De generelle nedskæringer af udviklingsbistanden i 2015 ramte også GTS, der blev beskåret med 40 %. Hvor andre puljer blev øget i 2018, forblev bevillingen til GTS på 2015-niveau (8,7 millioner DKK). Der er altså tale om en forholdsvis lille pulje. Det overordnede mål for GTS er at understøtte fattigdomsbekæmpelse, bæredygtig udvikling, folkelig forankring og forbedring af fattige menneskers rettigheder, vilkår og demokratiske indflydelse.

Som støtteform spiller GTS en vigtig rolle i at engagere grupper, som ofte ikke på anden vis er involveret i udviklingssamarbejdet. Målgruppen er danske foreninger, som ønsker at inddrage andre medborgere i arbejdet, for eksempel gennem indsamlings- og renoveringsaktiviteter eller ved, at foreningen gennemfører oplysningsarbejde om levevilkår i det pågældende udviklingsland. Foreningerne og GTS indsamler brugt udstyr, der renoveres på værksteder (beskæftigelsesprojekter eller produktionsskoler), pakkes i en container og sendes til en partner i syd, hvor det indgår i udviklingsprojekter. Der er ikke et særligt diasporafokus. GTS vurderer selv, at puljen er den Danida-finansierede pulje med den mest tilgængelige ansøgningsform. Måske netop derfor er en stor del af GTS's brugere diasporaforeninger, både hvad angår sekretariatsbetjening (rådgivning til ansøgning) og faktiske forsendelser.

Figur 6: Containere godkendt af Genbrug til Syd fra 2013 til februar 2018 fordelt på modtagerlande samt datatilgængelighed og organisationens etniske sammensætning.³⁸

Kilde: Forfatterens egne beregninger baseret på Genbrug til Syd, "Bevillingsmodtagere", <https://www.genbrugtilsyd.dk/om-genbrug-til-syd/bevillingsmodtagere/> [senest tilgået d. 24 august 2018].

En kvantitativ opgørelse af de faktiske forsendelser siden 2013 viser, at GTS har givet bevillinger til finansiering af 344 containerforsendelser fra Danmark til 40 forskellige lande. 142 danske organisationer har modtaget disse bevillinger (altså gennemsnitligt omkring 2,4 containere per organisation). Figur 6 bekræfter, at en stor del af GTS's brugere er fra forskellige diasporagrupper i Danmark, men den viser også, at der er stor forskel i graden af identificeret diasporadeltagelse og -aktivitet. Der er således særligt stor aktivitet rettet mod Somalia, Tanzania og Moldova, mens en lang række lande kun har modtaget en enkelt container inden for de sidste seks år. Som det fremgår af figuren, er diasporadeltagelsen høj ikke kun i Somalia, Afghanistan og Filippinerne, men også i en række andre lande som for eksempel DR Congo og Eritrea.

Foreningerne og Genbrug til Syd indsamler brugt udstyr, der renoveres på værksteder, pakkes i en container og sendes til en partner i syd, hvor det indgår i udviklingsprojekter.

CIVILSAMFUNDSPULJEN

Civilsamfund i Udvikling, CISU, har siden 2002 administreret støtte til civilsamfundsorganisationer, først gennem "Minipuljen" (2002-2007), siden gennem Civilsamfundspuljen (2008-2018). Den eksisterende civilsamfundspulje er en selvstændig støtteordning, der forvaltes af CISU som en del af en partnerskabsaftale med Udenrigsministeriet, der også finansierer og fastlægger de overordnede rammer for støtten. I 2016 var puljen på 88 millioner DKK. Civilsamfundspuljen støtter indsatser, der udføres i samarbejde mellem danske organisationer og deres partnere og andre aktører i udviklingslande, med det formål at give et folkeligt bidrag til den danske udviklingsbistand. Puljen kan søges af folkelige organisationer forankret i Danmark, hvor formanden og hovedparten af bestyrelsesmedlemmerne har dansk statsborgerskab eller opholdstilladelse og fast bopæl i Danmark. For at kunne søge skal en given organisation/forening have eksisteret i minimum et år og have mindst 50 betalende medlemmer.

Der er forskellige støttemuligheder: Medborgerindsatser (25.000-500.000 DKK) kan søges af både erfarne og mindre erfarne organisationer til aktiviteter, der er med til at understøtte et grundlæggende princip i FN's verdensmål: At bæredygtig udvikling kræver, at alle verdens borgere engagerer sig og tager stilling og ansvar.

Udviklingsindsatser (500.000-4,5 millioner DKK) kan søges af mere professionelle organisationer, hvis aktiviteter fremmer stærke folkeligt funderede civilsamfund og skaber varigt forbedrede levevilkår for udsatte befolkningsgrupper. Indsatserne implementeres i partnerskaber med relationer til andre aktører, hvor der tages højde for, om indsatsen foregår i en stabil eller skrøbelig kontekst. Samfinansiering (100.000-2 millioner DKK), hvor der kan søges om forlods tilkendegivelse af samfinansiering med en anden donor/støtteform (for eksempel EU), med krav om egenfinansiering. Der kan også søges et økonomisk tilskud til at gennemføre en ansøgningsproces rettet mod en sandsynlig anden ekstern finansiering, eksempelvis en dansk eller international fond. Her er rammen 20.000-50.000 DKK. Endelig kan organisationer med en omsætning på minimum 2 millioner DKK over 2 år søge om kapacitetsanalyser (op til 100.000 DKK) for at styrke organisationens strategiske og organisatoriske udvikling. I 2016 godkendte CISU 77 civilsamfundsprojekter.

CISU har tidligere haft et fokus på diasporaorganisationer, både som organisationsform og en særlig ressource, men ordningen blev stoppet. I dag er tabet af det særlige diasporafokus omformuleret til fordel for en mere inklusiv definition, hvor større og mindre organisationer, både de mere professionelle og de frivilligbaserede foreninger, kan søge "ligegyldigt om de hedder noget med diaspora eller ej". Der er dog stadig en opmærksomhed på, at støttebehovene kan være anderledes for diasporaorganisationer.

Civilsamfundspuljen støtter indsatser, der udføres i samarbejde mellem danske organisationer og deres partnere og andre aktører i udviklingslande, med det formål at give et folkeligt bidrag til den danske udviklingsbistand.

Tabel 2 viser graden af diasporadeltagelse i CISU-støttede projekter i perioden 2008-2018. Som det fremgår, er diasporadeltagelsen blandt de tre grupper langt lavere her end hos GTS, hvilke stemmer overens med vores dialoger med foreningerne, hvor flere understreger, at de ikke på nuværende tidspunkt har kapacitet og ressourcer til at søge CISU-midler, mens andre ikke kender til støttemuligheden.

Tabel 2: Bevillinger fra CISU til afghanske, filippinske og somaliske projekter (2008-2018)

AFGHANISTAN	Antal foreninger	Antal projekter	Samlet beløb (DKK)
I alt	4	5	1.995.758
Med diasporadeltagelse	1	2	799.956
Andel med diasporadeltagelse	25%	40%	40%

FILIPPINERNE	Antal foreninger	Antal projekter	Samlet beløb (DKK)
I alt	8	25	41.387.814
Med diasporadeltagelse	1	4	4.499.197
Andel med diasporadeltagelse	13%	16%	11%

SOMALIA	Antal foreninger	Antal projekter	Samlet beløb (DKK)
I alt	10	36	27.722.905
Med diasporadeltagelse	5	13	4.537.946
Andel med diasporadeltagelse	50%	36%	16%

Kilde: Forfatterens egne beregninger baseret på CISU "Oversigt over bevillinger" på www.cisu.dk [senest tilgået d. 24. august 2018].

Note: Diasporadeltagelsen er baseret på en kvalitativ vurdering foretaget på baggrund af offentligt tilgængelig information samt forfatterens viden om individuelle foreninger.

DANSK FLYGTNINGEHJÆLPS DIASPORAPROGRAM

Siden 2010 har Dansk Flygtningehjælp haft særlig fokus på at styrke den somaliske og afghanske diasporas rolle som udviklingsaktører. Diaspora Projekt Support-programmet (DiPS) startede ud som et toårigt pilotprojekt. En evaluering af CISU's pulje havde vist, at diasporaforeninger havde svært ved at søge generelle puljer på grund af strikse krav, der i praksis gjorde det umuligt for andre end de mere professionaliserede NGO'er i Danmark at få adgang til puljemidlerne. På baggrund af Dansk Flygtningehjælps erfaringer med frivillige (for eksempel <https://flygtning.dk/frivillig/>) og deres kapacitet til at monitorere diasporaprojekter via deres tilstedeværelse i Afghanistan og Somalia, valgte Danida at lade netop dem administrere en bevilling på 5 millioner DKK.³⁹ Efter pilotfasen blev DiPS-bevillingen forlænget fra 2012-2015, øget til 13,4 millioner DKK, og et egentligt Diaspora-

program under Flygtningehjælpens internationale kontor blev etableret. Diaspora-programmets overordnede formål er aktuelt ikke kun at "styrke den somaliske og afghanske diasporas rolle som udviklingsaktører", men også at "støtte diaspora-initiativer, som bidrager effektivt til nødhjælp, genopbygning og udvikling i deres tidligere hjem-lande", samt at "opbygge evidensbaseret viden om den komparative værdi af diasporasamfund som udviklingsaktører".⁴⁰ Siden 2016 har Diaspora-programmet været en del af Dansk Flygtningehjælps rammeaftale med Danida og har skabt forbindelse med to store programplatforme i organisationen. Den ene er i samarbejde med Swiss Agency for Development and Cooperations "durable solution platform", der har fokus på den syriske diaspora i udvalgte europæiske lande, den anden er Dansk Flygtningehjælps Mixed Migration kontor i Genève.

Etablerede foreninger med flertal af medlemmer med afghansk eller somalisk oprindelse kan to gange om året søge Dansk Flygtningehjælps Diasporaprogram.

Etablerede foreninger med flertal af medlemmer med afghansk eller somalisk oprindelse kan to gange om året søge DiPS-programmet.⁴¹ Før deadline afholdes en række kapacitetsopbyggende træningsworkshops for begge grupper både i København og Aarhus. Ud over disse kan foreningerne få rådgivning af DiPS-teamet i København og få tilknyttet en frivillig, der kan bistå med at skrive ansøgningen på engelsk. Første gang de afghanske og somaliske foreningerne søger, er maksimumrammen per projekt 250.000 DKK og efterfølgende 500.000. DKK. Som det fremgår af Tabel 3 nedenfor, er det forholdsvis få foreninger, der har modtaget støtte til større projekter eller opnået projektfinansiering gentagne gange. For at sikre større ejerskab har Dansk Flygtningehjælp besluttet, at 15 % af projektkomkostningerne skal finansieres af diasporaforeningerne og/eller partnere i syd, enten i et kontantbeløb eller in kind. For at styrke samarbejdet mellem DRC og de to diasporagrupper vurderes de indkomne ansøgninger i første omgang af DiPS-teamet i København og deres landekontorer i Afghanistan og Somalia, CISU og en baggrundsgruppe bestående af fire diasporamedlemmer fra hver gruppe, der er på valg hvert år. Projekterne evalueres ud fra ni kriterier,⁴² og Diasporaprogrammets Executive Committee træffer den endelige beslutning om, hvilke foreningsprojekter der kan gå videre til en yderlige projektudviklings- og træningsfase, der typisk tager 1-6 måneder. Derefter evalueres det endelige projektforslag igen, og hvis det vurderes

fyldestgørende, indgås samarbejdet og implementeringen af projektet. Selvom ansøgningsprocessen er lang, understreger en af DiPS-teamets med-arbejdere, at den muliggør, at lovende projekter ikke afvises, fordi de ikke umiddelbart lever op til alle de formelle krav. DiPS bruger netop den efterfølgende fase til at arbejde med foreningernes kapacitet som projektansvarlige og videreudvikle de gode idéer. Samme fleksibilitet er også til stede i implementeringen af projekterne, hvor DiPS-medarbejdere i Afghanistan, Somalia og Danmark løbende støtter op og rådgiver.

I en oversigt over DiPS-resultater de første 5 år fremgår det, at programmet har allokaret 1,1 millioner euro til i alt 37 diasporaprojekter (13 i Afghanistan og 24 i Somalia/Etiopien). Projekterne spreder sig over en række sektorer, med en overvægt af projekter der støtter lokal infrastruktur som skolebygninger og biblioteker (17 projekter), efterfulgt af uddannelse (7 projekter), WASH-programmer (6 projekter), indkomstskabende aktiviteter (4 projekter), fødevarer sikkerhed (2 projekter) samt beskyttelse (1 projekt). Samlet set vurderes det, at 47.000 mennesker i de to lande har haft gavn af projekterne. Når vi inddrager de seneste års aktiviteter, kan vi se, at DiPS fra projektets start i 2010 til i dag har modtaget 245 projektansøgninger og støttet 48 færdiggjorte projekter (se tabel 3). Det årlige antal ansøgninger er over tid steget markant, mens antal gennemførte projekter har været stabilt. Dermed er succesraten for ansøgere faldet fra omkring 25 % i 2010-12 til omkring 10 % i 2017, hvilket primært skyldes, at diasporapuljemidlerne ikke har fulgt med efterspørgslen. DiPS-medarbejdere understreger, at stigningen i ansøgninger skal ses i lyset af, at programmets opsøgende arbejde uden for Københavnsområdet har båret frugt, og at de i højere grad end tidligere opfordrer foreninger, der har fået afslag, til at genansøge.

Ser vi på fordelingen af støttede projekter i forhold til de to nationale grupper, viser tabel 4, at markant flere somaliske foreninger modtager bevillinger målt på uddelte bevillinger, men at de til gengæld modtager lidt færre midler per projekt end afghanske diasporaorganisationer. Af et samlet beløb på næsten 13 millioner uddelt i DiPS-regi i løbet af programmets otte år, har somaliske organisationer alligevel modtaget cirka dobbelt så meget som de afghanske foreninger.

Tabel 3: Diaspora Projekt Support-programmet (DiPS): ansøgninger og projekter fra 2010 – 2017

	2010-12	2013-15*	2016	2017	I alt
Ansøgninger modtaget	46	84	64	51	245
Gns. antal ansøgninger modtaget årligt	15	28	64	51	31
Indgåede aftaler	-	-	9	11	-
Udførte projekter	12	26	5	5	48
Gns. antal udførte projekter årligt	4	9	5	5	6
Succesrate (indgåede aftaler)	-	-	14%	22%	-
Succesrate (udførte projekter)	26%	31%	8%	10%	20%

Kilde: Forfatterens korrespondance med Dansk Flygtningehjælp (e-mail fra den 11. juni 2018).

Note: Data for antal indgåede aftaler i de to første perioder er ikke tilgængelig. Årlige gennemsnit er afrundet til nærmeste hele tal.

*Perioden starter reelt i december 2012, men den er her angivet som 2013-15.

Tabel 4: Afghanske og somaliske foreninger, som har modtaget støtte under DiPS fra 2010 – 2017

	Afghanske foreninger	Somaliske foreninger	Foreninger i alt
Antal foreninger	8	28	36
Procent af alle foreninger	22%	78%	100%
Antal bevillinger	15	42	57
Procent af alle bevillinger	26%	74%	100%
Gns. antal bevillinger pr. forening	1,9	1,5	1,6
Gns. beløb i alt pr. forening (DKK)	454.194	326.457	354.843

Kilde: Forfatterens egne beregninger baseret på korrespondance med Dansk Flygtningehjælp (e-mail fra den 11. juni 2018).

Note: Visse bevillinger er forlængelser af tidligere bevillinger til samme organisation, men under en ny kontrakt. I de tilfælde, hvor betydelige nye beløb er fulgt med denne forlængelse, betragtes de her som selvstændige projekter. I to tilfælde, hvor forlængelserne har været akkompagneret af mindre beløb (fra DKK 0 til cirka 20.000), er disse dog i stedet lagt til den oprindelige bevilling.

iPS har siden 2015 implementeret andre diasporaprojekter, blandt andet "Diaspora Emergency Action & Coordination" (DEMAC) støttet af Europa-Kommissionens afdeling for humanitær bistand og civilbeskyttelse (ECHO), der har til formål at undersøge diasporaledte nødhjælpsoperationer og forbedre koordinationen mellem konventionelle og diasporahumanitære aktører.⁴⁴ Sammen med AFFORD UK og Berghof Foundation implementerer Dansk Flygtningehjælp DEMAC's initiativer. DEMAC arbejder specifikt med diasporagrupper i Europa fra Nigeria, Syrien, Somalia og Sierra Leone og har en række onlineresourcer for diasporagrupper og stakeholders, inklusive en database over lokale, internationale og diasporaforeninger, der er aktive i disse lande. Andre initiativer omfatter en række konferencer og rapporter om konkrete humanitære diasporainitiativer. Endelig har Dansk Flygtningehjælp etableret DiaGram, et netværk bestående af europæiske organisationer, der specifikt støtter diasporaforeningers udviklingsaktiviteter. Netværket har et erfaringsudvekslende sigte.⁴⁵

DANISH EMERGENCY RELIEF FUND

I maj 2017 blev det for første gang muligt at søge midler til nødhjælpsindsatser i forbindelse med humanitære katastrofer gennem den nye Danish Emergency Relief Fund (DERF-puljen). I samarbejde med Red Barnet og det engelske Start Network forvalter CISU puljen frem til 2019. Puljen kan søges af danske civilsamfundsorganisationer, der ikke har en humanitær partnerskabsaftale med Danida. CISU har bevidst etableret ansøgningsprocedurer, der også egner sig til mindre frivilligbaserede foreninger og ikke kun de større professionaliserede organisationer. I 2017 blev der allokert 42 millioner til puljen, 87 % blev brugt, og de resterende midler blev overført til 2018, hvor det bevilligede budget er på 25 millioner kr.⁴⁶ Puljens årlige størrelse fastlægges på finansloven.⁴⁷

I 2017 blev 23 humanitære indsatser støttet, og derigennem modtog en halv million mennesker bistand i ti forskellige kriser, blandt andet i Somalia og Filippinerne.⁴⁸ Puljen opererer med såkaldte kriseindberetninger (alerts), der kan aktivere, at et støttevindue åbnes mod en specifik humanitær krise. Hvert vindue har forskellige budgetrammer. Beløbsrammen afhænger af prækvalificering og foreningens tidligere arbejde. I 2017 kom størstedelen af de i alt 16 indberetninger fra danske foreninger, der gennem deres arbejde og partnerskaber i berørte lande kendte til humanitære kriser (herunder tre indberetninger fra somaliske diasporaforeninger, der dog ikke blev åbnet). Da det blev muligt at støtte konflikt- og fødevarerikker-

hedskriserne i Somalia, Sydsudan, Nigeria og Yemen, var tre ud af de fire foreninger, der modtog støtte, diasporaforeninger, der alle tidligere havde opnået støtte fra Dansk Flygtningehjælps Diasporaprogram. Tilsammen modtog de 1.459.000 DKK. til nødhjælp i Somalia, men generelt mindre beløbsrammer end de etablerede danske NGO'er (se kapitel 5 om diasporaens udviklings- og nødhjælpsindsatser). Andre somaliske og filippinske foreninger indsendte ansøgninger, men fik afslag. I 2017 blev der givet afslag på 41 % af ansøgningerne. Det forventes, at to nye 2018-indberetninger rettet mod henholdsvis oversvømmelser i Somalia og tørke i Afghanistan vil blive søgt af diasporaforeninger. I CISUs årsrapport for 2017-2018 fremhæves det: "Det er i højere grad end tidligere lykkedes CISU at engagere diasporaorganisationer som brugere af puljen og dermed inddrage deres særlige kompetencer i den danske humanitære indsats".⁴⁹

I maj 2017 blev det for første gang muligt at søge midler til nødhjælpsindsatser i forbindelse med humanitære katastrofer gennem den nye Danish Emergency Relief Fund (DERF-puljen).

Kapitlet viser, at der eksisterer et bredt diasporaengagement i Danmark, der omfatter mange flere grupper end de tre, rapporten beskæftiger sig med. GTS er en væsentlig støttemulighed for dette engagement. Samtidig fremgår det tydeligt, at forholdsvis få diasporaforeninger søger de mere krævende og ansøgningstunge CISU-bevillinger. I den sammenhæng er det interessant, at somaliske og afghanske foreninger har udvist stor interesse for den nye DERF-nødhjælpspulje, og at foreninger tilsyneladende kan drage nytte af deres ansøgnings- og projekterfaring fra DiPS-programmet, der igennem en årrække har faciliteret disse to gruppers aktive inddragelse i dansk udviklingsbistand.

**DIASPORAINDDRAGELSE I DE TRADITIONELLE
DANSKE CIVILSAMFUNDSORGANISATIONER**

Som det er fremgået af det foregående kapitel, har Danmark i løbet af de sidste 15 år eksperimenteret med inddragelse af diasporagrupper i forskellige civilsamfundsaktiviteter. Forsøg på at koble migration og udvikling i dansk udviklingsbistand tog sin begyndelse i 2003, hvor Udenrigsministeriet besluttede at styrke sammenhængen mellem flygtningepolitikken og den fattigdomsorienterede udviklingsbistand. Op gennem 00'erne inddrog flere Danida-publikationer og -strategier et narrativ om sammenhængen mellem migration og udvikling, der italesatte migranter og flygtninge i forhold til deres potentielle bidrag til økonomisk udvikling og genopbygning efter konflikt og humanitære kriser. Siden da har Udenrigsministeriet forfulgt en tostrengt strategi: en målrettet humanitær flygtningebeskyttelse, en anden målrettet bekæmpelse af de såkaldte grundlæggende årsager til migration. Støtte til diasporaaktiviteter har været, og er fortsat, kanaliseret gennem danske NGO'er. Aktuelle udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategiers målsætning om at forebygge og mindske migrations- og flygtningepresset mod Europa har ikke ændret Udenrigsministeriets diasporapolitik, der fortsat ikke samtænker støtte til etablerede diasporaers aktiviteter med afviste asylansøgere og tilbagesendelser.⁵⁰

Ikke desto mindre nævner flere diasporaforeninger, at de i stigende omfang oplever, at koblingen ligger lige rundt om hjørnet. Flere større danske NGO'er er også opmærksomme på denne mulighed. De fleste ser imidlertid en eventuel kobling som en uproduktiv instrumentalisering af forhold af ekstrem kompleks karakter.

Støtte til diasporaaktiviteter har været, og er fortsat, kanaliseret gennem danske NGO'er.

Hvor kapitel 3 fokuserede på de danske NGO'er, der administrerer og implementerer den officielle diasporastøtte, søger dette kapitel at indkredse, i hvilket omfang og på hvilken måde andre større danske civilsamfundsaktører indtænker migranter, flygtninge og diasporaengagement i deres aktiviteter. Opfattes migrant-, flygtninge- og diasporaerfaringer som potentielle partnere, der kan berige organisationernes arbejde? Er der historiske erfaringer hermed? Eller måske planer om at ind- eller omtænke diasporaer i den nærmeste fremtid? Vi har, ud over CISU, DRC og GTS, været i dialog med ti danske civilsamfundsaktører om disse spørgsmål, nemlig CARE Danmark, Caritas Danmark, Danish Muslim Aid, Danmission, Dansk Folkehjælp, Røde Kors i Danmark, Folkekirkens Nødhjælp, MS/Action Aid, Oxfam IBIS og Red Barnet. Disse aktører er på ingen måde udtømmende for det bredere NGO-landskabs erfaringer, men de repræsenterer bredden blandt de

kendte udviklingsaktører – nogle store, andre mindre, nogle sekulære, andre religiøst baserede. Flere er endvidere "konkurrenter" til diasporaforeningerne i de forskellige civilsamfundsstøttepuljer.

I det følgende beskriver vi først det generelle billede. Dernæst giver vi nogle eksempler på konkrete diasporasamarbejder – både planlagte, tilfældige og dem enkelte NGO'er egentlig ikke selv havde tænkt over, før de blev spurgt. Vi zoomer også ind på udfordringer og frustrationer i miljøet. Undervejs giver vi eksempler på konkrete samarbejder med diasporagrupper om specifikke aktiviteter, og vi ser på, hvilke organisationer der aktuelt taler om eller planlægger en større inddragelse i fremtiden.

DET GENERELLE BILLEDE

Blandt de adspurgte NGO'er, der ikke administrerer særlige puljer målrettet eller åbne for diasporaforeninger, er der få, der hævder at have et eksplicit diasporafokus. Flere har enkeltstående erfaringer med konkrete diasporasamarbejder, som ikke af den grund er institutionaliserede, mens færre aktivt inddrager diasporarepræsentanter som ressourcepersoner i arbejdet. Sådan svarer de i al fald, når spørgsmålet stilles direkte. I løbet af de dialoger, vi har haft med de forskellige udviklings-NGO'er, har der alligevel vist sig at være flere erfaringer, der kan danne grundlag for nye og udvidede muligheder for samarbejder mellem institutionaliserede og diasporiske platforme.

Hidtidige debatter om migration som en løsning, og ikke et problem, såvel som debatter om migranter og flygtninge som væsentlige udviklingsaktører, er i fleres øjne blevet udsat for en form for "institutionelt hukommelsestab".

Nogle NGO-repræsentanter (snarere end organisationer) så gerne et mere eksplicit diasporafokus i det danske udviklingssamarbejde. Blandt dem udtrykker flere en frustration over, at 00'ernes positive migration-udviklingsnarrativ blev skrottet i 2015 i forbindelse med den europæiske migrationskrise. Hidtidige debatter om migration som en løsning, og ikke et problem, såvel som debatter om migranter og flygtninge som væsentlige udviklingsaktører, er i fleres øjne blevet udsat for en form for "institutionelt hukommelsestab". Andre finder, at diasporaorienteret bistand aldrig har været en reel (for slet ikke at tale om en mainstream) komponent i dansk

udviklingsbistand. Jo, DRC fik en diasporapulje, og som sådan kan Danmark hævde at have en diasporapolitik, men de begrænsede midler og begrænsningen til kun to lande opfattes ikke som en seriøs satsning.

(Manglende) diasporainddragelse hænger endvidere delvist sammen med de enkelte danske NGO'ers landetilstedeværelse. De, der har større tilstedeværelse eller projektaktivitet i Afghanistan og Somalia, har en større grad af diasporaforståelse, måske netop på grund af Diasporaprogrammet. Såfremt det er tilfældet, hvilket eksempelvis er CISU's opfattelse, er der et behov for at udbrede (inddrage flere landes diasporaer) og opskalere (større bevilling) DRC's diasporaprogram, men der er også et behov for en ny og mere udviklingsorienteret pulje.

I det følgende beskriver vi under seks temaer de væsentligste erfaringer, NGO-repræsentanterne har givet udtryk for. Vi påpeger afslutningsvist nogle af de potentialer, der kan arbejdes videre med.

Vi har ikke kontakt til diasporagrupper, og der er heller ikke nogen, der har henvendt sig.

I den indledende kontakt til de danske NGO'er udtrykte nogle få af dem, vi henvendte os til, at de hverken har en diasporapolitik, et samarbejde med diasporagrupper i Danmark eller i deres samarbejdslande eller planer om at få det. De henviste stort set alle til CISU eller DRC's diasporapulje. CARE Danmark, Caritas Danmark og Red Barnet befinder sig i denne gruppe. Andre sagde indledningsvist, at de ikke arbejder med et specifikt diasporafokus, enten fordi de arbejder med en rent rettigheds- og governance-baseret tilgang (eksempelvis MS/Action Aid), eller fordi de støtter lokaliseringdagsordenen og udelukkende arbejder med lokale partnere (eksempelvis Caritas Danmark, Danmission og delvist Dansk Folkehjælp og Danish Muslim Aid).

En nærmere granskning viser dog et potentiale for fremtidig diasporainddragelse, eksempelvis i CARE Danmarks fokus på klimaforandringer og klimamigration, eller også at den umiddelbare selvforståelse ikke holder stik. I Palæstina-arbejdet har MS/Action Aid eksempelvis et samarbejde med palæstinensiske foreninger i Danmark om kampagner. I realiteten har MS/Action Aid og den palæstinensiske diaspora altså en fælles sag: at holde Palæstina på dagsordenen i Danmark.

NÅR DIASPORAEN BANKER PÅ DØREN

Andre organisationer har oplevet, at diasporagrupper selv henvender sig, selvom de ikke har et eksplicit diasporafokus. Folkekirkens Nødhjælp modtog efter jordskælvet i Pakistan i 2013 en henvendelse fra den pakistanske diaspora i Danmark, der "gerne ville gøre noget". Nødhjælpen mobiliserede efterfølgende selv samme diaspora i en indsamlingskampagne til fordel for ofrene for jordskælvet. I første omgang var diasporaen med til at indsamle midler, men den var efterfølgende ikke inddraget i distributionen af midlerne ud fra et armslængdeprincip. Efterfølgende blev den pakistanske diaspora dog en del af Folkekirkens Nødhjælps netværk.

MS/Action Aid modtog en lignende henvendelse fra den nepalesiske diaspora i Danmark efter jordskælvet i 2015. En humanitær indsats blev efterfølgende igangsat i samarbejde med Folkekirkens Nødhjælp. MS/Action Aid indgik også et samarbejde med en gruppe kvinder med muslimsk baggrund omkring indsamling til fordrevne rohingya i Myanmar. Kvinderne var ikke selv rohingya, men solidariserede sig med forfølgelsen af muslimer. De samlede midler ind, og forkvinden rejste til Myanmar.

Hvor disse eksempler på den ene side kan opfattes som en instrumentel brug af diasporaen, er billedet mere komplekst. Henvendelsen til MS/Action Aid fik for eksempel organisationens øjne op for, at der manglede en model for et samarbejde med diasporagrupper. Samtidig er der ikke nogen grund til at antage, at den pakistanske diaspora i deres henvendelse til Folkekirkens Nødhjælp ikke har haft deres egen dagsorden. I vores dialog med Danish Muslim Aid blev det fremhævet, at visse grupper, for eksempel den afghanske, ofte selv kan have et ønske om at operere via en uvildig forvaltningsinstans, og netop derfor henvender de sig til en dansk NGO med deres indsamlede midler. Lignende bevæggrunde er italesat af filippinske foreninger, der i flere tilfælde har brugt kirkerne som mellemlid mellem indsamlede midler og konkrete indsatser – for at undgå kritik af "kun at hytte sine egne" eller ligefrem at rejse midlerne til sig selv.

KOBLINGEN MELLEM DET NATIONALE OG DET INTERNATIONALE ARBEJDE

En væsentlig (selv-)kritik i dele af NGO-miljøet er, at danske NGO'er ikke bygger på diasporaviden. Det skyldes ifølge nogle af NGO-repræsentanterne, at nationale og internationale aktiviteter sjældent kobles sammen. Hvor nogle fremhæver, at den manglende kobling blot er en parallel til de fleste udviklingsaktørers udfordringer i

forhold til at koble sammenhængen mellem land og by (udnytte det interne migrationspotentiale), fremhæver andre den manglende erfaringsdeling på tværs af verdensdele. Flere danske NGO'er var eksempelvis involverede i repatrieringen af flygtninge til Guatemala efter borgerkrigen. Den institutionelle hukommelse fra dette arbejde har kun i ringe omfang været overført på migrations- og flygtningekriser i andre regioner. Sådanne erfaringer kunne være relevante for Oxfam IBIS, der er en af de sidste danske NGO'er, der er tilbage i Latinamerika og aktuelt overvejer at gå ind i den venezuelanske flygtningekrise i Colombia.

Trods kritikken – og ofte også den interne selvforståelse i de enkelte NGO'er om forholdsvis vandtætte skotter mellem det nationale og internationale engagement – er der adskillige faktiske og potentielle koblinger. Eksempelvis arbejder MS/Action Aid rettighedsbaseret med unge i udsatte boligområder, hvor en del har minoritetsbaggrund. Dele af dette arbejde har bestået i at forbinde disse unge med unge fra andre dele af landet og også med unge fra andre lande. I dette arbejde er de unge kommet frem til, at en af deres udfordringer er en oplevet diskrimination fra majoritetssamfundet. Forbindelser på tværs af regioner og lande skaber grundlag for at de unge i fællesskab finder løsninger. Red Barnet har ansat en migrationsekspert, der skal fremme arbejdet med unge og migration. Begge initiativer bygger i realiteten bro mellem unge (potentielle migranter) i det globale syd og indvandrere i Danmark.

En væsentlig (selv-)kritik i dele af NGO-miljøet er, at danske NGO'er ikke bygger på diasporaviden.

Røde Kors i Danmark har erfaringer fra både arbejdet med asyl og afviste asylansøgere i Danmark og med forberedelse til reintegration af afviste asylansøgere i oprindelseslandet. Det er organisationens erfaring, at mennesker, der har siddet på et asylcenter 4-5 år, sjældent er ressourcestærke diasporaaktører, men tværtimod i løbet af centertiden er blevet nogen, der ikke har flere finansielle ressourcer, og ofte er de menneskelige ressourcer mærket af den lange ventetid i uvished om fremtiden. På baggrund af fire års rådgivning af afviste asylansøgere har organisationen indhentet stor viden om, hvilke behov afviste asylansøgere har for at kunne vende tilbage. Netop disse erfaringer ønsker Røde Kors at bringe i spil i det internationale arbejde.

KOBLINGEN MELLEM UDVIKLINGS- OG MIGRATIONSPOLITISKE INTERESSER

Flere NGO-repræsentanter er bekymrede for konsekvenserne af den danske regerings beslutning om at styrke arbejdet med hjemsendelser af afviste asylansøgere og andre uden lovligt ophold i Danmark, blandt andet ved at bringe udviklingssamarbejdet i spil, hvor det er relevant som løftestang for udsendelsesindsatsen eller for at hindre nye migrationsstrømme. De ser det som en del af deres opgave at bruge den viden og erfaring, de over en årrække har opnået i samarbejdet med flygtninge og migrantgrupper, nemlig at diasporaen ikke kan "bruges til at forhindre nye migrationsstrømme". Det er eksempelvis både Dansk Flygtningehjælp og Røde Kors i Danmarks erfaring, at diasporaen har mindre kontakt til potentielle migranter, end nogen forestiller sig, og ikke har legitimitet til at forhindre andre i at tage af sted. Skønt andre og flere midler, end dem den aktuelle diasporapulje råder over, sikkert kunne rejses ved at gå ind i tilbagesendelser, er der en fare for, at flere års opbygget samarbejde med den afghanske og somaliske diaspora ville falde på gulvet ved at inddrage et tilbagesendelsesfokus.

Røde Kors i Danmark ser også potentielle problemer i foresimplede forestillinger om at hindre nye migrationsstrømme ved diasporasamarbejder. De forstår de aktuelle migrationsstrømme som en kontinuerlig cyklus, hvor fattigdom og konflikt først leder til intern fordrivelse, derefter til migration eller flugt til nabolandene, ofte som konsekvens af at nødhjælpen stopper. Når udsigten til løsninger i flygtningelejrene forsvinder, presses folk videre af irregulære migrationsruter. Nogle bliver i transit, andre søger mod det globale nord, hvor de søger asyl. Når asyl afvises, presses mennesker (ofte ufrivilligt) tilbage, men hvis de grundlæggende årsager ikke har ændret sig, er det ofte kun et spørgsmål om tid, før ny migration påbegyndes. Flere medarbejdere i Røde Kors i Danmark har registreret et paradigmeskift – fra i mange lande at have været anskuet som noget, der bidrager til udvikling, til i dag i stigende omfang at anvende udviklingsbistand til at stoppe migration. For fremadrettet at integrere migration i de nationale programmer i syd, har organisationen netop igangsat en række migrationsprojekter i de internationale programmer og indsamler herunder viden til yderligere udvikling og styrkelse af organisationens migrationsarbejde.

NÅR FORSTÅELSE AF DET DANSKE SAMFUND ER EN VÆSENTLIG DIASPORARESSOURCE

En interessant dialog om diasporainddragelse fandt sted med Dansk Folkehjælp, der ikke har en særlig diasporapolitik, og som i udgangspunktet svarede nej til at have inddraget diasporaforeninger i konkrete aktiviteter. Men så alligevel: Dansk Folkehjælp har i forskellige forbindelser haft behov for en partner, der kunne hjælpe dem ind i vanskeligt tilgængelige områder. I Sydsomalia har en norskstøttet partner "Dialog Forening" – baseret på den somaliske diaspora i Norge og i et vist omfang Danmark og ledet af en dansk-somalier bosat i Nairobi – haft både de rigtige netværk og kvalifikationer til at forstå arbejdet. Partneren blev ikke valgt, fordi lederen var "medlem af diasporaen", men fordi hans "diasporiske erfaringer" var en væsentlig ressource. Partnerens diasporiske ressourcer blev interessant nok ikke alene knyttet til hans udvidede netværk i Somalia, men i mindst lige så høj grad til hans forståelse af det danske samfund og danske måder at drive udviklingsbistand på, netop fordi han havde opholdt sig i længere tid i Danmark.

I mange tilfælde vil diasporaaktører være ideelle brobyggere mellem forskellige arbejds- og administrationslogikker.

Eksemplet viser vigtigheden af ikke at begrænse opfattelsen af diasporaaktørers komparative fordel til udelukkende at handle om viden om – og privilegeret adgang til – institutioner og områder i oprindelseslandet. Danske udviklings-NGO'er implementerer i stigende grad deres aktiviteter med lokale partnere i samarbejdslande i syd, der ikke altid arbejder efter samme administrative logik, som den der forudsættes i Danmark. I mange tilfælde vil diasporaaktører være ideelle brobyggere mellem forskellige arbejds- og administrationslogikker, ligesom det i Dansk Folkehjælps tilfælde var særdeles nyttigt, at diasporapartneren havde en klar forståelse for behovet for kommunikation rettet direkte til den bredere danske offentlighed i forbindelse med Danmarks Indsamlingen.

"VI KALDER DEM IKKE DIASPORA": DIASPORA SOM FOKUS ELLER NEGATIV SÆRBEHANDLING

Når særlige puljer målrettes særlige grupper, er der selvfølgelig en risiko for, at disse grupper implicit fastholdes i en marginaliseret position. For hvorfor kan afghanske, filippinske og somaliske civilsamfundsaktører ikke bare opfattes på linje med andre danske civilsamfundsaktører (hvad de jo er), og hvorfor har deres (nogle gange anderledes) måde at gøre tingene på, behov for at blive forvaltet af andre (ofte etnisk danske) civilsamfundsorganisationer?

Flere NGO'er forholder sig kritisk til disse spørgsmål. "Hvilken ret har vi til at kalde dem diaspora, hvis de ikke selv gør det", var CISU's udgangspunkt for at droppe diasporagrupper som en specifik støttemodtager af civilsamfundspuljen. Andre organisationer, eksempelvis Danish Muslim Aid, udtrykker ligeledes en bekymring for, om programmer som DiPS potentielt fastholder diasporaaktører som en særlig gruppe, med særlige behov, i stedet for at opfatte diasporaktiviteter på linje med andre civilsamfundsaktørers. Det er en relevant iagttagelse.

POTENTIALER

Vores dialoger med udvalgte danske NGO-repræsentanter giver indtryk af, at omfanget af samarbejde med diasporagrupper og foreninger på den ene side er begrænset, men omvendt også, at flere har positive erfaringer, der kan bygges videre på.

Samarbejder har primært omfattet indsamlings- og oplysningskampagner, men også anvendelse af diasporarepræsentanter som brobyggere til lokale partnere. Vi ser et stort potentiale i diasporainddragelse i igangværende forsøg på i højere grad at samtænke NGO'ernes nationale og internationale arbejde. Disse potentialer vender vi tilbage til i rapportens afsluttende kapitel 7.

**DIASPORAFORENINGER I DANMARK
OG DERES TRANSNATIONALE CIVILE
ENGAGEMENT I DET GLOBALE SYD**

I det gængse mediebillede er det ofte de store organisationer som Røde Kors og Red Barnet eller FN-systemets humanitære udrykningsstyrker i lyseblå veste, vi ser komme fattige og nødlidende befolkningsgrupper til undsætning. Men før de større internationale organisationer kommer i omdrejninger, er organiserede migrant- og flygtningegrupper ofte allerede i fuld gang med at indsamle midler og finde løsninger, særligt når det gælder humanitære katastrofer.

I dette kapitel stiller vi skarpt på den brede vifte af transnationale aktiviteter, som afghanske, filippinske og somaliske foreninger i Danmark er involveret i, men som langt hen ad vejen forbliver usynlige for den danske offentlighed.⁵¹ Kapitlet viser gennem konkrete eksempler de forskellige projektaktiviteter, diasporaforeningerne er engageret i. Vi starter ud med en beskrivelse af, hvad der driver diaspora-aktørernes engagement og lyst til at hjælpe i det globale syd, inden vi giver konkrete eksempler på projektaktiviteter. Undervejs berører vi interne og eksterne barrierer og udfordringer i foreningsarbejdet.

MOTIVATIONER FOR ENGAGEMENT

Mange diasporaforeninger er engagerede i at påvirke forhold både i Danmark og i deres oprindelsesland, hvorfor deres civilsamfundsengagement trækker tråde til flere nationale kontekster. Men hvad er det, der driver det transnationale engagement? Tidligere undersøgelser peger på tre overordnede motivationsaspekter blandt de foreningsaktive: moralsk forpligtelse, anerkendelse og personlig ambition.⁵² Disse aspekter er dog ofte overlappende.

Moralske forpligtelser: "At hjælpe er ikke noget særligt"

På tværs af nationalitet og interne etniske og politiske forskelligheder kan vi se, at de foreningsaktive giver udtryk for en moralsk forpligtelse til at hjælpe udsatte befolkningsgrupper i oprindelseslandet såvel som i Danmark. Afhængig af kontekst kan de netværk, foreningsaktive føler et ansvar over for og tilknytning til, være defineret af forskellige parametre. Det kan eksempelvis handle om, hvilket lokal-område man kommer fra, eller om klanrelationer og nationalitet, men også bredere religiøse moralkodekser om at hjælpe sin næste inden for islam og kristendom⁵³ eller mere almene humanistiske forestillinger, som for eksempel at ønske at tage et globalt ansvar.

På tværs af nationalitet og interne etniske og politiske forskelligheder kan vi se, at de foreningsaktive giver udtryk for en moralsk forpligtelse til at hjælpe udsatte befolkningsgrupper i oprindelseslandet såvel som i Danmark.

Flere diasporaaktører betoner eksplicit, at den moralske forpligtelse er en del af deres kulturelle og religiøse baggrund, og at de fra barnsben har lært at give, dele og tage ansvar for andre mennesker. En forpligtelse, som ikke kun gælder ens nære, men også langt bredere sociale netværk. Så det at gøre noget, eller at bidrage, ses ofte ikke som noget særligt. Der er snarere tale om en form for identitet, der er knyttet til allerede etablerede normer for social og økonomisk reciprocitet i samfund, hvor staten ikke formår at skabe et socialt og økonomisk sikkerhedsnet. Oplevelsen af forpligtelse kommer ikke kun til udtryk i de kollektive foreningsprojekter, men også hos det enkelte individ. Således sender de fleste diasporarepræsentanter, vi har været i dialog med, penge tilbage til deres familie eller andre i deres sociale netværk med behov for støtte. Det anses som en naturlig ting at gøre. Som fremhævet af en somalisk mand:

“ Jeg støtter fire børn, som jeg er i familie med og sender penge til hver anden måned. Pengene går til skolegang og mad, men det kommer lidt an på min egen økonomi, hvor meget jeg kan give. Det har selvfølgelig også nogle konsekvenser for mig selv, for eksempel har jeg ikke en stor opsparing, men sådan kan det gå. Det er sådan en personlig ting, man bare gør, og der er virkelig mange, der gør som jeg. ”

Netop fordi det er en norm, kan manglende handling opfattes som dårlig moral og reflektere negativt på den enkelte. I nogle tilfælde kan der være en forventning om ikke blot at støtte tætte relationer men også flere foreninger. Som en somalisk mand forklarer:

“Jeg vil ikke sige, at man er tvunget, men nogle gange kan man blive nødt til at være med i en forening, fordi jeg eksempelvis kommer fra det område, og de fortæller mig, at vi støtter lærerlønninger i kampen mod analfabetisme. Hvordan kan jeg sige nej til det? Det er jo mennesker, jeg kender, der spørger, så der er lidt pres nogle gange, og så siger man o.k.”

Da de kollektive foreningsprojekter ikke erstatter individuelle bidrag, men for de fleste kommer oveni, kan der være tale om både betragtelige summer og en hel del aktivitet.⁵⁴

Illustration af fænomenet bayanihan. NCCA Official, Flickr.com

Blandt filippinere knyttes disse forpligtelser over for et lokalt fællesskab til udtrykket bayanihan, der betegner en af de centrale måder, filippinere traditionelt set har håndteret kriser og naturkatastrofer. Der er tale om en form for fælles social identitet, baseret på at hjælpe hinanden gennem krisen.⁵⁵ Forpligtigelsen gælder ikke kun mennesker bosat i Filippinerne, men også migranterne, der forsætter med at "praktisere naboskab" med deres lokalsamfund på tværs af grænser.⁵⁶ En foreningsaktiv filippinsk kvinde fortæller, at bayanihan traditionelt symboliseres ved et billede af et hus, der bæres af en stor gruppe mennesker. Det var ikke mindst tidligere nødvendigt for at skabe bedre leve- og overlevelsesvilkår. Men der er ikke bare tale om et levn fra fortiden, men for mange om "en smuk fælles kultur og ånd", der stadig hersker i Filippinerne. I nogle tilfælde rækker denne ånd ud over filippinske lokale og nationale fællesskaber, som da filippinske migranter i Danmark på Facebook blev opfordret til at møde op på Hovedbanegården for at hjælpe de mange flygtninge, der kom til Danmark under flygtningekrisen i 2015:

It's time for another BAYANIHAN.
FILIPINOS IN DENMARK
We can all extend help in small ways.
We don't need to have a lot of money.
We can give food, fruits, water, coffee,
anything that can be extended to help those who are in need.
We can also give them a hug or just plainly talk to them.

Uddeling af vand, mad, bleer og tøj til flygtninge på Hovedbanegården i København i september 2015. Billedet er venligst udlånt af Chloe Inventor.

"Min fortid er nogle andres fremtid"

Blandt somaliske og afghanske foreningsaktive understreger flere, at de er motiveret af deres egne personlige oplevelser med krig og flugt. Fordi de selv har kunnet flygte og få en uddannelse eller et arbejde, opfatter de sig som privilegerede. Når de sammenligner deres situation med familiemedlemmer og venners i oprindelseslandet – der ofte lever under forhold præget af konflikt og økonomisk og social usikkerhed – står deres livssituation i Danmark i skærende kontrast. Følelsen af at være privilegeret udtrykkes klart af en yngre afghansk kvinde, hvis skolegang blev afbrudt, da Taliban kom til magten, men som i Danmark fik opfyldt sin drøm om at komme i skole igen og senere få en længerevarende uddannelse:

“ Jeg har været så privilegeret og fået opfyldt min drøm, så det er ikke fair, hvis jeg bare lever videre og glemmer min fortid. Min fortid er nogle andres fremtid – jeg skal hjælpe dem, så de ikke får den samme fortid, som jeg har haft. ”

I samspil med viden om akutte problemer – som formidles gennem nyhedsudsendelser, på sociale medier og i samtaler med andre flygtninge, familiemedlemmer og venner i oprindelseslandet – skaber personlige oplevelser en påtrængende nødvendighed til at handle. Dette gælder også de yngre generationer, der har levet størsteparten af deres liv i Danmark, men som motiveres af familiens historie og skæbne. Som en afghansk mand betoner, kan det være svært at lukke øjnene for, hvad der sker i oprindelseslandet:

“ Nogle gange tænker jeg på at leve et godt og komfortabelt liv uden at tænke på Afghanistan, men hver gang, jeg hører nyheder om, at der er sket noget dårligt, gør det ondt. Min nabo er en dansk fyr. Han sidder altid og lytter til musik, når solen skinner. Jeg har aldrig levet sådan et liv. Når jeg sidder i solen, begynder jeg med det samme at tænke på Afghanistan – der har været et bombeangreb, min far og mor er der, min søster og bror og alle mine venner, og jeg sidder i solen. Det føles aldrig behageligt. Det er svært at forklare, men det er det følelsesmæssige, der driver mig. Jeg ønsker at bidrage og gøre noget. ”

Flere af de foreningsaktive kvinder, der er kommet til Danmark som unge, fortæller om lysten til at hjælpe andre end deres familie og tætte sociale netværk i oprindelseslandet. De taler om et latent ønske, de først har fået tid og ressourcer til at indfri efter at have etableret sig i Danmark. Deres oplevelse understreger, at integration og foreningsaktivitet i Danmark ikke står i modsætning til et transnationalt engagement.⁵⁷ Tværtimod bruger mange både deres ressourcer og netværk i Danmark – og andre steder – til at skabe bedre forhold for sårbare og udsatte grupper i både Danmark og oprindelseslandet.

Anerkendelse og personlig ambition som motivationsfaktor

Flere afghanske, men også somaliske foreningsrepræsentanter, finder, at deres motivation er blevet skærpet yderligere af, at de gennem Diasporaprogrammet har kunnet søge midler til at realisere og konkretisere deres ønske om at bidrage til oprindelseslandet. Ud over programmets konkrete støttemuligheder (beskrevet i kapitel 3) har deltagelse i programmets forskellige faser fået fleres øjne op for muligheden for aktivt at bruge deres uddannelse og ekspertise inden for områder som eksempelvis sundhed og rettigheder. Kombinationen af at have adgang til midler og kunne bruge personlige kompetencer motiverer de foreningsaktive yderligere. Derfor er engagement i humanitært- og/eller udviklingsarbejde ofte knyttet til anerkendelse og personlige ambitioner.

Foreningsarbejdet kan være en måde at opnå anerkendelse i både Danmark og i oprindelseslandet. I Danmark kan der være tale om en kontrast til arbejdsmarkeds-eksklusion og manglende anerkendelse i det danske samfund.⁵⁸ Men anerkendelse kan også være knyttet både til Danmark og til oprindelseslandet. Som en ældre somalisk mand forklarer:

“ Det motiverer andre folk, når de kan se, at organisationen er stærk, arbejder meget og har flere projekter i Somalia. Det skaber interesse. Så vi prøver at vise, hvad vi har gjort, og snakker om, hvad vi kan gøre. Vores organisations navn er kendt i Somalia, og for eksempel siger flere af dem, vi samarbejder med, at de er stolte af os. Deres feedback giver os en stolthed og motiverer os rigtig meget. ”

Andre beskriver, hvordan onlineindsamlinger til en skole eller en humanitær katastrofe synliggør individuelle donationer og foreningsbidrag nationalt såvel som transnationalt. Men det er ikke altid, at synlighed ses som noget positivt. Bidrag kan være forbundet med forventninger til at skulle give igen ved en efterfølgende indsamling, og det er ikke kun de, der står på listen over bidragsydere, men også dem, der mangler, som bemærkes. Samtidig kan for meget onlinesynlighed skabe intern splid og konkurrence med andre foreninger i Danmark – hvorfor det kan være lettere at operere "under radaren". Både somaliske og filippinske diasporaaktører giver udtryk for denne dobbelthed.

De unge fokuserer ofte deres aktiviteter mere bredt i oprindelseslandene, også i områder de ikke nødvendigvis har en personlig tilknytning til.

I forhold til anerkendelse tegner der sig generationelle forskelle blandt de somaliske, afghanske og filippinske foreningsaktive. Flere unge udtrykker, at de ønsker at frigøre sig fra forældregenerationens sociale, etniske og politiske skel – som mange opfatter som en medvirkende årsag til den oprindelige krig og konflikt og derfor også ser som en hindring for fred, stabilitet og genopbygning. De fokuserer derfor deres aktiviteter mere bredt i oprindelseslandene, også i områder de ikke nødvendigvis har en personlig tilknytning til. De understreger også, at de ønsker at vise den ældre generation, at man kan få en forening til at fungere på tværs af etniske og politiske skel, og de ønsker at demonstrere, at det er muligt "ikke kun at snakke om at gøre noget", men faktisk at gøre en forskel. En somalisk mand fortæller eksempelvis, at de foreninger, han kender, med hovedsageligt yngre medlemmer ofte har et bredere og mere alment humanitært fokus end den ældre generations, hvis aktiviteter ofte er knyttet til et lokalområde eller en klan. Han ser ikke de ældres fokus på at hjælpe inden for klanmæssige tilhørsforhold som noget negativt. Derimod beskriver han, at han selv og de andre unge, der er aktive i foreningen, er motiveret af et bredere humanistisk engagement i Somalia. Samtidig betoner han – som flere andre yngre somaliere og afghanere – at han kan se styrken ved at drage nytte af sine forældres generations store viden og sociale netværk i oprindelseslandet, ligesom deres evne til at samle penge ind. Medarbejderne i Dansk Flygtningehjælps Diasporaprogram har observeret samme generationelle forskelle

i forhold til motivation blandt især de somaliske foreninger. Det peger på, at eksempelvis somaliske gruppers foreningsarbejde og fokus er under forandring og tilsvarende, at vi ikke kan antage, at motiverne for at hjælpe i oprindelseslandet, forbliver de samme. Det rejser mere grundlæggende spørgsmål, om hvordan og hvorfor diasporagrupperes foreningsarbejde udvikler sig over tid i Danmark og i en transnational kontekst.

Efter at have beskrevet hvordan moralske forpligtelser, anerkendelse og personlige ambitioner ofte er i samspil og er med til at motivere og forme foreningernes arbejde, vender vi nu blikket mod det konkrete foreningsengagement i henholdsvis Afghanistan, Filippinerne og Somalia.

DIASPORAAKTØRERS HUMANITÆRE OG UDVIKLINGSRETTEDE ARBEJDE I PRAKSIS

Modsat traditionelle humanitære og udviklingsrettede indsatser – der ofte opererer med separate bureaukratiske strukturer og pengeskasser – følger diasporaaktørernes transnationale engagement ikke nødvendigvis disse skillelinjer. Det betyder, at det ikke er ualmindeligt at være involveret i udviklingsaktiviteter samtidig med et humanitært engagement, der mobiliseres, når kriser opstår. Ofte trækker foreningerne på de samme lokale og transnationale netværk, der kan mobiliseres og udvides i forhold til aktiviteterne karakter, omfang og varighed. På den måde har diasporaforeningerne allerede længe bidraget til at bygge bro mellem det humanitære og det udviklingsrettede arbejde – en brobygning de mere traditionelle aktører har vanskeligere ved at etablere.⁵⁹ Som det vil fremgå, varierer foreningernes aktiviteter meget i omfang og varighed, men de har alligevel en række fællestræk. Af hensyn til overskueligheden er aktiviteterne rubriceret under fem hovedoverskrifter, der også er de mest almindelige fokusområder for foreningerne.

Tabel 5: Typologi over diasporaaktørers fokusområder i oprindelseslandene⁶⁰

Fokusområde	Aktiviteter	Aktører	Finansiering
Uddannelse	Bygge/renovere skoler og biblioteker Støtte til lærerlønninger, skolegang og materialer Sende brugt skoleudstyr	Enkeltindivider Diasporaforeninger og netværk	Medlemsdonationer/indsamlinger i Danmark og i diasporaen DiPS Genbrug til Syd
Sundhed	Bygge/renovere Sundhedsklinikker Træning af sundhedspersonale Sundhedskampagner Sende brugt sundhedsudstyr	Enkeltindivider Diaspora foreninger og netværk	Medlemsdonationer/indsamlinger i Danmark og i diasporaen DiPS Genbrug til Syd
Sikring af bæredygtige levevilkår	Jobskabelse, Landbrugs- og fiskeriprojekter Klima- og drikkevandssikring	Enkeltindivider Diasporaforeninger og netværk NGO'er Business initiativer	Medlemsdonationer/indsamlinger i Danmark og i diasporaen DiPS Genbrug til Syd CISU EU-midler
Rettigheder	Demonstrationer og fortalervirksomhed Retshjælp Sikring af kvinder og minoritetsgruppers rettigheder Oplysningskampagner	Enkeltindivider Diasporaforeninger og netværk	Medlemsdonationer/indsamlinger i Danmark og i diasporaen DiPS Amnesty
Nødhjælp	Uddeling af vand, mad, tæpper, brænde og penge. Støtte af små business-initiativer	Enkeltindivider Diasporaforeninger og netværk Religiøse organisationer	Fundraising via støtte events og indsamlinger både i Danmark og transnationalt DERF- CISU

De fleste kollektive diasporainsatser er projektorienterede og kan have overlappende formål. En tilbygning til en eksisterende skole kan eksempelvis være med til at sikre piger bedre adgang til uddannelse, hvilket på længere sigt kan bidrage til at fremme kønsligestilling. At mange diasporaforeninger i Danmark over tid har et bredt fokus og indgår i forskelligartede aktiviteter (ofte i samme lokalområde eller region), hænger blandt andet sammen med den danske civilsamfundsstøttes opbygning,

der er orienteret mod mindre og forholdsvis korte projekter. Det er kun få foreninger, der blot arbejder med ét specifikt fokusområde. Langt de fleste er over tid engageret i forskelligartede udviklingsprojekter og nødhjælpsindsatser.

Det er nærliggende at knytte foreningernes bredere fokus sammen med den kontekst, foreningsmedlemmerne kommer fra. I Filippinerne er der behov for udvikling for landets mange fattige. Der er også behov for nødhjælp efter tilbagevendende naturkatastrofer. I Somalia og Afghanistan er der et stort behov for udviklings- og genopbygningsindsatser efter årtiers konflikt, men også for at reagere på humanitære kriser – både de, der udfolder sig langsomt (som den udbredte tørke på Afrikas Horn), og de pludseligt opståede humanitære kriser efter endnu en naturkatastrofe eller endnu et terrorangreb i Kabul. Som en ældre somalisk kvinde betonedes: "Du må forstå, at alt er blevet ødelagt, og de har brug for alt".

At mange diasporaforeninger i Danmark over tid har et bredt fokus og indgår i forskelligartede aktiviteter i samme lokalområde eller region, hænger blandt andet sammen med den danske civilsamfundsstøttes opbygning, der er orienteret mod mindre og forholdsvis korte projekter.

Ønsket om at bistå lokalsamfund ved at genskabe afgørende infrastruktur og sikre et overlevelsgrundlag for lokale beboere er gennemgående for aktiviteterne. Mange diasporaforeninger har derfor også et geografisk fokus i deres arbejde. Det gælder især foreninger bestående af medlemmer fra samme område, klan eller etniske gruppe, der ofte målretter deres aktiviteter i netop de områder eller blandt de grupper, de har relationer til. Information om behov og akutte problemer bevæger sig gennem sociale netværk af familie og bekendte, enten gennem transnational kommunikation eller lejlighedsvis hjemrejser. Det betyder ikke, at deres indsatser nødvendigvis kun kommer "deres egne" til gode. De rækker også bredere ud til for eksempel internt fordrevne flygtninge i deres lokalområde. Områdespecifikke indsatser ses både i de afghanske, filippinske og somaliske foreninger og netværk, men især i de foreninger, hvor den ældre generation udgør hovedparten af medlemmerne.

Det diasporiske engagement er mangfoldigt. I det følgende giver vi eksempler på denne mangfoldighed i forhold til de fem mest almindelige fokusområder: uddannelse, sundhed, bæredygtige livsvilkår, rettigheder og nødhjælp.

UDDANNELSE

Flere diasporaforeninger fremhæver, at uddannelse er afgørende for at sikre en bedre fremtid for oprindelseslandet og dets befolkning. De forestiller sig, at deres udviklingsaktiviteter på sigt bidrager til at skabe stabilitet, udvikling og varig fred i konfliktområder ved at støtte og søsætte lokale initiativer. Uddannelsesrettede initiativer spænder fra at bygge en skole eller et bibliotek, sikre lærerlønninger, skabe fadderskabsprogrammer for udsatte børn (og derved give dem mulighed for skolegang) eller bidrage til kvaliteten af læring på de videregående uddannelser. Foreningerne ser også uddannelse som et værn mod kriminalitet og radikalisering i områder, hvor ekstreme grupper er aktive (for eksempel al-Shabaab i Somalia og Taliban i Afghanistan). Samme logik genfindes i aktiviteter, der sigter mod at bryde en etableret migrationskultur. Et filippinsk diasporaprojekt i støbeskeen tænkes eksempelvis målrettet 7-12-årige skoleelever med det formål at ændre deres opfattelse af migration – fra at være det primære formål med deres uddannelse til at gøre uddannelse til den ressource, der kan gøre dem i stand til at finde gode lokale alternativer til migration.

Den typiske aktivitet inden for uddannelsesområdet er at bekæmpe analfabetisme og skabe bedre rammer for læring, blandt andet ved at bygge eller opgradere allerede eksisterende skolebygninger, der mangler kapacitet til at huse et større antal elever eller kun har meget basale rammer for undervisning. Flere af de afghanske og somaliske foreninger har opnået støtte til sådanne projekter gennem DiPS. Ud over at skabe den nødvendige infrastruktur for grundskoler har afghanske og somaliske foreninger støttet etablering af biblioteker både i fjernere provinser og på universiteter i Kabul og Mogadishu. Det er især de veluddannede foreningsmedlemmer, der bruger etablerede netværk til at støtte kapacitets- og genopbygning af de videregående uddannelser.

Den typiske aktivitet inden for uddannelsesområdet er at bekæmpe analfabetisme og skabe bedre rammer for læring.

Tilsvarende har en bred vifte af diasporaforeninger hyppigt brugt GTS' containerbevilling til at sende brugte danske skolemøbler, bøger, computere og andet teknisk undervisningsudstyr til skoler og videregående uddannelsesinstitutioner i syd. I nogle tilfælde træner foreningsmedlemmer med specifikke pædagogiske og didaktiske kompetencer også de lokale lærere i moderne undervisningsmetoder til for eksempel

Southern Somalia Peace and Development Organisation (SSPDO) var i 2017 med til at starte genetableringen af Somali National Universitys bibliotek i Mogadishu. På billedet ses universitetsstuderende i gang med at bruge de nye faciliteter. Projektet fik støtte af DiPS. Billede er venligst udlånt af SSPDO.

bekæmpelse af analfabetisme. På tværs af nationalitet fremhæver foreningerne, at investeringer i skolebygninger og biblioteker er velkomne og har en god lokal forankring. Ydermere ses initiativerne som bæredygtige, fordi skolerne ofte allerede drives med støtte fra andre foreninger i diasporaen, fra staten eller lokalregeringen eller igennem en mindre brugerbetaling. Ikke alle foreninger i Danmark forsætter med at støtte den lokale skole, efter den er blevet bygget eller renoveret, selvom de ofte opretholder forbindelsen til lokale beslutningstagere og lokale partnere. Men skolebygning er ikke alene om at tegne indsatserne inden for uddannelsesområdet. Der findes også nye innovative forsøg på at skabe forandring og fred i arbejdet med børn og unge i foreningernes diasporiske engagement. Et spændende projekt er Children's mobile box-biblioteker i Kabul startet af en afghansk ungdomsorganisation.

Children's mobile box-biblioteker i Kabul: "Børn i Afghanistan oplever nye billeder og fortællinger om fred"

Den afghanske ungdomsorganisation Afghan Youth Association Denmark (AYAD) blev stiftet i 2009 i Vejle og har i dag tre lokalafdelinger i København, Aarhus og Kolding. Foreningen tegnes af cirka 50 betalende og mere end 300 løst tilknyttede medlemmer fra hele landet, der alle har det til fælles, at de er yngre end 40 år. Ydermere kigger mere end 1800 følgere med på foreningens Facebook-profil. Som mange andre foreninger har AYAD fokus på civilt engagement både i Danmark og

Billede af AYAD's børnebog
"Qo Qo morbaerfigentræets blad",
som er en blandt 15 trykte børnebøger.

Afghanistan. Hovedvægten er på danske forhold, blandt andet at bidrage til at skabe aktivt medborgerskab og styrke sammenhold og netværk blandt unge afghanere i Danmark gennem sociale aktiviteter samt andre kulturelle brobygningsarrangementer. Dog har en mindre projektgruppe fokuseret deres frivillige arbejde på udviklings- og humanitært arbejde i Afghanistan. Et af foreningens projekter er Mobile Box-biblioteker målrettet børnehavebørn i Kabul og støttet med 200.000 kr. af DiPS.⁶¹ Projektets formål er at producere fredfyldte billeder og fortællinger i en række børnebøger som et alternativ til den vold og konflikt, der igennem fire årtier har præget børn i det afghanske samfund. Den langvarige krig har også sat sit aftryk i skolebøgerne. En yngre afghansk mand, der har ledet projektet i samarbejde med en af foreningens kvindelige frivillige, fortæller, at børn tidligere er blevet undervist med lærebøger, hvor de skulle tegne og tælle våben og granater i stedet for æbler og pærer – som led i militant islamisk propaganda og mobilisering mod Sovjets besættelse. Den afghanske regering har efter Talibans fald trykt nye skolebøger.

I samarbejde med den lokale partner Afghanistan Development and Peace Research Organisation (ADPRO), det afghanske uddannelsesministerium og direktoratet for Kabuls børnehaver har AYAD indsamlet ti folkløriske afghanske fortællinger. De er sammen med fem H.C. Andersen-eventyr blevet oversat til dari og omskrevet, så de passer både til mindre børn og den specifikke afghanske kontekst. En kunstner i Afghanistan har illustreret bøgerne med farverige billeder. Bøgerne blev trykt i 2.500 eksemplarer og er efterfølgende distribueret i de såkaldte Mobile Box-biblioteker til 50 børnehaver med i alt cirka 600 børn – med det formål at genetablere den

afghanske fortælletradition i skrift og tale og på den måde være med til at forme en ny generation, der kan fremme en fredeligere fremtid for Afghanistan. Ud over uddeling af bøger er børnehavepædagoger blevet trænet i leg og læring.

AYAD's arbejde har krævet grundige kulturelle og sikkerhedsmæssige overvejelser. Det har været vigtigt at undgå kritik af projektet som vestlig propaganda, missionerende eller politisk. For eksempel blev lyden af kirkeklokker i et af H.C. Andersens eventyr erstattet med et kald fra moskéen. AYAD har også overvejet, hvorvidt mennesker skulle afbilledes i bøgerne, da det kunne virke krænkende for nogle religiøse grupper. Efter at have rådført sig med de ældre i byen, forældre og ansatte i børnehaverne besluttede de at fastholde billederne. På grund af sikkerhedshensyn blev et planlagt fællesarrangement for de involverede børn og børnehaver splittet op for at minimere risikoen for at blive endnu et af Kabuls terrormål. På trods af disse udfordringer har projektet inspireret fire-fem andre organisationer til at lave lignende bogprojekter, heriblandt en anden afghansk forening i Danmark. Efter den seks måneder lange projektperiode fortsætter AYAD's lokale partnere projektet, så længe boglager haves. AYAD har fået en ekstra bevilling fra DRC's diasporaprogram til at oversætte bøgerne til pashto, så de kan komme endnu flere børn til gavn.

Børnebogsprojektet i Kabul viser bredden i uddannelsesrettede projekter – at det ikke alene handler om at skabe skoler og fysiske rammer for uddannelse, men også om alternative måder at skabe læring og fred. Derudover peger eksemplet på forskellige dilemmaer og overvejelser, der aktualiseres af arbejde i usikre kontekster.

SUNDHED

Foreningernes projekter inden for sundhedsområdet ligner på mange måder dem inden for uddannelse, især i forhold til at sikre bedre adgang. Også her bidrager diasporaen til at skabe og sikre den nødvendige sundhedsinfrastruktur ved at bygge og/eller drive mindre sundhedsklinikker, ofte i mindre byer eller landdistrikter. Det kan dreje sig om uddannelse af sundhedspersonale, støtte til lønninger, fokus på reproduktiv sundhed gennem kampagner om for eksempel kvindelig omskæring (i den somaliske kontekst) eller diabetes samt forsendelser af brugt hospitalsudstyr til klinikker og hospitaler gennem Genbrug til Syds containerbevilling. Projekt-kordinator Martin Wolf Andersen fra DiPS peger på, at især de somaliske foreninger er involveret i sundhedsfremme. Blandt de somaliske foreninger, vi har talt med,

er det derudover især kvindeforeningerne, der støtter sundhed. Flere af disse foreningers medlemmer arbejder inden for sundhedsområdet i Danmark og kan derfor aktivt bruge deres viden og kompetencer i arbejdet. En forening, der har støttet en allerede eksisterende lokal klinik i Somaliland fortæller, at den lokale jordemoder "græd af lykke", da hun per telefon fik overbragt nyheden om, at hendes klinik ville få tilsendt brugt sundhedsudstyr. Nu kan fødende kvinder i lokalområdet benytte fødebrikse i stedet for madrasser på gulvet, hvilket understreger de helt basale behov for bedre udstyr. I det følgende stiller vi skarpt på Dansomala for yderligere at illustrere vejen fra idé til handling.

Visionen om et sundhedscenter og mobilenhed for internt fordrevne flygtninge i Somaliland

Dansomala blev stiftet i 2015 og består i dag af syv kvinder. Navnet afspejler medlemmernes identitet som dansk-somaliere, eller med forkvindens ord: "Vi er fra Somalia, men Danmark er vores hjem". I opstarten drev en gruppe mænd foreningen, men en gruppe kvinder med overvejende sundhedsfaglig baggrund overtog styringen og fokuserede deres indsatser mod bedre integration og sundhedsfremme blandt somaliske familier i deres lokalområder i både Danmark og Somalia. Idéen til at brede deres aktiviteter ud over de danske grænser opstod, da foreningens forkvinde så, hvor meget brugt hospitalsudstyr der tilsyneladende skulle smides ud på hendes arbejdsplads på et sygehus:

” Jeg så udstyret hver dag, når jeg kom på arbejde. Jeg ved, at der, hvor jeg kommer fra, har man ikke alle de ting, og her bliver det bare smidt ud! Så som menneske kan man ikke lade være med at tænke på, at andre kan have brug for det. ”

Sammen med en veninde, der var medlem af en anden somalisk kvindeforening, snakkede de om, hvordan de kunne hjælpe de landsbyer i Somaliland, de kom fra. De kontaktede hospitalsafdelingen og blev derigennem henvist til GTS, som de søgte rådgivning hos og fik en bevilling fra i 2018. Nogenlunde samtidig mødte samme veninde tilfældigt en af DiPS' medarbejdere ved et lokalt bydelsmøde, hvilket satte nye tanker i gang hos begge foreninger. Den første idé var en mobil sundhedsenhed målrettet 400-500 familier fordrevet af tørke – til et område med bedre adgang til vand, men uden adgang til basale sundhedstilbud.⁶² Gennem medlemmernes personlige netværk i Somalia blev der etableret kontakt til en lokal partner – i dette

tilfælde en lokal jordemoder, som fremhævede, at flere ville have gavn af et sundhedscenter. Sammen tegnede de en større klinik med blandt andet to undersøgelsesrum, stuer til seks patienter, to depoter, en brønd, et apotek og en lille butik.

Den lokale jordemoder "græd af lykke", da hun per telefon fik overbragt nyheden om, at hendes klinik ville få tilsendt brugt sundhedsudstyr. Nu kan fødende kvinder i lokalområdet benytte fødebrikse i stedet for madrasser på gulvet.

Planerne, som ses på tegningen, blev nedjusteret til etablering af en mindre sundhedsklinik, da det viste sig umuligt at bygge faciliteterne for maksimumbeløbet på 250.000 DKK for en førstegangsansøgning i DiPS. Dansomalas ansøgning er netop blevet forhåndsgodkendt, og de håber, at de efter det fuldførte pilotprojekt kan søge flere bevillinger igennem programmet, så den oprindelige idé kan realiseres. På sigt har de også andre planer i området og i resten af Somalia. Forkvinden forklarer:

” Hvis det kan gavne, vil jeg gerne fortsætte og lave et landbrugsprojekt i området. De er meget afhængige af vand, og der er meget tørt. Man kunne finde andre måder at dyrke på og sikre adgangen til vand via brønde, så de ikke var så sårbare over for tørken, og så mange ikke ville dø. Så det er det næste projekt – hvordan vi kan sikre deres overlevelse, og så derefter bygge en skole. Så jeg koncentrerer mig lige nu kun om denne her lille landsby. Jeg ved godt, der er behov alle mulige steder, men jeg fokuserer der. Men vores medlemmer kommer fra forskellige områder i Somalia, og vi er alle sammen klar på, at vi tager en ting ad gangen og senere spreder projektet til andre byer og områder. ”

Planen er, at to medlemmer skal rejse tilbage og sammen med deres lokale partner opstarte projektet og et samarbejde med studerende på sundhedsuddannelsen i den nærliggende større by, der hver tredje måned kan tage til klinikken og informere lokalbefolkningen om basal sundhedsfremme. De er ved at finde ud af, hvordan de kan rejse de 15 % egenfinansiering, hvilket er svært, men de håber samtidig, at de gennem donationer fra deres egne medlemmer og en søsterforening i Canada også på sigt kan købe en ambulance, der kan transportere akutpatienter til den nærmeste større by.

Eksemplet viser, hvordan nogle foreninger – ud over de 15 % egenfinansiering, som DiPS kræver – prøver at mobilisere yderligere ressourcer gennem deres videre transnationale netværk, i dette tilfælde i Canada. Men eksemplet demonstrerer også, hvordan den danske fundingstruktur spiller sammen med foreningernes konkretisering af idéer, men også at de relativt lave budgetrammer begrænser projekternes omfang og varighed. Endelig fremhæver eksemplet foreningernes ofte brede udviklingsfokus. Denne bredde understreges yderligere i gennemgangen af de resterende fokusområder.

BÆREDYGTIGE LIVSVILKÅR

Projekter med fokus på bæredygtig udvikling inkluderer en bred vifte af projekter, ofte målrettet landbrugsudvikling, klimasikring, affald og genanvendelse, adgang til rent drikkevand gennem brøndgravning og vandrensning, men også uddannelse og opkvalificering af arbejdsløse unge og kvinder samt skabelse af arbejdspladser og mindre virksomheder. At skabe bæredygtig udvikling kræver ofte større indsatser, men selv mindre projekter kan skaleres op i takt med foreningernes erfaringsdannelse og udbygning af partnernetværk. Ikke desto mindre er det netop inden for bæredygtighedsprojekterne, at vi – ud over mindre projekter – også ser en større grad af samarbejder mellem diasporiske aktører og etniske danskere, hvilket de to følgende eksempler inden for fiskeriområdet i henholdsvis Filippinerne og Somalia viser.

Sikring af småfiskere og bæredygtigt fiskeri i Filippinerne

Foreningen People United Generating Aid for Development (PUGAD) er en frivillig-drevet NGO stiftet i 2005, med det overordnede mål at bekæmpe fattigdom og skabe udvikling gennem projekter, lobbyarbejde og netværkssamarbejde i Filippinerne. Indtil for cirka 5 år siden havde PUGAD 130 medlemmer. I dag er medlemstallet krøbet til 70-80 personer, uden at aktivitetsniveauet er faldet. Både danskere og filippinere deltager i foreningens arbejde. Uanset medlemstallets størrelse har andelen af filippinere hele tiden ligget på mindst 50 % og blandt andet omfattet flere dansk-filippinske ægtepar. Mange af de filippinske medlemmer er også hovedkræfter i andre filippinske foreninger.

I 2006 begyndte centrale medlemmer i PUGAD at deltage i CISU's kurser og opbyggede herigennem netværk til andre organisationer med fiskeri på dagsordenen. Videre netværksaktiviteter i blandt andet Thailand og Sydafrika er med til at give PUGAD en bred international platform og skabe fælles partnerskabsaktiviteter. I

2007 opnåede PUGAD for første gang CISU-støtte til oprettelse af et mindre fiskerikooperativ i samarbejde med den filippinske partnerorganisation Tambuyog. Et større projekt startede i 2011 med udviklingen af et system for registrering af kystfiskere. Året efter blev samarbejdet med den filippinske regering udbygget, og i 2013 blev en registreringsproces for kystfiskere sat i gang. Registrering af kystfiskerne gjorde det muligt at drage nytte af de særrettigheder, småfiskere har i en 15 km zone ud for kysten, ligesom det også blev muligt at registrere kvinder involveret i indsamling og rensning af skaller som fiskere. Derudover har det været en væsentlig aktivitet at afholde træningsseminarer og workshops, hvor fiskerne i fællesskab med lokale og statslige myndigheder har kunnet udarbejde og implementere en bæredygtig udviklingsplan for forvaltningen af det lokale fiskeri og for miljøet i Filippinerne. Projektet vil i 2018 gå ind i dets fjerde fase, som også er støttet og godkendt af CISU. I denne fase vil småfiskere blive trænet i at kunne arbejde sammen 10-12 mand på større trawlere, både for at forbedre udbyttet, men også for at stå bedre i forhold til ny lovgivning, der vil give store kommercielle trawlere lov til at gå tæt ind på kysten og derved true småfiskernes levebrød.

PUGAD's CISU-støttede aktiviteter opsummeres i Status og Perspektiver Rapport 2016-17 som i vid udstrækning at have opnået de opstillede udviklingsmål: "PUGAD har lært at bruge kapacitetsopbygning på lokalt plan ved at arbejde sammen med Tambuyog. Tambuyog har gennem PUGAD's støtte fået adgang til forhandlinger, opbygget viden om EU og adgang til information på højt niveau om danske fiskeripolitik".⁶³ Den opfattelse deler PUGAD selv, men erkender også, at det har slidt på de frivillige kræfter at kvalificere sig til at opnå CISU-støtte gennem mange møder og workshops, samt flere dyrekøbte erfaringer med småfiskere, der i opstartsfasen ikke helt levede op til PUGAD's forventninger om at drive fiskeri og føre kassebog. Begge erfaringer har dog professionaliseret PUGAD's aktiviteter.

Et andet eksempel – på et større projekt med fokus på at skabe bæredygtigt fiskeri og bedre levebrødsmuligheder – er Fair Fishing.

Fair Fishing i Somaliland og Puntland

Fair Fishing bruger på deres hjemmeside forfatteren Anne Isabella Thackeray Ritchies mundheld "Giv en mand en fisk, og han vil have mad til én dag, lær ham at fiske, og han vil kunne spise resten af livet" til at beskrive essensen af samarbejdet mellem en dansk funderet udviklings-NGO (med diasporadeltagelse) og fiskere, fiskerivirksomheder, organisationer og autoriteter på Afrikas Horn. Formålet er – ligesom i PUGAD's tilfælde – at understøtte og forbedre den lokale fiskeindustri og

Fiskere på arbejde i Fair Fishings fiskeristation i Berbera. Billedet er venligst udlånt af Fair Fishing.

skabe ordentlige beskæftigelses-, ernærings- og anvendelsesmuligheder af havressourcer, blandt andet for at skabe alternativer til illegale aktiviteter på havet. Ud over på et mere overordnet niveau at bidrage til at skabe arbejdspladser og økonomisk udvikling sigter Fair Fishing yderligere på at skabe regional stabilitet via etableringen af en bæredygtig fiskeindustri og værdikæde.

Adgangen til at søge større udviklingspuljer er lettere for blandede foreninger.

I 2013 åbnede Fair Fishing den første fiskeristation i Berbera (Somaliland), der allerede året efter havde 400 tons fisk gennem systemet. På få år er stationen vokset til i dag at omfatte større og bedre bygninger og mere avanceret teknisk udstyr, en butik, der sælger udstyr til købspris, og et kontor. I 2015 havde fiskeristationen 25 ansatte til at servicere 50 lokale fiskeripartnere, der repræsenterer cirka 500 fiskere eller 85 % af de aktive fiskere i området. Nogle af de positive resultater er, at brugere af fiskeristationen i gennemsnit har forøget deres indkomst med næsten 100 %, og prisen på is er halveret, mens prisen på fisken er fordoblet på grund af projektets nonprofitpolitik.

I 2017 påbegyndte Fair Fishing etableringen af endnu et kontor i Bosaso (Puntland) for at udvide aktiviteterne til dette område. Fair Fishing er dog også løbet ind i problemer vedrørende transport og transit, hvor autoriteter i Somaliland og Puntland ikke har været villigt indstillet på toldfri transport mellem deres havne. Et andet problem har været at skaffe nok kontingentbetalende somaliske medlemmer – både i Danmark og Somaliland.

Begge fiskeriprojekter er eksempler på samarbejde mellem etnisk danske og danskere med diasporabaggrund i Danmark. Det ser ud til, at adgangen til at søge større udviklingspuljer er lettere for blandede foreninger, hvilket naturligvis også gør det lettere for disse foreninger at opskalere deres aktiviteter.⁶⁴ I Fair Fishing-eksemplet er der tale om en bestyrelse bestående af en gruppe etniske danskere med en del år på bagen i civilsamfundsstøttede udviklingsprojekter og to yngre mænd med somalisk baggrund, begge uddannede i Danmark og begge aktive i andre somaliske foreninger, der har opnået støtte gennem DiPS og GTS. Diasporamedlemmerne påpeger selv, at deres rolle er at være "problemknusere, når der opstår problemer og interessekonflikter i Somaliland". De peger derudover på fordelene ved at have (flekt) danske medlemmer i bestyrelsen – "hvis du spørger mig, så er det rigtig sundt, at der både er etniske danskere og diasporamedlemmer i samme bestyrelse" – men de har også øje for udfordringer forbundet med ikke at være en ren diasporaforening. Projektgruppen søgte i opstartsfasen støtte fra DiPS, men de fik afslag, da de ikke blev set som "en rigtig diasporaorganisation". Fair Fishing er derudover et eksempel på en aktivitet, der har udviklet sig – fra private donationer af udstyr, økonomiske bidrag fra det private erhvervsliv og fonde samt primært frivillig arbejdskraft – til at opnå EU-støtte til et længerevarende program (2016-18).

RETTIGHEDER

Det rettighedsbaserede arbejde er ofte indeholdt i de ovennævnte fokusområder, der også grundlæggende drejer sig om at sikre basale rettigheder som adgang til et værdigt liv og til uddannelse og sundhed. En mindre gruppe foreninger formulerer mere eksplicit deres projekter ud fra en decideret rettighedsbaseret tilgang, som for eksempel at (gen)etablere fundamentale institutionelle strukturer på lokalt niveau, hvor folk kan få udstedt en fødselsattest eller andre typer af formelle dokumenter. Sådanne projekter er aktuelle i den somaliske kontekst. Andre prøver at stoppe

krænkelser – eller hvad de opfatter som en negativ udvikling i syd – gennem mobilisering via medier i oprindelseslandet og i diasporaen eller ved egentlige demonstrationer i Danmark, Europa og i oprindelseslandet. Det skete for eksempel, da den 27-årige kvinde Farkhunda Malikzada i 2015 blev lynchet og dræbt på åben gade i Kabul – efter at være blevet beskyldt for at afbrænde koranen. I dette tilfælde krævede en række protester, at den afghanske regering pågreb og dømte de ansvarlige, og at vold mod kvinder skulle ophøre.

Enkeltmedlemmer af filippinske foreninger i Danmark er ud over foreningsarbejdet også personligt engageret i specifikke projekter i oprindelseslandet. I visse tilfælde kan projekterne være grundet i et ønske om at overføre værdier om ligestilling, rettigheder, reproduktiv sundhed og beskyttelse af voldsramte kvinder, for eksempel via oprettelse af krisecentre (efter dansk model), eller oplysning målrettet gymnasieelever om en (efter sigende udbredt) voldtægtskultur. Sådanne aktiviteter kan omfatte dialog med politi og socialarbejdere i forhold til at behandle (kvindelige) voldsofre med den nødvendige (køns)sensitivitet og ikke reproducere det mandsdominerede samfunds automatiske mistænkeliggørelse af kvinder. I andre tilfælde kan oplysningsaktiviteter være målrettet yngre aldersgrupper, for så tidligt som muligt at ændre forståelsen af kulturelle kønsnormer.

Det følgende eksempel viser, hvordan det transnationale civile engagement helt konkret kan bidrage til udbredelsen af en rettighedsbaseret kultur.

Gratis retshjælp efter dansk ideal i Kabul

Afghan Lawyers Association in Denmark (ALAD) blev stiftet i 2013 og er en forgrening af Afghan Lawyers Association in Europe. Som navnet indikerer, er der tale om en faglig sammenslutning af afghanske jurister i Danmark, der blandt andet tilbyder gratis retshjælp til afghanere i Danmark og Europa, men også prøver at påvirke udviklingen i Afghanistan gennem net-baseret fortalervirksomhed. Foreningen har cirka 45 medlemmer, der inkluderer både den ældre og yngre generation. Den yngre viceforkvinde for ALAD kom til Danmark som flygtning i en alder af 14 år, og hun er i dag uddannet jurist med speciale i det afghanske retssystem og korruption. Hun er en af drivkræfterne bag projektet.

Inspireret af Københavns Retshjælp er projektets koncept at oprette en gratis retshjælpsklinik, der både rådgiver og fører folks sag ved de afghanske domstole. Derudover ønsker ALAD også at informere børn og unge i Afghanistan om deres konstitutionelle borger- og menneskerettigheder, blandt andet gennem kampagner

AYAD var i 2015 medarrangør af en demonstration mod terrorisme og for demokrati og fred i Afghanistan.
Billedet er venligst udlånt af AYAD.

og korte animationsvideoer. Kun 1/3 af befolkningen kan læse og skrive og kender ikke deres basale rettigheder, hvilket især er et problem, når de kommer i kontakt med det afghanske retssystem. I projektets opstartsfasen vil en advokat sammen med to jurastuderende og en administrator stå for projektet, men håbet er at få tre faste advokater i Kabul tilknyttet.

I opstartsfasen samarbejder kontoret i Kabul tæt med foreningen i København og den europæiske moderorganisation, og svære sager drøftes via Skype-møder. Arbejdet koncentrerer sig om at udbrede kendskabet til projektet og om at få sager. Dette skal blandt andet ske gennem et tæt samarbejde med et kvindeherberg i Kabul, og ved at projektets advokat besøger byens fængsler og snakker med de indsatte. Et af projektets andre formål er at udbrede den danske frivillighedskultur til afghanske advokater og jurastuderende, så de på sigt kan dedikere noget af deres tid i retshjælpen i Kabul, hvilket er afgørende for projektets bæredygtighed. Med projektet håber ALAD's viceforkvinde:

” At når man i fremtiden læser om, hvordan det er gået i Afghanistan, så står der, at Danmark har hjulpet os; de var de første, der startede med en retshjælpsklinik, og på grund af den er vores retssystem blevet bedre, og befolkningen har fået bedre adgang til deres rettigheder. ”

I tilgift til egne midler og DiPS-bevillingen har Amnesty International givet 30.000 kr. til projektet, der især skal anvendes til arbejdet i de afghanske fængsler.

ALAD's arbejde viser, hvordan veluddannede diasporaaktører kan bidrage til at bygge bro mellem viden opbygget i Danmark og oprindelseslandet. Samtidig er det ikke givet, at de yngre generationer, der har boet en stor del af deres liv i Danmark, har det samme lokalkulturelle kendskab eller nyder samme respekt som de ældre generationer. Viceforkvinden for ALAD har haft stor nytte af at bruge sin far som isbryder i kontakten til (ældre) højesteretsdommere og andre jurister i Kabul. Det tyder på, at foreninger bestående af yngre, eller måske ligefrem danskfødte diasporamedlemmer, kan have stor nytte af at samarbejde med og bruge den ældre generations viden og netværk.

NØDHJÆLP

Diasporaforeninger kan være afgørende humanitære aktører. Det er ofte dem, der først hører om en given krise – og efterfølgende hurtigt sender afgørende ressourcer ind i kriseramte områder. Ofte når de ud til befolkningsgrupper, der ikke er umiddelbart tilgængelige for det traditionelle humanitære system. En indikation på størrelsen og udstrækningen af disse indsatser er, at remitter i gennemsnit overstiger den humanitære hjælp seks gange i konfliktramte lande som Afghanistan og Somalia.⁶⁴ Efter flere års opmærksomhed på migranter og flygtninges involvering i udvikling har der i de senere år været en begyndende interesse for at forstå, hvilken rolle det diasporiske engagement spiller i humanitære kriser. Nyere forskning tyder på, at flygtninge og migranternes humanitære hjælp mange gange overstiger de individuelle remitter, der sendes tilbage til familier og netværk i syd – , men også at der ofte er et ambivalent forhold mellem diasporainsatser, det etablerede humanitære system og oprindelseslandets regering.⁶⁵

Det er en klar tendens, at enkeltindivider og foreninger sideløbende med deres aktiviteter i oprindelseslandet har et humanitært engagement, når kriser opstår. I den somaliske case er det især ekstremt vejr i samspil med en allerede skrøbelig post-konfliktsituation, der har skabt tilbagevendende humanitære kriser. Tørke på Afrikas Horn har i mange år udfordret fødevarer sikkerheden og skabt vandmangel, kritiske udfordringer, der over tid kan skabe hungersnød, tab af menneskeliv samt internt fordrevne flygtninge uden et levebrød. Som vi blandt andet så under tørken i 2011, hvor 260.000 mennesker mistede livet.⁶⁷ Under sådanne kriser mobiliserer diasporaforeningerne og somaliske moskéer i Danmark indsamlinger blandt deres medlemmer og i deres netværk.⁶⁸ Dette skete også ved de seneste alvorlige oversvømmelser i det centrale Somalia. Men det er ikke kun, når klimaet er medskaber af humanitære kriser, at diasporaaktører mobiliser og sender ressourcer. Det sker også, når lokale kamphandlinger og terrorangreb rammer civile og skaber kaos.

Når forskellige klima- og menneskeskabte kriser opstår, sender de somaliske, afghanske og filippinske diasporaforeninger, med få dages varsel, penge til deres netværk i det ramte område.

Når forskellige klima- og menneskeskabte kriser opstår, sender de somaliske, afghanske og filippinske diasporaforeninger, med få dages varsel, penge til deres netværk i det ramte område. Folk mobiliseres og stemmer dørklokker, støttearrangementer stables på benene, der samles ind i moskéer og kirker, og transnationale netværk aktiveres på internetbaserede platforme (især WhatsApp og Facebook). Efterfølgende faciliterer lokale netværk, som der allerede er en tillidsfuld relation til, modtagelsen af overførte midler og distributionen af nødhjælp. På tværs af de tre nationale grupper ser vi en udbredt skepsis over for regeringer og lokale myndigheder. Foreningerne sætter ofte spørgsmålstejn ved deres vilje og kapacitet til at handle hurtigt og forvalte pengene forsvarligt – en skepsis, der også ofte gælder det etablerede humanitære system, så de går til dem, der har mest brug for det. I den somaliske case tager nogle af foreningerne typisk kontakt til de ældre klanledere i lokalområdet, hvorefter de i fællesskab finder ud af, hvilke indsatser der er mest behov for. Det vil med andre ord sige, at flere foreninger umiddelbart har en større tillid til, at ældre klanledere og religiøse organisationer ikke vil misbruge midlerne, end hvis de kanaliseres gennem lokalstyret, regeringen eller internationale NGO'er.

Den nyoprettede Danish Emergency Relief Fund (se kapitel 3) har gjort det muligt for diasporaforeninger at søge støtte til humanitære indsatser. På linje med andre civilsamfundsorganisationer i Danmark kan diasporaforeninger rette henvendelse og gøre opmærksom på akutte kriser og åbne et humanitært ansøgningsvindue, hvilket tre somaliske foreninger benyttede sig af i 2017, dog uden at opnå bevilling. Derimod fik tre diasporaforeninger, der også tidligere har opnået bevilling fra DiPS, mulighed for at facilitere større nødhjælpsindsatser i forbindelse med tørken i 2017, herunder kvindeforeningen Rajo (529.649 kr.), Somali Rehabilitation and Development Association (346.395 kr.) og Somalisk Forening for Genopbygning (582.865 kr.). I samarbejde med lokale partnerorganisationer har disse foreninger ydet humanitær assistance til mange hundrede nødlidende mennesker i Somaliland.

For den somaliske kvindeforening Rajo var adgangen til DERF yderligere en velkommen mulighed for at opskalere tidligere indsamlingsbaserede humanitære indsatser (typisk mellem 30-50.000 kr.) i Somaliland. Samtidig har samarbejdet med den lokale organisation Al-Rahma, der har erfaringer med større nødhjælpsuddelinger, tilført foreningen ny viden.

Andre foreninger har et længerevarende humanitært fokus. Det gælder flere af de afghanske foreninger, herunder ungdomsorganisationerne From Street to School (FSTS) og AYAD, der igennem en årrække har været aktive på nødhjælpsområdet. Begge foreninger mobiliserer deres medlemmer via Facebook og bruger MobilePay samt crowdfunding til at facilitere donationer. Indsamlingerne baseres ofte på at vise vigtigheden af de individuelle bidrag gennem korte krisebeskrivende og emotionelle videoer på Facebook. Der afholdes også støttearrangementer med kendte musikere, kunstnere og poeter for at indsamle midler. Det skete blandt andet efter et voldsomt jordskælv i 2015, hvor FSTS gik sammen med AYAD og indsamlede mere end 100.000 kr. til jordskælvsofrene.

Gennem landsdækkende støttearrangementer i deres lokalforeninger har FSTS to gange indsamlet henholdsvis 48.000 kr. og 100.000 kr. til at bistå internt fordrevne flygtningefamilier i Kabul med at komme igennem de hårde vintre, blandt andet i samarbejde med Dansk Flygtningehjælps kontor i Afghanistan, der har stået for uddelingerne. Dette konkrete samarbejde viser den tillid, der er blevet opbygget mellem foreningerne og Dansk Flygtningehjælp gennem DiPS.

Den somaliske kvindeforening Rajo (håb på dansk) ansøgte i 2017 om støtte igennem DERF til at uddele akut nødhjælp til et tørkeramt område i Somaliland. Her ses foreningens forkvinde Amina Jibrel ved en fødevareuddeling i Somaliland, hvor hun bistod og monitorerede processen. Billedet er venligst udlånt af Rajo.

Andre midler rejses i forbindelse med kulturelle eller religiøse forskrifter om at komme nødlidende til undsætning. Blandt de filippinske foreninger og netværk i Danmark er der – ud over en række mindre private initiativer – især opstået kollektiv mobilisering i forbindelse med de store naturkatastrofer, ofte gennem kirkerne. Parallelt til den kristne almisse organiserer flere afghanske og somaliske foreninger zakat-indsamlinger. Zakat er den særlige religiøse afgift, som muslimer ifølge Koranen har pligt til at betale til samfundets trængende og nødlidende, og som ofte indsamles i forbindelse med ramadanens afslutning. Under dette års ramadan indsamlede FSTS for eksempel 42.700 kr. til mad, medicin og tøj til over 100 udsatte børnefamilier.

Der synes endvidere at være en tendens til, at de afghanske og filippinske foreninger er begyndt at række ud til den danske offentlighed og andre unge i deres mobilisering af nødhjælp, blandt andet gennem de netværk, de har skabt i Dansk Ungdoms Fællesråd (afghanerne), gennem indsamlinger i den danske offentlighed og via andre danske platforme. Selvom et ønske om at inddrage flere danskere ofte også er til stede blandt somalierne, er sådanne "blandede" initiativer inden for det humanitære område endnu ikke så almindelige.

Samlet set tegner der sig et billede af et mangfoldigt diasporisk engagement med en høj grad af fleksibilitet mellem udviklingssektorer og humanitære indsatser. Spredningen kan ses som udtryk for de store udfordringer og behov, som landene i syd står over for, og som diasporaen ønsker at afhjælpe. Mens den understøttes af de danske støttemuligheder, begrænses aktiviteterne samtidig af støttens projekt-orienterede fokus og de relativt begrænsede midler, der er åbne for længerevarende indsatser. Alligevel kan vi konkludere, at indvandrere og flygtninge i Danmark bidrager væsentligt til fattigdomsbekæmpelse og humanitære indsatser i deres oprindelseslande. Indsatserne realiseres både gennem indsamlede midler og eksterne finansieringskilder, og meget tyder på, at de eksisterende støttemuligheder i Danmark bidrager til opbygningen af ny viden og nye samarbejder blandt foreningerne, der ved hjælp af finansielle støttemuligheder også kan nå og hjælpe flere.

Men der er også barrierer og udfordringer for foreningernes deltagelse i det danske humanitære og udviklingsrettede arbejde.

BARRIERER OG UDFORDRINGER

Flere foreninger peger på forskellige knaster i både det danske system og i oprindelseslandet; knaster der besværliggør aktiviteter, demotiverer engagementet og måske ligefrem står i vejen for en yderligere udvikling af feltet. Som denne dansk-afghanske foreningsrepræsentant fremhæver:

” Der er en række ting, der har demotiveret mig. Vi er jo mennesker og vil gerne se resultater. Projektet gik fint nok, men de ting, vores lokalpartner havde lovet os, har de ikke gjort, selvom vi har snakket om det igen og igen. Det demotiverer, når man laver frivilligt arbejde og tager tid fra ens familie, og min kone spørger: er du gift med mig eller dine frivillige projekter? Så tænker jeg: gider jeg at gøre det igen? Det oveni alt det arbejde, som vi laver, når vi skal søge fonde og projekter. Jeg kan ikke forstå, de skal være så firkantede. Jeg får næsten kvalme, når jeg hører om, hvad de kræver. Det demotiverer mig. ”

Disse udfordringer og barrierer zoomer vi ind på i det følgende. Vi fremhæver afslutningsvis nogle af de løsninger, som foreningerne selv foreslår.

Administrative byrder og mental træthed

Uagtet foreningernes forskellige størrelser, er det ofte en mindre gruppe ildsjæle (i nogle tilfælde én eller to personer), der er hoveddrivkræften bag foreningens udviklingsaktiviteter. Det slider på folk, både professionelt og personligt – at skulle drive en forening oveni et fuldtidsjob eller studie, ofte med familie og børn som også skal passes. Og desværre er der noget, der tyder på, at det især er foreningernes kontakt med det danske fundingsystem, der tærer på de frivillige kræfter. Det gælder eksempelvis de afghanske og somaliske foreninger, der på den ene side er privilegerede i at have adgang til at søge DiPS-puljen, men samtidig oplever en række udfordringer i forhold til ansøgningsprocessen, og de krav der stilles til egenfinansiering, implementering og løbende rapportering. Derudover fremhæves puljens korte tidsramme og projektorienterede fokus. Langt de fleste, der har været gennem DiPS-projektmøllen, understreger, at DiPS er en virkelig god og velkommen platform for at udvikle foreningen, lære at skrive ansøgninger og finde passende partnere til at lave projekter med i oprindelseslandet. Men ”krav og rammer” tager tid og afholder nogle fra at søge flere projekter. En forsimpning af ansøgnings- og afrapporteringsprocedurer er noget, flere ønsker sig.

Sprog kan også være en barriere, ikke mindst for den ældre generation af diaspora-aktører. I DiPS er man opmærksom på de sproglige udfordringer, og det er derfor muligt at få tilknyttet en frivillig til at bistå med skriveprocessen. Samtidig opfordrer DiPS til, at den ældre generation inddrager yngre kræfter i ansøgningsprocessen – dels for at imødekomme sprogvanskeligheder, dels for at skabe en bredere basis for projektaktiviteten.

Desværre er der noget, der tyder på, at det især er foreningernes kontakt med det danske fundingsystem, der tærer på de frivillige kræfter.

Derudover kan afslag opleves som mange timers spildt frivilligt arbejde, som manglende mulighed for at hjælpe fattige eller nødlidende mennesker og som at skuffe forventninger i netværk og blandt samarbejdspartnere i syd. Igen er DiPS opmærksomme på problemstillingen og prøver derfor i muligt omfang at lade gode, men mangelfuldt udformede, projekter komme igennem første runde, så de sammen med foreningerne kan styrke projektet og gøre det støtteværdigt i den næste runde. GTS bruger også mange kræfter på at bistå i ansøgningsprocessen og gøre flere projekter støtteværdige.

Hvor nogle foreninger formår at bruge den erfaring og kapacitet, de har opbygget gennem DiPS eller GTS, til at forbedre deres succesrate i nye ansøgninger til flere eller større projekter, oplever andre, at ansøgningsproceduren og projektimplementeringen dræner de frivilliges energi, hvilket får nogle til at overveje at tage en pause eller helt at stoppe som denne yngre somaliske foreningsaktive mand:

” Man kan godt blive træt, især når man også samtidig har gang i andre ting her i Danmark. En af de ting, der også gør, at det er lidt svært at lave projekter gennem Diasporaprogrammet, er egenbetalingen og alle kravene. Hvis du laver 2-3 projekter som en lille forening, selvom du har opbygget erfaringer, der gør det nemmere, så er du drænet for energi og penge og har brug for en pause. ”

De fleste foreninger kan godt se idéen med DiPS' krav om 15 % egenbetaling. At have indsamlet egne midler motiverer og sikrer, ikke alene at alle bidrager, men også at flere føler ansvar. Selvom egenbetalingen også kan være – og ofte består af – in kind bidrag, mener flere diasporarepræsentanter, at det ville være rimeligt, hvis deres viden og mange frivillige timer brugt på at ansøge og implementere projekter kunne anerkendes økonomisk. Det kunne for eksempel ske ved at give foreningerne grønt lys til at allokere midler til administration i projektperioden og lønmidler i den periode, de er tilbage i oprindelseslandet for at starte og monitorere projektet. Når professionelle NGO'er aflønner deres personale og tager administrationsbidrag, hvorfor er det så lige, at diasporaaktørerne skal gøre det hele gratis?

Som i resten af det danske bistandssystem er de foreningsrettede puljer på vagt over for korruption og misbrug af midler. Der stilles derfor strenge krav til afrapportering. I den forbindelse peger flere diasporaforeninger på udfordringen i at skulle honorere afrapporteringskrav på linje med dem, der stilles til professionelle NGO'er med lønnede medarbejdere. Kravene opleves om ikke urimelige, så i al fald svære at leve op til for foreninger baseret på frivillig arbejdskraft. Diasporaforeningerne bruger selv mindre tidskrævende og mindre skrifttunge former for afrapportering ved egenfinansierede projekter. For eksempel bruges videoklip fra humanitære indsatser, hvor de lokale partnere viser resultater af det givne projekt og måske interviewer en eller flere fra projektets målgruppe om, hvad støtten har betydet for dem. Andre uploader kvitteringer på Facebook for at godtgøre, at midlerne er overført og brugt til det aftalte formål. En diasporaforening, der har modtaget midler fra

både DiPS og DERF finder, at afrapporteringen er enklere i CISU-regi, ikke mindst fordi CISU er åben over for de nye teknologiske muligheder. Måske kunne erfaringer fra nye afrapporteringsformer inddrages i det allerede eksisterende samarbejde mellem Dansk Flygtningehjælp og CISU?

Endelig ligger der en indbygget begrænsning i DiPS' korte projektperioder. ”Vi ved jo, at udvikling tager tid” – som en af de unge somaliske foreningsaktive understregede i forbindelse med begrænsningerne i at kunne designe og opnå støtte til længerevarende indsatser. Det får forskellige konsekvenser. I nogle tilfælde skifter foreningerne måske fokusområde, hvis de føler, det giver bedre chance for at opnå DiPS-støtte. Herved tabes opbygget viden og etablerede samarbejdspartnere potentielt på gulvet. Andre ser det ikke som en reel mulighed at ansøge CISU om længerevarende projekter på grund af de krav, der stilles til foreningerne. Flere af de foreninger, der tidligere har opnået støtte gennem DiPS, står derfor over for en transitionsperiode. De kan professionalisere sig yderligere, skaffe flere medlemmer og derigennem få adgang til større offentlige puljer som CISU. Alternativt kan de vælge at forblive små og holde sig til de begrænsede finansieringskilder i Danmark eller helt basere sig på egne transnationale netværk.

Omvendt er det ikke alle barrierer og udfordringer, der kan henføres til de danske støttemuligheder. Livsfaser spiller også en væsentlig rolle. Blandt de yngre foreningsaktive diasporamedlemmer, vi har været i dialog med, peger flere på, at der aktuelt er mange medlemmer, der er gået fra at være studerende med tid til frivilligt arbejde til at have fået fuldtidsarbejde og være i gang med at stifte familie. Ansøgningstræthed og manglende energi hænger altså sammen med, hvor medlemmerne er i deres livsforløb. Samtidig handler det ikke nødvendigvis om et behov for generationsskifte, men snarere om at forstå at udnytte medlemmernes kapacitet, når den er til stede. Blandt nogle af de somaliske foreninger har vi fundet en bevidst stillingtagen til, at de ældre generationer har mere tid til foreningsarbejdet – efter deres børn er blevet voksne, eller de selv er gået på pension.

Manglende kontinuerligt samarbejde og dialog

Mange diasporaforeninger udtrykker et ønske om i højere grad at blive inddraget i dialogen om retningen for både de danske udviklingsprioriteter og integrations-spørgsmål. De oplever, at det etablerede system i Danmark ikke drager tilstrækkelig brug af deres erfaringer og faglige kompetencer, ikke mindst i rollen som potentielle brobyggere i den danske indsats i Somalia og Afghanistan.

En afghansk diasporarepræsentant beskriver relationen mellem den danske regering og den afghanske diaspora som en "touch-and-go'-relation, hvor myndigheder kun kommer til afghanerne, hvis de har brug for hjælp, og forsvinder igen, så snart de har fået den. Derved forpasses chancen for at opbygge en vedvarende tillidsfuld relation mellem de afghanske foreninger, de dansk-afghanske befolkningsgrupper og det etnisk danske majoritetssamfund.

”

Vi har ikke set en kontinuerlig forbindelse. Det handler ikke om fondsmidler eller om muligheden for at skrive ansøgninger, men om at møde op til vores arrangementer og forstå, lytte og snakke med os om, hvad der sker. Men de kommer kun, når de har brug for noget, og så forsvinder de. Det er ikke godt, for der opstår let mistillid. Sociale og personlige relationer er afgørende. Hvis du har dem, kan du opnå meget; hvis du ikke har dem – og kommer til herboende afghanere og så forsvinder igen – vil der aldrig ske noget. ”

Mistillid på grund af manglende relationer opstod også i en anden situation, hvor DiPS-programmet var med til at facilitere et møde om nye afghanske flygtninge og hjemsendelser af afviste asylansøgere med deltagelse af både Udlændinge- og Integrationsministeriet og den afghanske diaspora. Efter mødet spredte der sig hurtigt rygter om, at dem, der var med til mødet eller samarbejdede med Diaspora-programmet, også er involveret i hjemsendelse af afghanske flygtninge. Sådanne rygter skaber mistillid og er ødelæggende for samarbejdet mellem foreninger.

Der er uden tvivl et stort potentiale forbundet med en organisering på tværs af eksisterende foreninger, ligesom alliancer med nøgleaktører i den danske offentlighed også vil styrke diasporaforeningernes stemme i debatten.

En somalisk mand, der igennem en årrække har været aktiv inden for både integrationsområdet i Danmark og udviklingsaktiviteter målrettet Somalia, peger tilsvarende på en manglende statslig og kommunal anerkendelse af det vigtige arbejde, flere enkeltindivider og diasporaforeninger gennem en årrække har stået i spidsen for i Danmark: "Nu opfattes den somaliske diaspora som ballademagere og inddrages

derfor ikke i udenrigspolitiske drøftelser i samme grad som før". Han ville ønske, at den danske stat ville kigge mod USA, hvor velfungerende diasporaforeninger ifølge ham selv kan få dækket deres administrationsomkostninger i forbindelse med forskellige projekter målrettet integration og udvikling. For er diasporainddragelse i Danmark ikke bare en topstyret affære? Selvom den danske Somalia-strategi taler om inddragelse af diasporaen, savner han konkrete initiativer ud over Diaspora-programmet og sporadiske offentlige høringer. Han har derfor gennem længere tid arbejdet for at oprette en paraplyorganisation for de somaliske foreninger – et initiativ der blandt andet vil gøre det lettere for de danske myndigheder at komme i dialog og samarbejde med det somaliske foreningslandskab i Danmark. Organisationen er endnu ikke en realitet.

Der er uden tvivl et stort potentiale forbundet med en organisering på tværs af eksisterende foreninger, ligesom alliancer med nøgleaktører i den danske offentlighed (herunder det etablerede bistandsmiljø og pressen) også vil styrke diasporaforeningernes stemme i debatten. Diasporaforeningerne må overvinde tendenser til fragmentering og konkurrence. Omvendt må det officielle Danmark skabe større åbenhed, støtte dialog og samarbejde med diasporaforeninger samt skabe rum for en mere kontinuerlig inddragelse af diasporagrupperne.

Barrierer i forhold til oprindelseslandet

En styrke, der ofte nævnes i forbindelse med diasporainsatser, er den tætte lokale forankring. Men for de involverede er samarbejdet i oprindelseslandet ikke altid gnidningsfrit, og det kan ligefrem have store personlige omkostninger. Det er derfor vigtigt ikke per automatik at antage, at oprindelse og tilknytning til et land eller lokalområde faciliterer et velfungerende samarbejde. Dette gælder især i lande, der igennem flere årtier har været i konflikt, hvor korruptionsniveauet er højt, og befolkningen er splittet. Flere foreninger oplever, at lokalbefolkningen i oprindelseslandene har en fejlagtig opfattelse af, hvor mange penge folk i Vesten har. De kan derfor stille sig mistroiske over for, hvorfor nogen skulle have en interesse i at arbejde frivilligt uden et økonomisk incitament. Derudover kan der være tale om en udbredt mistillid til diasporaens hensigter:

”

Vi tror, vi er accepterede som afghanere i Afghanistan, men det er vi i realiteten ikke; du bliver set som anderledes. Nogle tror endda, jeg er spion for den danske regering, og kan ikke forstå, hvad min agenda er, og hvorfor jeg er involveret i et frivilligt projekt i Afghanistan. ”

I det omfang diasporaen ses som en trussel – eller som dem, der stak af, da krigen var værst, men hurtigt efter Talibans fald kom tilbage som eksperter, politikere og forretningsfolk for at få deres del af kagen – er skepsissen forståelig. Men diasporaens arbejde kan også være forbundet med personlige omkostninger, ikke mindst når projekter går skævt på grund af udefrakommende udfordringer som eksempelvis udbredt lokal korruption:

” Mange af os bruger jo vores personlige netværk baseret på slægtskab eller venskaber, og der opstår jo ofte problemer, når man laver nye projekter. De kan være ødelæggende for vores personlige sociale netværk. Jeg har set flere venskaber blive ødelagt, fordi nogle penge var "blevet tabt". ”

Eksemplet understreger, at sociale relationer er helt afgørende for at kunne operere i et land som Afghanistan, hvor staten ikke opfylder basale sociale og sikkerhedsmæssige behov. Diasporaforeninger må derfor være meget forsigtige, når de påbegynder projekter i landet, både for ikke at miste det hele og for at undgå at blive udsat for rygter, der spredes. Derudover har lokalbefolkningen og diasporaforeningerne ikke altid samme opfattelse af, hvad de største behov er. Danske køns- og ligestillingsnormer kan støde imod lokale forestillinger og magthierarkier. Også i samarbejdet med myndigheder og lokalregeringer er bureaukratiske arbejdsgange, manglende handling og stor udskiftning i personale medvirkende til ikke at fastholde myndighederne på indgåede aftaler – til stor frustration for diasporaforeningerne.

Endelig er den høje sikkerhedsrisiko – som er forbundet med at arbejde i flere af de områder, diasporaforeningernes arbejde retter sig mod – en daglig udfordring, som både foreningerne selv og deres lokale partnere må navigere i forhold til. Den somaliske diasporaforening, der er involveret i et landbrugsprojekt i et al-Shabaab-kontrolleret område i det sydlige Somalia, prøver så vidt muligt at arbejde "under radaren", for at undgå at projektet tiltrækker sig unødigt opmærksomhed hos de lokale oprørsgrupper. En kvindelig diasporarepræsentant var udsat for et kidnappingsforsøg, da hun var i Afghanistan i forbindelse med opstarten af et DiPS-støttet projekt, samtidig med at en af Kabuls mange selvmordsbomber eksploderede kun 20 meter væk fra lokalpartnerens kontor. Ingen kom noget til, og alle fortsætter

ufortrødent arbejdet. Diasporarepræsentanterne og deres lokale partners risiko-villighed er ofte essentielle for at nå vanskeligt tilgængelige eller usikre områder. De høje sikkerhedsrisici understreger ikke desto mindre vigtigheden af at medtænke forebyggende indsatser fra start til slut i diasporadrevne udviklingssamarbejder og humanitære indsatser.

**UDBLIK TIL TYSK OG SVENSK BISTAND TIL
DIASPORAENGAGEMENT I UDVIKLING**

For at sætte de danske erfaringer i relief retter vi i dette kapitel blikket mod Tyskland og Sverige. Vi fokuserer på disse landes bistand til diasporaengagement – for Tysklands vedkommende i forhold til afghanere og for Sveriges vedkommende til somaliere. Som det fremgår, har tysk diasporabistand en bred målgruppe blandt flygtninge og migranter fra programsamarbejdslande, og samarbejdet med den afghanske gruppe er fortsat i etableringsfasen. I det svenske tilfælde forholder det sig omvendt: diasporabistand er primært målrettet den somaliske gruppe og har fungeret i adskillige år.

ERFARINGER FRA TYSKLAND: ET BREDT FOKUS PÅ RETURMIGRATION OG DIASPORAFORENINGER

Migration og udvikling er en eksplicit del af tysk udviklingspolitik.⁶⁹ Arbejdet med migration og udvikling hører under det tyske statslige udviklingsagentur GiZ og udføres i praksis af CIM – Center for International Migration og Udvikling, der er et samarbejde mellem GiZ og det føderale beskæftigelseskontor. CIM's programmer er som udgangspunkt målrettet GiZ' programsamarbejdslande; dog har nogle programmer særligt fokus på udvalgte lande. Arbejdsrelateret og faglært migration er centrale elementer i CIM's arbejde, der har mottoet "én person kan gøre en forskel".

CIM har to overordnede moduler, henholdsvis udviklingsorienteret migration og informeret returnmigration og reintegration. Sidste modul blev etableret i 2016 – som følge af det høje antal asylansøgere og flygtninge i Tyskland siden 2015 – og har primært fokus på at understøtte legale migrationspraksisser samt fremme frivillig tilbagevendelse. Returnmigration er dog også centralt i det udviklingsorienterede modul, som har følgende programmer:

- Støtte til diasporaforeningers udviklingsprojekter i oprindelseslandet.⁷⁰
- Støtte til opstart af migranternes virksomheder i oprindelseslandet.
- Støtte til returnmigration af højtuddannede migranter til oprindelseslandet.
- Rådgivning om job og uddannelsesmuligheder i migranternes oprindelseslande og om muligheder for legal migration til Tyskland.
- Rådgivning af regeringer og politiske institutioner om udformning og implementering af migrationspolitikker.

CIM betegner diasporaforeninger som brobyggere og vidensformidlere og fremhæver deres bidrag til udvikling i oprindelseslandene. Med anslået 20.000 diasporaforeninger i Tyskland⁷¹ er der dermed et stort potentiale. Centeret tilbyder rådgivning i forbindelse med udformning af ansøgninger, projektledelse og PR-arbejde, træning i metoder til vidensoverførsel og projektimplementering, målrettet bistand til planlægning, implementering og forankring af projekter via CIM's landekoordinatorer og endelig organisering af begivenheder inden for eksisterende netværk mv. Foreninger fra programsamarbejdslande, hvor CIM ikke har etableret en landekoordinator, kan udelukkende få tilskud til aktiviteter, der finder sted i Tyskland.

CIM yder op til 44.000 euro i tilskud til udviklingsprojekter i oprindelseslandene – svarende til knap 328.000 DKK. Modtagerne skal leve op til følgende betingelser:

- De skal være en nonprofit diasporaforening registreret i Tyskland, hvor mindst halvdelen af medlemmerne og/eller bestyrelsesmedlemmer er migranter fra et programsamarbejdsland.
- Udviklingsprojekterne skal bidrage til opfyldelse af verdensmål for bæredygtig udvikling i foreningsmedlemmernes oprindelsesland gennem videns- og teknologioverførsel.
- Aktiviteter skal foregå i tæt samarbejde med lokale registrerede nonprofit partnerorganisationer.
- Modtageren skal bidrage med mindst 10 % af det samlede tilskud.

Diasporastøtte uddeles i en årlig runde med et specifikt tema. Der ydes ikke støtte til humanitær bistand, infrastruktur og genopbygning eller projekter relateret til militær eller politi. Det tilstræbes yderligere, at udviklingsprojekterne tager højde for de nationale og regionale udviklingsstrategier i modtagerlandene.

Afghanske diasporagrupper i Tyskland⁷²

Afghanistan er et nyt samarbejdsland i CIM-sammenhæng og er vokset ud af CIM's arbejde med reintegration og returnmigration. CIM er i gang med at etablere en institutionel tilstedeværelse i Afghanistan og har siden december 2017 haft en koordinator placeret i landet. Hermed bliver det muligt at støtte afghanske diaspora-aktørers udviklingsprojekter i Afghanistan. Tidligere har CIM udelukkende bistået afghanske foreningers vidensoverførsel fra Tyskland til Afghanistan. Andre CIM-tiltag inkluderer en kortlægningsrapport om afghanske diasporagrupper i Tyskland og afholdelsen af et CIM-Afghanistan diasporaforum.⁷³

Relationen mellem Tyskland og Afghanistan betegnes som både langvarig, særlig og sensitiv. Tyskland og Afghanistan har haft diplomatiske relationer siden Første Verdenskrig, og Afghanistan er det eneste land, hvori Tyskland har haft en militær

intervention siden Anden Verdenskrig (via sin deltagelse i NATOs invasion mellem 2002 og 2014). Det sensitive element består blandt andet i det faktum, at der er et stort antal afghanske asylansøgere uden opholdstilladelse i Tyskland, og at Tyskland ad flere omgange har udvist afviste asylansøgere til Afghanistan.

Tyskland er i dag det fjerdestørste bosætningsland for afghanere uden for Afghanistan – efter Pakistan, Iran og Saudi-Arabien. Antallet af afghanere – defineret som bestående af personer med afghansk statsborgerskab eller en afghansk migrationsbaggrund – var 251.640 personer per 31. december 2017.⁷⁴ Der har været afghanere bosat i Tyskland siden 1970'erne, primært ankommet i perioder med krig og konflikt i Afghanistan, og i særdeleshed siden 2014. Størstedelen af afghanere bosat i Tyskland har dermed kun befundet sig i landet i ganske få år, og af disse har et højt antal ikke opnået asyl eller opholdstilladelse. I modsætningertil er en mere etableret gruppe afghanere, der ankom i 1990'erne og har boet 15-20 år i landet. Den afghanske gruppe er derved kendetegnet af betydelig heterogenitet. De fleste afghanere er bosat i delstaterne Bayern, Hessen, Nordrhein-Westfalen og Hamburg.

I en rapport om afghanske diasporagrupper i Tyskland identificerer forfatterne omkring 130 afghanske foreninger.⁷⁵ Hvor den først kendte (og fortsat aktive forening) blev stiftet i slutningen af 1970'erne, er de fleste grundlagt fra 2002 og frem. Ikke overraskende er der flest foreninger i delstater med mange afghanere (undtagen Bayern), med særlig koncentration i Hamburg. Forfatterne inddeler foreningerne i syv kategorier: 1) sundhed, 2) uddannelse og sociale anliggender, 3) kultur, 4) religion, 5) miljø og teknologi, 6) sport, 7) politik og integration. Der er flest foreninger inden for kategorien politik og integration (hvoraf mange aktiviteter har fokus på Tyskland), efterfulgt af uddannelse og sociale anliggender, som er en bredt defineret kategori med støtte af sårbare grupper i Afghanistan, som for eksempel ved at bygge skoler eller brønde, ofte i et afgrænset geografisk område. De ligner dermed de diasporaforeninger, vi allerede har beskrevet. Ligesom i Danmark er mange foreninger aktive inden for adskillige af disse områder, ligesom mange overskrider et klart skel mellem udviklings- og humanitært engagement. Også her er der klare ligheder til de danske erfaringer. Sundhedsforeninger er de mest organiserede, ifølge undersøgelsen, med en paraplyforening og adskillige sundhedsprofessionelle foreninger.

Undersøgelsen konkluderer, at der er et stort potentiale blandt afghanske diasporaforeninger i Tyskland, særligt blandt foreninger med medlemmer blandt den afghanske elite eller med relationer til eliten i Afghanistan. Adskillige foreninger fremhæves i forhold til dette – blandt andet en afghansk kvindeforening, der blev etableret i 1992, og som arbejder med medicinsk hjælp, humanitær bistand og uddannelse – med kontor i Kabul i Afghanistan og Peshawar i Pakistan. Forfatterne karakteriserer dog også meget af det eksisterende diasporaengagement som kendetegnet af en lav grad af kapacitet og koordination og med begrænset effekt. Hvor rapporten fremhæver afghanske diasporaaktørers potentiale for at generere idéer og perspektiver, forholder den sig ganske skeptisk i forhold til, om disse kan realiseres i Afghanistan.

Ligesom i Danmark er mange afghanske foreninger i Tyskland aktive inden for adskillige områder, ligesom mange overskrider et klart skel mellem udviklings- og humanitært engagement.

Blandt undersøgelsens anbefalinger er afholdelse af et afghansk diasporaforum. Dette organiserede CIM i februar 2018 med lidt over 100 deltagere fra omkring 20 foreninger.⁷⁶ Det er CIM's ambition at udvikle en virtuel eller fysisk koordinationsplatform, eventuelt i form af en overordnet paraplyforening, samt at udpege nøglepersoner, der kan forestå kontakt med afghanske politiske aktører.

CIM's seneste ansøgningsrunde i februar 2018 havde under temaet "migration og flygtningebevægelser" fokus på tiltag for at fremme legal migration, modvirke flugt og støtte tilbagevendte migranter. Der var adskillige ansøgninger fra afghanske foreninger om medicin og infrastruktur, som blev bedømt uden for temaet. Det er CIM's forventning,⁷⁷ at mange afghanske foreninger vil søge om midler i den næste ansøgningsrunde.

ERFARINGER FRA SVERIGE: EN MÅLRETTET INDSATS MOD SOMALISKE DIASPORA-AKTØRER⁷⁸

Som i Tyskland er migration og udvikling en selvstændig del af det svenske udviklingsagentur (Sida) humanitære og udviklingsrettede arbejde, hvor det udgør en af otte prioritetsområder.⁷⁹ Hvor emnet har haft bevågenhed i adskillige år, er det rykket højere op på den udviklingspolitiske dagsorden i kølvandet på flygtningesituationen i Europa i 2015 og ankomsten af et højt antal asylansøgere til Sverige, ligesom det er tilfældet i Tyskland. Diasporaaktørers bidrag, og Sveriges intention om at støtte deres udviklingsbidrag til oprindelseslandene, fremhæves også i den svenske udviklingsstrategi. I modsætning til den tyske model, hvor diasporaforeninger fra alle tyske programsamarbejdslande kan ansøge om støttemidler, er svensk diasporastøtte i høj grad målrettet den somaliske gruppe. Den ligner herved den danske diasporastøttemodel.

Svensk diasporastøtte er i høj grad målrettet den somaliske gruppe.

Sveriges forhold til Somalia går tilbage til 1950'erne, både i forhold til svensk udviklingsbistand til Afrikas Horn og Sverige som destination for somaliske arbejdsmigranter – og siden for studerende, flygtninge og asylansøgere. I dag er Sverige en af de største bilaterale donorer i Somalia efter USA og Storbritannien, og Somalia er den fjerdestørste modtager af Sida-bistand. Sidas udviklingsbistand i Somalia tog fart i 1980'erne, men blev indstillet i perioden mellem 1991 og 2002 på grund af borgerkrigen. Humanitær assistance blev bibeholdt gennem hele perioden og udgjorde størstedelen af Sidas bistand indtil vedtagelsen af Sidas 2013-2017 Somalia-strategi, der boostede udviklingssamarbejdet med en budgetramme på 1,5 milliard SEK.⁸⁰ Strategien fokuserer på fire søjler: menneskelig sikkerhed og forbedrede levevilkår, sundhed og kønsligestilling, demokrati og menneskerettigheder samt jobskabelse. Støtte til somalisk diasporaengagement i udvikling i Somalia kanaliseres gennem tre programmer.⁸¹

- Somalia Diaspora Programmet (SDP) – tilskud til somaliske diasporaforeningers udviklingsprojekter i Somalia.
- Swedish-Somali Business Programmet (SSBP) – opstart af sociale virksomheder og socialt entreprenørskab i Somalia.
- CIVSAM – tilskud til svenske civilsamfundsorganisationer, inklusive diasporaforeninger, til udviklingsprojekter i OECD-DAC's liste over udviklingslande.

Alle tre programmer er finansieret af Sida og forvaltes af civilsamfundsplatformen Forum Syd; SSBP derudover i samarbejde med Business Sweden.

Det somaliske diasporaprogram (SDP)

SDP var i første omgang et pilotprogram, der løb mellem maj 2012 og april 2014. Programmet blev udvidet og forlænget mellem 2015 og 2017, som en del af Sidas Somalia-strategi og med en budgetramme på 45 millioner SEK.⁸² Programmet er foreløbigt forlænget til udgangen af 2018 og udbyder kurser, kapacitetsopbygning og tilskud til udviklingsprojekter, afhængigt af modtagernes anciennitet. Forum Syd etablerede et somalisk landekontor i 2016, som spiller en central rolle i samarbejdet.

Modtagere af SDP-støtte er frivillige somaliske diasporaforeninger, der er registrerede og baserede i Sverige, og som arbejder for menneskerettigheder og/eller udvikling i Somalia. Svenske foreninger, der arbejder med migration og har somalisk diasporadeltagelse, kan også ansøge om SDP-støtte. Bevillingsstørrelsen er afhængig af foreningens levetid og kapacitet. Derudover skal foreninger medfinansiere mindst 5 % af den samlede bevilling og have et formaliseret samarbejde med en lokal partner. Endelig skal projekterne ligge inden for Forum Syds tematiske områder og have en rettighedsbaseret tilgang.

I pilotfasen modtog 20 projekter støtte for samlet 3,2 millioner SEK; mellem 2015 og 2017 var antallet 58 foreninger. Dette svarer til en godkendelsesrate på 38 % af alle indsendte ansøgninger. To tredjedele til projekter under 270.000 SEK, 11 projekter modtog op til 500.000 SEK, fire projekter over 500.000 og fire over en million SEK. I nogle tilfælde har Forum Syd flyttet større ansøgninger til CIVSAM – en større pulje

med mange ligheder til CISU's civilsamfundspulje. Projekterne er lokaliseret over hele det somaliske område, om end projekter i Somaliland typisk modtager de største bevillinger, beskrevet af Forum Syd som en form for fredsdividende, der afspejler større kapacitet og erfaring. Sammenligner vi med DiPS har SDP et større budget og en højere godkendelsesprocent, hvorimod DiPS har et bredere fokus, der rækker ud over civilsamfundsengagement og inkluderer genopbygning.

Virksomhedssøtte (SSBP)⁸³

SSBP er et treårigt program, etableret i samarbejde mellem Forum Syd og Business Sweden, med start i juli 2016. SSBP's formål er at styrke remitters udviklingspotentiale gennem en mere katalytisk anvendelse i investeringer og innovative, bæredygtige virksomheder inden for landbrug og fiskeri, vedvarende energi, vandforsyning, sanitet, sundhed og informations- og kommunikationsteknologi. Programmet har to moduler målrettet udvikling af virksomhedsideer gennem tre og 12 måneder: det første med mulighed for tilskud på 35.000 SEK, det andet op til 200.000 SEK. I modsætning til SDP skal virksomhederne have et for-profit-formål, og foreninger kan ikke ansøge om midler. Ansøgningerne skal have fokus på CSR og bæredygtig udvikling og jobskabelse. Alle små og mellemstore virksomheder med interesse i at investere i Somalia kan ansøge – også dem baseret uden for Sverige, såfremt de kan deltage i et obligatorisk uddannelsesforløb i Stockholm. Ligeledes skal virksomhederne kunne levere henholdsvis 70 og 300 timers arbejdstid i modul 1 og 2 samt medfinansiering på 50.000 SEK i modul 2. Af SSBP's hjemmeside fremgår det, at 21 modul 1- og ni modul 2-virksomheder har modtaget støtte. De fleste virksomheder er lokaliseret i Somaliland, Mogadishu og Puntland og inkluderer blandt andet et renseri, et slagteri, myrræeksport og affaldshåndtering. Alle modtagere skal overholde Forum Syds antikorrupcionguidelines og tilbagebetale det fulde tilskud i tilfælde af overtrædelser.

Somaliske diasporagrupper i Sverige

I 2016 var der omkring 95.000 borgere med somalisk baggrund bosat i Sverige, hvoraf 63.853 personer er født i Somalia, og 32.107 er efterkommere. Det gør Sverige til det næststørste bosætningsland for somaliere i Europa efter Storbritannien. Omkring 70 % af den første gruppe er ankommet inden for de sidste ti år. Indtil juli 2016 modtog alle anerkendte asylansøgere permanent opholdstilladelse; dette er nu ændret til en midlertidig treårig opholdstilladelse.⁸⁴

Somalier i Sverige er en sammensat og heterogen gruppe i forhold til baggrund, uddannelse og erhvervsfrekvens. De fleste er bosat i og omkring Stockholm og Göteborg. Antallet af somaliske foreninger er anslået til at være mellem 500-800,⁸⁵ hvoraf et substantielt – men ukendt – antal har fokus på udvikling og nødhjælp i Somalia. En rapport om svensk-somalisk diasporaengagement identificerer følgende diasporaaktører involveret i kollektive udviklingsprocesser: foreninger, globale netværk, moskéer og religiøse organisationer, virksomheder og individuelle entreprenører.⁸⁶ Foreningerne inddeles yderligere i translokale udviklingsforeninger med fokus på et afgrænset geografisk område eller region, kvindeforeninger, paraplyforeninger og NGO'er. Samlet set har disse aktører fokus på sundhed og uddannelse, nødhjælp i forbindelse med naturkatastrofer eller terrorangreb, bæredygtig udvikling, kønsligestilling samt menneskerettigheder og demokrati.

Svensk-somalisk diasporaengagement i udvikling er ikke defineret af statslige tilskudsordninger, om end de kan fremme projekter, der ellers ikke ville være mulige at gennemføre.

Som tabellen viser, er diasporaaktører engagerede i aktiviteter, der falder inden for Forum Syds udviklingsprioriteter, men også i nødhjælp, sundhed og uddannelse. Finansiering af aktiviteter findes både blandt private og offentlige organisationer, såvel som de indsamles i fundraisingkampagner i Sverige og blandt globale somaliske netværk. Den sidste type indsamling genererer ofte betydelige midler, som anvendes til aktiviteter inden for nødhjælp, sundhed og uddannelse, som ikke umiddelbart kan udløse tilskud fra SDP- eller SSBP-programmerne. Omvendt modtager projekter inden for kønsligestilling, demokrati og menneskerettigheder samt bæredygtig udvikling typisk ikke midler fra sådanne netværk.

Svensk-somalisk diasporaengagement i udvikling er altså ikke defineret af statslige tilskudsordninger, om end de kan fremme projekter, der ellers ikke ville være mulige at gennemføre. Som det er tilfældet i Danmark og Tyskland, er mange foreninger engagerede på tværs af fokusområder – og på tværs af skellet mellem udvikling og nødhjælp. Ligeledes er mange svenske diasporaaktører engagerede i Sverige og Somalia. Også her er der oplagte paralleller til somaliske, afghanske og filippinske diasporagrupper i Danmark.

Tabel 6: Svensk-somaliske diasporaaktiviteter i udvikling og nødhjælp⁸⁷

Fokus	Aktiviteter	Funding
Sundhed og uddannelse	Bygge/renovere hospitaler, klinikker, skoler mv. Betale lønninger Sende brugt udstyr Kapacitetsudvikling	Foreningskontingenter og donationer Fundraising gennem globale netværk Offentlige og private donorer Forum Syd – SDP funding i begrænset omfang
Nødhjælp	Vand og fødevareruddeling Donationer til tørkekomitéer mv. Etablere vandforsyning Kortlægning af kriser	Fundraising i moskeer, via sociale medier og gennem lokale og globale netværk Foreningskontingenter og donationer Offentlige og private donorer
Bæredygtig udvikling	Klimabeskyttelse Jobskabelse og jobtræning Kapacitetsudvikling	Forum Syd – SDP og SSBP funding Foreningskontingenter og donationer Offentlige og private donorer
Kønsligestilling	Reproduktiv sundhed Kvinder og pigers rettigheder Kapacitetsudvikling	Forum Syd – SDP funding Foreningskontingenter og donationer Offentlige og private donorer
Demokrati og menneskerettigheder	God regeringsførelse Fredskonferencer Minoritetsrettigheder Børn og unges rettigheder Civilsamfundsudvikling	Forum Syd – SDP funding Foreningskontingenter og donationer Offentlige og private donorer

KONKLUSION OG FREMADRETTEDE ANBEFALINGER

Denne rapport har sat fokus på organiserede migrant- og flygtningegruppers engagement i udviklings- og nødhjælpsaktiviteter. Vi har undersøgt, hvad der motiverer engagementet, omfanget og karakteren af sådanne aktiviteter samt former for samarbejde med officielle udviklings- og nødhjælpsorganisationer. Undersøgelsen har været begrænset til tre grupper, nemlig afghanere, somaliere og filippinere. Trods deres forskellige migrationshistorie, flygtninge- eller migrant-status i Danmark – og måder at organisere sig på – er det alligevel muligt at drage nogle mere generelle konklusioner. Rapporten har også berørt, hvorvidt og hvordan det aktuelle politiske fokus på udsendelse af afviste asylansøgere influerer dette samarbejde.

På tværs af nationalitet, etniske og politiske forskelligheder viser rapporten, at de foreningsaktive er motiveret af en moralsk forpligtelse til at hjælpe udsatte befolkningsgrupper i oprindelseslandet såvel som i Danmark.

Rapporten har identificeret et bredt og aktivt diasporaforeningslandskab, som i forskellig grad er fragmenteret på basis af politiske, religiøse eller lokale tilhørsforhold i oprindelseslandet samt køn, alder og generation. Diasporaforeningernes transnationale civile engagement varierer i omfang, varighed og fokusområder. Projekt-orienterede diasporainsatser retter sig mod uddannelse, sundhedsfremme, skabelse af bæredygtige livsgrundlag, rettigheder og nødhjælp. De er ofte, men ikke udelukkende, rettet mod de lokalområder, medlemmerne af de enkelte foreninger kommer fra. Der er dog en tydelig tendens til, at nyere foreninger, hvis medlemmer primært består af efterkommere eller yngre diasporaaktører, bevidst søger en bredere national forankring, og måske ovenikøbet at arbejde på tværs af nationalt tilhørsforhold.

På tværs af nationalitet, etniske og politiske forskelligheder viser rapporten, at de foreningsaktive er motiveret af en moralsk forpligtelse til at hjælpe udsatte befolkningsgrupper i oprindelseslandet såvel som i Danmark. Bredere religiøse moralkodekser om at hjælpe sine medmennesker, eller mere almene humanistiske forestillinger, som for eksempel at ønske at tage et globalt ansvar, spiller også ind. Blandt flygtninge spiller personlige oplevelser med krig, flugt og overlevelse også en væsentlig rolle. Derudover er foreningsarbejdet også en måde at opnå anerkendelse på, både i forhold til oprindelseslandet og det danske samfund.

Modsat traditionelle udviklings- og humanitære indsatser – der ofte opererer med separate bureaukratiske strukturer og pengekasser – følger diasporaaktørernes transnationale engagement ikke nødvendigvis disse skillelinjer. Det er ikke ualmindeligt, at foreningerne er involveret i udviklingsaktiviteter samtidig med et humanitært engagement, og ofte trækker foreningerne på de samme lokale og transnationale netværk, der kan mobiliseres og udvides i forhold til aktiviteterne karakter, omfang og varighed. Diasporaforeningerne har derfor en unik erfaring med hensyn til at bygge bro mellem det humanitære og det udviklingsrettede arbejde; en brobygning de mere traditionelle aktører kan drage fordel af i fremtidige samarbejder.

Organiserede flygtninge- og migrantgruppers vidtfavnende transnationale civile engagement er en nødvendig tilføjelse til fortællingen om manglende integration og andre problemer afstedkommet af indvandring til Danmark. Et højt aktivitetsniveau og mangfoldige samarbejder med etablerede danske civilsamfundsorganisationer og oprindelseslande omfatter selv sagt ikke alle indvandrere i Danmark. Det udelukker heller ikke andre udfordringer. Engagementet peger ikke desto mindre på et unikt bidrag til det danske udviklingssamarbejde, ligesom de vidtforgrene diasporiske praksisser rummer et potentiale – for grupperne selv, deres samarbejdspartnere i oprindelseslandene, dansk udviklingsbistand og humanitære indsatser. Hvorvidt dette potentiale udnyttes og understøttes i tilstrækkelig grad er et andet spørgsmål.

Organiserede flygtninge- og migrantgruppers vidtfavnende transnationale civile engagement er en nødvendig tilføjelse til fortællingen om manglende integration og andre problemer afstedkommet af indvandring til Danmark.

Ud fra en afgrænset definition og forståelse af diaspora som foreninger – der enten definerer sig selv eller udefra defineres som sådan – viser rapporten, at Danmark har en veldefineret, begrænset og ganske omkostningslet diasporapolitik, qua de relativt begrænsede midler allokert til diasporaprojektstøtte. De begrænsede muligheder kan kritiseres for at være for smalle og uambitøse. Rapporten peger på, at man med fordel kunne udfolde diasporapolitikken og inddrage flere grupper, hæve bevillingsrammer og eksperimentere med flere former for projekter, ikke mindst projekter der kombinerer humanitære indsatser med et længerevarende udviklingssigte, som synes at være diasporaforeningernes særlige kompetence.

Rapporten har også rejst spørgsmålet om, hvorvidt særlige puljer målrettet forskellige grupper fastholder disse i en marginaliseret position. Vi ser DiPS som en særlig mulighed for afghanske og somaliske diasporagrupper initiativer, så problemet er måske snarere, at muligheden ikke er åben for andre diasporagrupper – enten gennem DiPS eller andre parallelle programmer. Hvor diasporadeltagelse er en forudsætning i DiPS og er betragtelig i GTS, har diasporaforeninger stadig svært ved at konkurrere med de mere etablerede civilsamfundsorganisationer i CISU-puljerne. Det er vores indtryk, at alle puljeadministrerende civilsamfundsorganisationer gør et stort arbejde for at støtte diasporaforeningerne med at skrive projektansøgninger. Den skæve fordeling i succesrater tyder ikke desto mindre på, at de forskellige programmer kan drage nytte af at se på mere fleksible kriterier for ansøgning og afrapportering, eksempelvis ved at inddrage erfaringerne fra det nye DERF-middel, der har formået at tiltrække succesfulde ansøgninger fra diasporaforeninger.

EN MERE AMBITIØS OG FLEKSIBEL DIASPORAPOLITIK

Særlige diasporarettede støtteprogrammer eksisterer i flere lande. Rapporten har inddraget erfaringer fra Tyskland og Sverige. Evalueringer af skandinaviske og tyske diasporaprogrammer peger på forskellige muligheder for at styrke eksisterende initiativer,⁸⁸ som understøttes af rapportens resultater. Når vi sammenholder tidligere evalueringer med denne undersøgelses resultater, ser vi flere områder, hvor diasporaarbejdet kan styrkes. Disse omfatter en opfordring til at:

- Anerkende den tætte forbindelse mellem diasporaengagement og integration.
- Anerkende diasporaforeningernes mangfoldighed som en styrke fremfor et problem i forhold til aktiviteter, interesser og organisationsformer.
- Forstå kapacitetsopbygning som en gensidig videns- og erfaringsdeling.
- Udforme mere fleksible støttemuligheder, der også kan rumme både erfarne og nye aktører.
- Indtænke muligheden for mere komplekse aktiviteter, der reflekterer flere diasporaforeningers dobbelte engagement i humanitære og udviklingsrettede initiativer.

DIASPORA SOM RESSOURCE OG RESSOURCEPERSONER

Ser vi på diasporaengagementet i et bredere perspektiv – som en del af den folkelige inddragelse i dansk udviklingsbistand – viser rapporten, at kun få af de mere etablerede danske civilsamfundsorganisationer formår at inddrage diasporaerfaring og diasporaforeninger i deres arbejde. Vi ser et uudnyttet potentiale i diasporaaktørernes kendskab til og netværk i de lande, danske NGO'er samarbejder med, ligesom en større inddragelse af professionelle med diasporabaggrund kunne styrke NGO'ernes arbejde både ude og hjemme. En højere grad af samarbejde vil sikre en bredere inddragelse og repræsentation af nye danskere i udviklingssamarbejdet og bidrage til at skabe større mellemfolkelig forståelse. Endelig er det en vigtig observation i rapporten, at diasporaerfaring ikke alene omfatter kendskab til oprindelseslandet, men også danske organisations- og administrationsformer.

Rapporten peger i den forbindelse på et behov i det officielle danske bistandsmiljø for at:

- Anerkende diasporaengagement som civilsamfundsdeltagelse på linje med andre mere institutionaliserede civilsamfundsorganisationer.
- Inddrage diasporaerfaring ved at ansætte diasporaaktører.

DIASPORA I FORANDRING

Et aktuelt vidtfavnende transnationalt engagement er ikke givet. Det er vigtigt at undgå de forskellige former for "fundingtræthed", rapporten har identificeret – både for at fastholde et vedvarende udviklingsengagement og for at bibeholde den kapacitet foreningerne har opbygget. Det er for nogle foreningers vedkommende relevant at sprede ansøgnings- og projektansvaret ud på flere hænder, blandt andet ved at rekruttere flere aktive medlemmer. Derudover kan forandringsprocesser styrkes ved at:

- Indgå samarbejder med andre civilsamfundsorganisationer i Danmark, der kan og vil facilitere adgangen til større bevillinger.
- Facilitere opbygningen af nationale paraplyorganisationer, der nødvendigvis må følges op af dialog og konfliktmedierende initiativer for at imødegå fragmentering og konkurrence.
- Finde fælles fodslag gennem tværnationale diasporaplatforme, der samtidig kan fungere som bindeled til det politiske system, eventuelt organiseret på basis af sektorer.

DIALOG OG TILLID

Flere aktører peger på, at det danske udviklingssamarbejde hviler på en grundlæggende mistillid til både partnere i syd og diasporaaktører. For at styrke tilliden mellem det politiske niveau, embedsværk, donorer og diasporagrupper og -foreninger er en kontinuerlig dialog vigtig. Rapporten identificerer i den forbindelse behov for at:

- Prioritere samarbejdsformer, hvor diasporaforeningernes idéer og behov er tænkt ind fra starten, herunder etablering af en platform for dialog mellem de forskellige niveauer.
- Eksperimentere med afrapporteringsformer, der ikke forudsætter en større administrativ kapacitet indlejret i foreningerne.

DIASPORA SOM AMBASSADØRER FOR DANSKE VÆRDIER

Indvandrerkritiske stemmer peger ofte på, at diasporagrupper orientering mod oprindelseslandene viser en manglende vilje til integration i det danske samfund. Rapportens mange eksempler på aktiviteter, der søger at overføre dansk foreningskultur og demokratiske og rettighedsbaserede værdier, viser et andet billede. For eksempel bidrager diasporaaktiviteter støttet af forskellige puljemidler til at skabe alternativer til radikaliserende i konfliktramte områder. I andre områder skabes alternativer til international migration via oplysning, uddannelse og jobskabelse. Som sådan støtter diasporaaktørers mindre og spredte aktiviteter op om Danmarks overordnede sikkerheds-, udenrigs- og udviklingspolitiske mål.

Det er vores håb, at rapporten kan bidrage til at nuancere debatten og inspirere medier og andre meningsdannere til at inddrage nye dimensioner i nyhedsdækningen vedrørende migranter og flygtninge i Danmark.

NOTER

- 1 For tidlig indvandring til Danmark, se <http://immigrantmuseet.dk/viden-om/>. For de svenske indvandrere, russisk-jødiske flygtninge, senere tyske krigsflygtninge samt tyrkiske og pakistanske gæstearbejdere i perioden 1885-2010, se Smith 2015.
- 2 For dansk udvandring til Amerika, se Sønnichsen 2013 og Grøngaard Jeppesen 2017a og 2017b. Udover fattigdom viser Sønnichsens studie, at danskerne ikke kun forlod et liv i fattigdom. Andre søgte friheden til at føre en religiøs levevis, der ikke var plads til i Danmark, mens atter andre flygtede fra en kriminaliseret fortid.
- 3 Se Bakkær Simonsen 2017 for en glimrende opsummering af debatten om indvandrere i Danmark.
- 4 World Bank 2016.
- 5 Sørensen et al. 2002; Sørensen 2007; Kleist 2008; Trans & Vammen 2011; Vammen & Brønden 2012; Kleist & Vammen 2012; Sørensen 2014; Danstrøm, Kleist & Sørensen 2015; Sørensen, Lucht & Kleist 2016; Kleist 2018; Sørensen 2018.
- 6 Danmarks Statistik. Bakkær Simonsen (2017) uddyber, hvordan standarder for karakteristik af migrantbefolkninger varierer på tværs af Europa og derfor ikke umiddelbart er sammenlignelige. Danmarks Statistik opererer med tre herkomst kategorier: personer med dansk oprindelse, indvandrere og efterkommere. Indvandrere og efterkommere er underopdelt i forhold til, om de kommer fra vestlige eller ikke-vestlige lande. Høje indvandrertal i den danske debat omfatter ofte både vestlige, ikke-vestlige og efterkommere. Anvendelse af mere sammenlignelige standarder for EU 15, Norge og Schweiz viser eksempelvis, at Danmark ligger i den lavere ende i forhold til indvandreres andel af den samlede befolkning.
- 7 Sørensen et al. 2002; Van Hear, Pieke & Vertovec 2004; De Haas 2006; Bakewell 2008; Kleist 2008.
- 8 Hammond et al. 2011; Hassan 2012.
- 9 For en opsummering se Turner & Kleist 2013.
- 10 Horst 2018.
- 11 Khosravi 2018.
- 12 Brubaker 2005, i Khosravi 2018.
- 13 Bostrom et al. 2016.
- 14 Bakewell 2008.
- 15 World Bank 2016.
- 16 Jazayery 2003; Baraulina et al. 2007; Kuschminder & Dora 2009.
- 17 Hawala betyder tillid på arabisk og er betegnelsen for transaktioner mellem forskellige lande, uden en faktisk pengeoverførsel finder sted. Overførslerne afhænger af en fungerende infrastruktur i sender- og modtagerland, der muliggør uofficiel værdisoverførsel ved at betroede mellempersoner giver midlertidig kredit. Denne overførselsmulighed er ofte den eneste mulighed for at overføre remitter til lande med svage eller ikke-eksisterende formelle finansielle sektorer.
- 18 Danstrøm, Kleist & Sørensen 2015.
- 19 Danstrøm, Kleist & Sørensen 2015.
- 20 <https://www.tolana.net/>.
- 21 Ministry of Foreign Affairs 2018.
- 22 Hammond et al. 2011; UNDP Somalia 2012.
- 23 <http://www.regionalmms.org/index.php/country-profiles/somalia-somaliland>.
- 24 Kleist 2018.
- 25 Kleist 2007:158.
- 26 Danstrøm, Kleist & Sørensen 2015. Klan og det såkaldte xeer-system af ældre spiller endvidere en afgørende rolle i det somaliske samfund, da disse sociale grupper varetager en række funktioner som stater ellers normalt står for (Horst 2018: 1351).
- 27 Kleist 2007
- 28 Men det kunne ikke vurderes, hvorvidt alle foreninger var aktive.
- 29 <https://www.facebook.com/SomaliskSundhedsforbund/>.
- 30 Kampagnen Somalisk Berigelse startede på Facebook i februar 2018 som respons på Dansk Folkepartis kampagne, der kom efter et nyhedsindslag bragt af TV 2 med somaliske kvinder fra Vollsmose, og som retorisk spurgte, om "de fleste somaliske kvinder var en berigelse eller en byrde". Som respons startede en lille gruppe unge somaliske kvinder kampagnen, hvor folk med somalisk baggrund fra hele landet begyndte at dele billeder af sig selv akkompagneret med en kort tekst om, hvad de arbejder med i Danmark.
- 31 <http://www.deblaastjerner.dk/>.
- 32 Udenrigsministeriet 2015
- 33 Garchitorena 2007. Flere af de filippinere, vi har talt med, henviser til, at kun én filippinsk statsborger har opnået politisk asyl i Danmark.
- 34 Mirkin 2018.
- 35 Nicolas 2014.
- 36 Dalgas 2017.
- 37 Trige Andersen 2013.
- 38 Somalia er her inklusive Somaliland og Puntland. Tanzania er inklusive Zanzibar. Diasporadeltagelsen er baseret på en kvalitativ vurdering foretaget på baggrund af offentligt tilgængelig information samt forfatternes viden om individuelle foreninger.
- 39 Danstrøm, Kleist & Sørensen 2015.
- 40 <https://flygtning.dk/internationalt/diaspora>.
- 41 Det afsøges, om andre grupper ud over de to skal inkluderes i programmet.
- 42 1) Bæredygtighed. 2) Innovation. 3) God vidensoverførsel fra diasporaen til syd. 4) Merværdien af at det er et diasporaprojekt og ikke en anden aktør, der udfører projektet. 5) Lokalt ejerskab. 6) Veldefineret målgruppe og behovsanalyse. 7) Omkostningseffektivitet. 8) Risikoanalyse. 9) Koordinering med andre relevante aktører i projektområdet.
- 43 Kilde til denne tabel er desuden de to pdf-filer fra disse sider: <https://drc.ngo/relief-work/diaspora-programme/diaspora-project-support/pilot-phase>; https://drc.ngo/media/1664600/Diaspora_Programme_Pilot_phase_projects_2010-2012_.pdf og <https://drc.ngo/relief-work/diaspora-programme/diaspora-project-support/diaspora-led-projects>).
- 44 For mere information om programmet se: <http://www.demac.org/about-demac>.
- 45 DiaGrams medlemmer er ud over Dansk Flygtningehjælp: engelske Comic Relief, den norske udviklingsfond, Forum Syd i Sverige og det tyske bistandsagentur GIZ. Mere information om programmet kan findes her: <https://drc.ngo/relief-work/diaspora-programme/diagram>.
- 46 CISU 2017:16.
- 47 CISU 2017:7.
- 48 Indsatserne er hovedsageligt i Afrika, men også Mellemøsten og Asien; sydsudanesisk flygtningekrise i Uganda, Sudan, Etiopien og Kenya; konflikt og sult i Somalia, Sydsudan, Nigeria og Yemen; syrisk flygtningekrise i Irak, Jordan, Libanon og Egypten; sult i Uganda; oversvømmelse i Sri Lanka; konflikt i Malawi, Filippinerne; sult i Etiopien; oversvømmelse og mudderskred i Freetown, Sierra Leone; oversvømmelse i Nepal og Myanmar; flygtningekrise i Bangladesh.

- 49 Ibid.
- 50 DIIS-rapporten Somali and Afghan Diaspora Associations in Development and Relief (Danstrøm, Kleist & Sørensen 2015) beskriver Udenrigsministeriets diasporapolitik, der ikke har ændret sig siden 2015. En analyse af Udenrigsministeriets historiske diasporafokus kan læses i Sørensen 2016.
- 51 Den relativt mindre vægt på filippinske diasporaprojekter i kapitlet er en direkte afspejling af de eksisterende støttemuligheder.
- 52 Se Danstrøm, Kleist & Sørensen 2015.
- 53 Borchgrevink & Erdal 2017.
- 54 Kleist 2018.
- 55 Bayanihan har mange ligheder med zakat, den muslimske pligt til at give til samfundets trængende og nødlidende. Se mere om zakat i afsnittet om nødhjælp.
- 56 Dalgas 2017.
- 57 Flere forskningsprojekter underbygger, at aktiviteter rettet mod oprindelseslandet ikke hindrer integration. Tværtimod er integration ofte en forudsætning for god foreningsaktivitet rettet mod oprindelseslandet. Se for eksempel ICMPD & ECDMPM 2013; Sharma et al. 2011.
- 58 Kleist 2007.
- 59 Horst et al. 2015.
- 60 Typologien er udarbejdet på baggrund af interview med foreningerne, information fra Dansk Flygtningehjælps Diasporaprogram, bevillingslister fra Genbrug til Syd samt information fra foreningernes hjemmesider.
- 61 Ud over børnebogsprojektet har AYAD også opnået støtte fra DiPS til at gennemføre et omfattende digitaliseringsprojekt af bachelorprojekter og monografier på to fakulteter på Kabul University, med det formål at højne uddannelseskvaliteten og komme udbredt eksamenssnyd til livs.
- 62 Venindens kvindeforening har ansøgt om et lignende projekt, men i et andet lokalområde i Somaliland.
- 63 CISU 2017.
- 64 Se også Trans & Vammen 2011.
- 65 Development Initiatives 2017:31.
- 66 Se eksempelvis Brinkerhoff 2011; Erdal 2015; Kleist 2018; Sinatti & Horst 2015; Turner & Kleist 2013.
- 67 UNOCHA 2017.
- 68 Se DEMAC's 2017-rapport for en analyse af den somaliske diasporas respons på tørke i 2016.
- 69 Hvor intet andet er angivet, bygger de følgende afsnit på CIM's engelsksprogede hjemmeside <https://www.cimonline.de/en/html/index.html> og dennes undersider samt et Skype-interview med CIM.
- 70 Eller i Tyskland, hvis CIM ikke har et landekontor i oprindelseslandet.
- 71 Estimat foretaget af Tysklands føderale regerings integrationskommissær <https://www.cimonline.de/en/html/migrant-organisations.html>.
- 72 Hvor intet andet er angivet, bygger dette afsnit på Daxner & Nicola 2018.
- 73 CIM 2018.
- 74 https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/SocietyState/Population/MigrationIntegration/Tables_ForeignPopulation/Gender.html.
- 75 Daxner & Nicola 2018.
- 76 CIM 2018.
- 77 Skype-interview med CIM, maj 2018.

- 78 Hvor intet andet er angivet, bygger dette afsnit på Kleist (2018).
- 79 Government of Sweden 2016.
- 80 Openaid.se 20187.
- 81 Ud over de nævnte programmer eksisterer der også et svensk IOM-MIDA-program (Migration in Development in Africa) i Somalia, men da dette kun har haft begrænset interesse blandt somaliere i Sverige, er det ikke medtaget her.
- 82 Sida 2015.
- 83 ssbp.nu.
- 84 Migrationsverket 2016.
- 85 Foreninger kan registrere sig hos de svenske skattemyndigheder, men nationalitet registreres ikke, og antallet af somaliske foreninger er derfor et skøn.
- 86 Kleist 2018.
- 87 Sundhed og uddannelse er slået sammen til en kategori i typologien, da aktiviteter inden for disse områder ofte har samme modalitet. Kønsligestilling er en selvstændig kategori, jævnfør Sida og Forum Syds udviklingsprioriteter, hvorimod kønsligestilling er placeret under sundhed og uddannelse i typologien over danske diasporaaktiviteter.
- 88 Se for eksempel Daxner & Nicola 2018; Kleist 2018; Danstrøm, Kleist & Sørensen 2015; Horst et al. 2010.

Referencer

Bakewell, O. 2008. In Search of the Diasporas Within Africa. **African Diaspora**, 1 (1): 5-27.

Bakkær Simonsen, K. 2017. Integration af indvandrere i Danmark. **Politica** 49 (3): 207-226.

Baraulina, T., M. Bommers, T. El-Cherkeh, H. Daume & F. Vadean. 2007. **Egyptian, Afghan and Serbian Diaspora Communities in Germany. How do they contribute to their country of origin?** Hamburg Institute of International Economics (HWWI) and GTZ, Research Paper, 3-5.

Borchgrevink, K. & M. Erdal. 2017. With faith in development: Organizing transnational Islamic charity. **Progress in Development Studies** 17(3):214-28. DOI:

Bostrom, A., D. Brown & S. Cechvala. 2016. **Humanitarian Effectiveness & the Role of the Diaspora. A CDA Literature Review**. Cambridge, MA: CDRA Collaborative Learning Projects.

Brinkerhoff, J.M. 2011. David and Goliath: Diaspora Organizations as Partners in the Development Industry. **Public Administration and Development** 31:37-49.

Brubaker, R. 2005. The "Diaspora" Diaspora. **Ethnic and Racial Studies** 28 (1): 1-19.

CIM [Center for International Migration and Development]. 2018. **CIM Forum 2018: Afghan Diaspora for Development**.

CISU 2017. **Nyheder fra CISU - Civilsamfund i Udvikling. Status & Perspektiver 2016-2017 er tilgængelig digitalt**. www.cisu.dk

Dalgas, K. 2017. Translocal disaster interventions: The role of individual relief channels in Philippine disasters. **Journal of Contingencies and Crisis Management**. 25 (3): 1-8.

Danstrøm, M.S., N. Kleist & N.N. Sørensen. 2015. **Somali and Afghan Diaspora Associations in Development and Relief Cooperation**. Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS Report, 2015:13. København: DIIS.

Daxner M. & Nicola S-L. 2018. **Prepare-Protect-Promote: Mapping of and report on the Afghan Diaspora in Germany**. Centre for International Migration and Development.

De Haas, H. 2006. **Engaging Diasporas: How governments and development agencies can support diaspora involvement in the development of origin countries**. Haag: Oxfam Novib.

Development Initiatives. 2017. **Global Humanitarian Assistance Report 2017**. Bristol: Development Initiatives.

Erdal, M.B. 2015. The diaspora meets the development industry. Engaging Norwegian Pakistanis in development back home. I M. Rahman & T.T. Yong (red.), **International Migration and Development in South Asia**. London and New York: Routledge.

Garchitorena, V. 2007. **Diaspora Philanthropy: The Philippine Experience**. Paper prepared for The Philanthropic Initiative, Inc. & The Global Equality Initiative, Harvard University.

Government of Sweden. 2016. **Policy framework for Swedish development cooperation and humanitarian assistance**. Government Communication: 2016/17:60. Stockholm: Government of Sweden.

Grøngaard Jeppesen, T. 2017a. **Danske i USA 1850-2000. En demografisk, social og kulturgeografisk undersøgelse af de danske immigranter og deres efterkommere**. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Grøngaard Jeppesen, T. 2017b. **Fra skandinavisk immigrant til amerikaner. Teori og empiri om assimileringen i det amerikanske samfund**. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

ICMPD & ECDPM. 2013. **Migration and Development Policies and Practices: A Mapping Study of Eleven European Countries and the European Commission**. Austria: International Centre for Migration Policy Development, European Centre for Development Policy Management.

Hammond, L., M. Awad, A.I. Dagane, P. Hansen, C. Horst, K. Menkhaus & L. Obare. 2011. **Cash and Compassion: The role of the Somali diaspora in relief, development and peacebuilding**. Nairobi: UNDP.

Hassan, F. 2012. **Fostering diaspora mobilization in humanitarian action and beyond**. International Diaspora Engagement Alliance.

Horst, C. 2018. Making a difference in Mogadishu? Experiences of multi-sited embeddedness among diaspora youth. **Journal of Ethnic and Migration Studies** 44 (8): 1341-1356.

Horst, C., S. Lubkemann & R.N. Pailey. 2015. The Invisible Third Humanitarian Domain. I Z. Sezgin & D. Dijkzeul (red.), **The New Humanitarians in International Practice: Emerging Actors and Contested Principles**. London and New York: Routledge.

Jazayery, L. 2003. The Migration-Development Nexus: Afghanistan Case Study. I N. van Hear & N.N. Sørensen (red.), **The Migration-Development Nexus**. Genève: International Organization for Migration.

Khosravi, S. 2018. A Fragmented Diaspora: Iranians in Sweden. **Nordic Journal of Migration Research**. Ahead of Print,

Kleist, N. 2007. **Spaces of Recognition. An analysis of Somali-Danish associational engagement and diasporic mobilization**. Ph.d.-afhandling, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Kleist, N. 2008. Mobilizing the Diaspora: Somali Transnational Engagement. **Journal of Ethnic and Migration Studies** 34(7): 307-323.

Kleist, N. 2018. **Somali Diaspora Groups in Sweden – Engagement in Development and Relief Work in the Horn of Africa**. Delmi, Report, 2018:1. Stockholm: Statens Offentliga Utredningar.

Kleist, N. & I.M. Vammen. 2012. **Diaspora groups and development in fragile situations: Lessons learnt**. Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS Report, 2012:9. København: DIIS.

Kuschminder, K. & M. Dora. 2009. Migration in Afghanistan: Current Trends and Future Prospects. **Migration and Development Country Profiles**. Maastricht Graduate School of Governance.

Migrationsverket. 2016. **Protection status**. www.migrationsverket.se

Ministry of Foreign Affairs 2018. **Country Policy Paper for Afghanistan 2018-2020**.

Copenhagen: Ministry of Foreign Affairs.

Mirkin, B. 2018. **Heroes of the Republic: Filipinos Abroad**. Yale Global Online.

Nicolas, I.M. 2014. **Engaging the Global Filipino Diaspora: Achieving Inclusive Growth**. www.cfo.gov.ph

Openaid.se. 2017. **Sveriges bistånd till alla länder via alla organisationer inom alla sektorer 2016**. openaid.se

Pew Research Center. 2018. **Remittances from abroad are major economic assets for some developing countries**. Washington DC: Pew Research Center.

Sharma, K., A. Kashyap, M. F. Montes & P. Ladd. 2011. Introduction: Opportunities and challenges for mobilizing the potential of developing country diasporas. I **Realizing the Development potential of Diasporas**. Tokyo, New York and Paris: United Nations University Press.

Sida. 2015. **Our work in Somalia**. www.sida.se.

Sinatti, G. & C. Horst. 2015. Migrants as agents of development: Diaspora engagement discourse and practice in Europe. **Ethnicities** 15(1):134-52.

Smith, G. 2015. **Nørrebro's indvandringshistorie 1885-2010**. København: Museum Tusulanums Forlag.

Sønnichsen, O. 2013. **Rejsen til Amerika: Fortællingen om de danske udvandrere**. København: Gyldendal.

Sørensen, N.N. 2018. Migrationsdebatten mellem myter, politisering og viden. **Social Kritik**, 153: 4-7.

Sørensen, N.N., H. Lucht & N. Kleist. 2016. **Analyse af migration og flygtningebewægelser til Europa**. Udenrigsministeriet, Evalueringsstudie, 2016/03. København: Udenrigsministeriet.

Sørensen, N.N. 2014. Including the Debate on Migration-Development in the Post-2015 Millennium Development Goals. **New Diversities** 16 (2): 1-8.

Sørensen, N.N. (red.). 2007. **Living Across Worlds: Diaspora, Development and Transnational Engagement**. Genève: International Organisation for Migration.

Sørensen, N.N., N. van Hear & P. Engberg-Pedersen. 2002. The Migration-Development Nexus. Evidence and Policy Options – State of the Art Overview. **International Migration** 40(5): 1-47.

Trans, L.O. & Vammen, I.M. 2011. African Diaspora Associations in Denmark. I S. Plaza & D. Ratha (red.), **Diaspora for Development in Africa**. World Bank 2011, s. 145-164.

Trige Andersen, N. 2013. **Profession filippiner - kvinder på arbejde i Danmark gennem fire årtier**. København: Tiderne Skifter.

Turner, S. & N. Kleist. 2013. Agents of Change? Staging and Governing Diasporas and the African State. **African Studies** 72(2): 196-206.

Vammen, I.M. & B.M. Brønden. 2012. Donor-Country Responses to the Migration-Development Buzz: From Ambiguous Concepts to Ambitious Policies. **International Migration** 50(3): 26-42.

Udenrigsministeriet 2015. **Danmark-Somalia landepolitik papir 2015-2017**. København: Udenrigsministeriet.

UNDP 2012. **Somalia Human Development Report 2012: Empowering Youth for Peace and Development**. Nairobi: United Nations Development Programme Somalia.

UNOCHA 2017. **Somalia: Humanitarians listen more to community needs in drought response**. www.unocha.org.

Van Hear, N., F. Pieke & S. Vertovec. 2004. **The contribution of UK-based diasporas to development and poverty reduction**. Oxford: ESRC Centre on Migration, Policy and Society (COMPAS), University of Oxford.

World Bank 2016. **Migration and Remittances Factbook 2016, 3rd edition**. Washington, DC: World Bank.

Fotoliste:

Forside: Ritzau Scanpix, Ben C. Solomon

Side 8-9: Wikimedia Commons, William James Topley

Side 20-21: Ritzau Scanpix, Johannes Eisele

Side 40-41: Ritzau Scanpix, Andrew Kelly

Side 52-53: Thomas B. Pedersen

Side 62-63: Ritzau Scanpix, Chris Stowers

Side 98-99: Ritzau Scanpix, Ritzau Scanpix, Shah Marai

Side 110-111: Ritzau Scanpix, Chris Stowers

DIIS · Dansk Institut for Internationale Studier

DIIS er en uafhængig, statslig forskningsinstitution, der arbejder med internationale studier. Vi udfører og kommunikerer forskning og analysearbejde inden for globalisering, sikkerhed, udvikling og udenrigspolitik. Vi stræber efter den højeste akademiske kvalitet, og arbejder på at vores forskningsresultater skal få indflydelse på dagsordenen indenfor forskning, politik og den offentlige debat.

DIIS · DANSK INSTITUT FOR INTERNATIONALE STUDIER
Østbanegade 117 | 2100 København Ø | www.diis.dk